Díl VII. Popis ulic, domů a staveb v Poběžovicích.

Z Á M E K.

Zámek byl Dobrohostem z Ronšperka vystavěn jako hrad. Již v listopadu 1470 je v dopise adresovaném Štěpánu Doršteinabovi z Doršteina tento nazýván purkrabím na Novém Ronšperce. Byl tu purkrabím Dobrohostovým. Jméno Ronšperk dal Dobrohost svému novému hradu jak sám píše po svém "starodávném spupném dědictví", čili pravděpodobně po hradu Drštce, který se tak asi kdysi nazýval . Je to tím pravděpodobnější, že Dobrohost nedávno před tím se marně ucházel o přiřčení práva na hrad Drštku, který byl v držení jeho příbuzného a na který byla po smrti tohoto provolána odúmrť. Dobrohost prohrál, právo na Drštku ztratil a tím spíše proto àsní místo ztraceného Ronšperka nazval nově postavený hrad Novým Ronšperkem.

V roce 1838 sestával hrad podle tehdejší katastrální mapy z centrální budovy obklopené věncem budov vedlejších, takže původní hradní charakter je z tohoto půdorysu dobře patrný. /1/.

Z těchto staveb stojí dnes kromě centrální budovy již jen budova jižní, spojená s centrální budovou zděným krytým přechodem, čehož původně nebylo.

Dnešní vjezd do zámku z náměstí je nového původu. Ještě na katastrálce z roku 1838 je dobře patrný původní vjezd z uličky mezi zámeckou zdí a tehdy ještě neexistující pozdější soudní budovou.

V jižním průčelí jižní zámecké budovy je vidět půlkruhové okno. Tam býval průjezd touto budovou. Dnešní prostora mezi zámeckou zdí a jižní budovou byla příkopem, přes který vedl k tomuto průjezdu /bráně/ most. Před vjezdem na most stával malý zděný domek, jak ho vidíme na katstrálce roku 1838./1/.

Tehdy, dokud ještě nestála soudní budova, bývalo tu větší prostranství vybíhající sem z náměstí a odtud byl tedy veden vjezd do zámku. Z průjezdu jižní budovou je dnes místnost přiřazená k ostatním místnostem přízemku této budovy, které mají vesměs přístup z chodby probíhající po severní straně budovy.

Nárožní část, tvořící dnes roh náměstí a ulice k Hostouni, vypadal kdysi také jinak. Býval tu dřevěný domek s pekařským krámkem, t.zv. "Brodladen". /2/. Míval popisné číslo 2 a stával zde v rohu panské zahrady, která tu byla vně zámeckých budov sestavených do věnce kolem centrální budovy. /2/. Stával tu oddělen uličkou / dnešní ulicí k Hostouni/ od rohového domu na protější straně uličky, totiž od dnešního čp. 2, který ale tehdy míval číslo 3. Ten patřil v osmdesátých letech Josefu Reinlovi./2/. Uličce mezi těmito dvěma staveními / čp 2 a 3/ se říkávalo "Reinlgasse", neboť se dům čp. 3 / dnes 2/ udržoval po dlouhou dobu v majetku rodiny Reinlů.

Když se měla stavět vedle farní budovy škola a vrchnost poskytla pro ni pozemek, vymínila si zároveň, že za to bude dřevěný domek Brodladen zbořen a že i tento roh připadne k panským pozemkům. Stalo se tak kolem roku 1777. Domek byl tehdy již starý a zchátralý. /2/.

Roku 1803 bylo tu pak započato s kopáním základů a následujícího roku dostavěn již v rohu zahrady zděný altán značných rozměrů, v podstatě to dnešní nárožní partie zámeckých staveb. /1,2/.

Asi v této době dala vrchnost nahradit v přilehlých částech dřevěný plot tyčkový kolem zámecké zahrady novou zdí. /2/.

Roku 1817 byl altán upraven na obytné stavení a tím jeho proměna dokončena./2/.Roku 1864 popisuje se tato budova: Obydlí zahradníka, kamenné se šindelovou střechou a balkonem, 4 pokoje, 1 kuchyň, 1 chlév kravský, 1 sklep. /3/.

Teprve v pozdějších letech, ale také ještě za panství hrabat Thunů, byly přistavěny konírny při nynější ulici k Hostouni, kterých proto na katastrálce z roku 1838 ještě nevidíme. Zato stojí při této budově v oné době na severní straně menší stavení dřevěné, asi kůlny pro obyvatele této budovy. /1/.

Nynější vchod do zámku z náměstí vznikl za velkých přestaveb, které dali na zámku provésti hrabata Thun-Hohensteinové , kterým zámek patřil v létech 1805 až 1864. Výzdoba tohoto vchodu výklenky, sochami a figurami zvířat je zčásti z doby okupace, zčásti z doby těsně po ní. V roce 1938 byla tu ještě jen prostá zeď s vraty a postranními vrátky. Jižní zámeckou budvou procházel již výše zmíněný průjezd, který vycházel na severní straně v prostoře mezi centrální budovou a budovou jižní právě naproti vjezdu do centrální budovy.

Nynější krytá chodba, spojující na způsob brány ve výši prvního patra centrální budovu s budovou jižní, a nesoucí nápis Erit hora, je dílem teprve posledního majitele z rodu Coudenhove, Jana Voudenhove - Kalergi / psal se ~~Johann~~ Hans Coudenhove-Calergi-Ronspergheim/ jak o tom svědčí nápis na východní straně. Jednodušší přechod býval tu ale již i po nějakou dobu před tím.

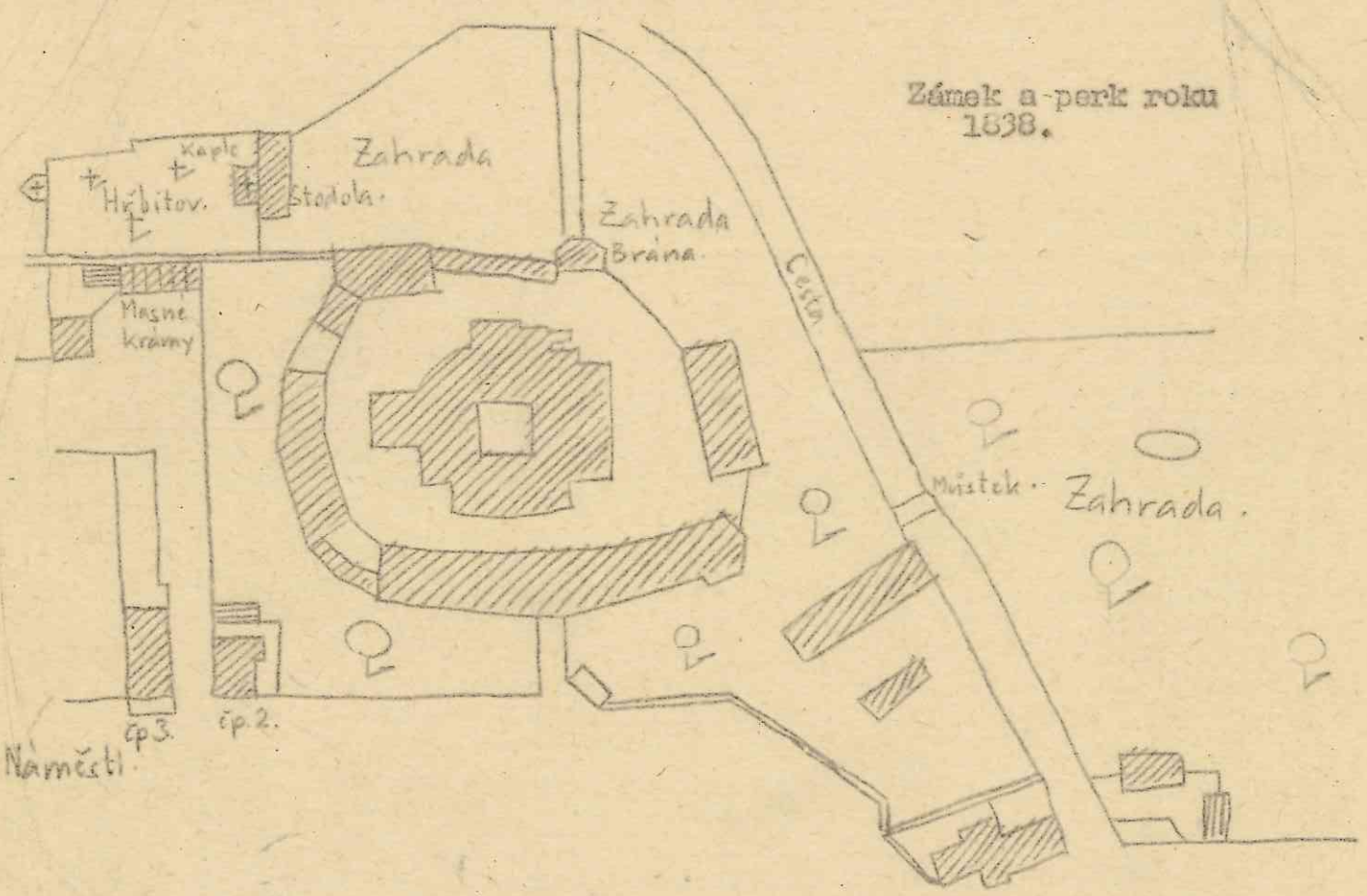

Vjezd do centrální budovy vyúsťuje uvnitř této na vnitřní dvůr čtvercového tvaru, který je uzavřen uvnitř centrální budovy.

Promluviv̌še o bývalém vjezdu do zámku zmíníme se při té příležitosti o tom, ~~jak tudy slavnostně vjížděl 10. října 1779 k převzetí~~ jak tudy slavnostně vjížděl 10. října 1779 k převzetí svého zděděného panství nový majitel Jan František svobodný pán z Linker a Lutzenwichu, komoří kurfirsta trevírského, tajný rada a zplnomocněný ~~minister~~ vyslanec u říšského sněmu řezenského, ~~jediný~~ jediný syn a dědic Ronšperka, Bezvěrova a Bernsteinu, jak o tom vypravuje ve farní kronice tehdejší farář Václav Mehler. /2/.

Padesát sedláků a hochů v zelených kabátech se shromáždilo, aby jeli vstříc novému pánu. Mecloviský farář Antonín Wutz je ještě přehlédl, poučil a upravil co bylo třeba, načež odjeli koňmo pod vedením úředníků Františka Troetschera / správce/, Jana Steinbacha /obilní písař/ a Prokopa Eisenhalba /kancelářský písař/ do Vranova až k lesu. Za nimi jeli v kočáře oba kněží: Antonín Wutz a Václav Mehler. Jakmile se pán objevil při výjezdu z lesa, zavzněly trouby a bubny, načež byl pán uvítán oběma duchovními a úředníky krátkým proslovem. Potom vyjelo 25 mužů s troubami, bubny a vlajkami, za nimi jel pán, provázen druhými 25 muži a průvod uzavíral kočár s oběma kněžími. Hlídky vhodně postavené daly znamení ranou z moždíře a střelba trvala dokud průvod nedospěl k městu. K městu dorazili o sedmé hodině večerní. Město i zámek bylo slavnostně osvětleno. Od předměstí do polí stáli po obou stranách venkované. Prvním stavením při vjezdu do předměstí byl tehdy dnešní dům čp. 111, který ještě i na mapě z roku 1838 je prvním domem při této straně silnice. Městská brána byla zeleně potažena, stáli na ní hudebníci, byla zeleně potažena slavnostně osvětlena a nesla pánův znak malovaný osobně administratorem Mehlerem a nápis : AoMIno aC TVtore sVo VenIente LatatVr CIVItas. Před branou očekával pána městský magistrát a městský syndik pronesl tu uvítací řeč. Od brány stálo ve dvou řadách měšťanstvo. Dále stáli židé v šabesových šatech a židovští chlapci drželi prapory a světla. U zámecké brány stáli školáci s praporem a vítali pána kratším proslovem ve verších. Zámecký most přes příkop byl zdoben po obou stranách zelenými stromky. Brána do zámku byla vydekorována na způsob římské slavnostní brány a nesla nápis:BaronI LInker PhILIppI fILIo haereDI sIt saCrVM aX Aoto.

Pod branou, která byla střežena měšťany, shromáždila se malá děvčátka a po krátkém oslovení podala pánu květinový věnec. Vnitřní brána, totiž vchod do centrální budovy, byl dekorován souměrně postavenými pyramidami a nahoře byl nápis: ArX tVa DoMIne LatabItVr In ConspeCtV eIVs.

Vnitřní dvůr byl kol dokola vyzdoben zelenými stěnami s oblouky a slavnostně osvětlen. Bylo tam také připraveno podium k holdovací slavnosti a nad ním nápis: In sIgnVm fiDeLItatIs LatItIa atqVe obseqVII LVcent. Ve vnitřním zámku přijala pána jeho matka se vším služebnictvem.

Na ukončení slavnosti hrála hudba křesťanských i židovských hudebníků a zavzněla večerní serenáda. /2/.

O dva dny později, 12. října provedeno pak slavnostní holdování nové vrchnosti, /2/.

Kolem centrální budovy pokračoval ještě v roce 1838 věnec vnejších budov od budovy jižní nejprve budvou stojící na straně jehozápadní až západní v prostoře mezi pozdějšími konírnami a cebtrální budovou. Byla to budova asi 30 m dlouhá a asi 7 m široká. Mezi ná a nejzápadnější částí centrální budovy zbývala prostora jen asi 6 až 7 m široká. Věnec pokračoval tak, že jeho severozápadní část tvořily tři budovy rozměrů asi 7 x 5m 15 x 10 a 15 x 5 m. Tato poslední budova stála vlastně již na straně severní a sousedila s hradní branou, kterou tu vedla do zámku odbočka od cesty do Hostouně. /1/.

Brána stála severně od centrální budovy a byla od ní- od její nejsevernější části - vzdálena svojí nejbližší hranou asi 12 m. Měla půdorysné rozměry asi 10 x 8 m. Její severozápadní a severovýchodní roh byly okoseny./1/.

O této bráně napsal ve farní kronice Mehler, že Matyáš Bohumír z Wunschwitz, který byl držitelem zámku od roku 1672 a který na něm provedl značné stavebné úpravy, dal také přestavěti na jiný tvar věž při této bráně, která byla dřív kulatá. /2/. Ještě za časů Mhlerových /1772 - 1788/ byl v jejím zdivu vytesán znak wunschwitzký a znak pachtovský. /2/. Ten proto, že manželka pána z Wunschwitz, Anna Feliciana, byla rozená Pachtová z Rajova, dcera dřívějšího pána a tím i dědička tohoto panství.

Tady za bránou, na severní straně zámku, byl asi onen starý opevňovací příkop, o němž píše farní kronika, že se v něm zdržovaly husy z města a že z něj dal Daniel Linker z Lutzenwichu třídit okrasnou zahradu ačkoli proti tomu měšťané protestovali. /2/.Zahrada tu v pozdějších letech skutečně byla./1/.

Pan Daniel spravoval panství po nějaký čas za skutečného majitele, svého bratra Filipa od roku 1749 a byl jak se zdá i podle jiných náznaků u svých poddaných hodně neoblíben.

Věnec vnějších zámeckých budov měl ještě jeden článek a to budovu na straně severovýchodní a východní, která byla asi 40 m dlouhá a 8 m široká.Se severní branou a s baštou na východním konci jižní budovy, jejíž půdorys je podnes patrný, spojovaly ji hradební zdi. /1/.

U této bašty se asi kdysi připojovalo k hradnímu opevnění opevnění městské.

Prostora mezi východní částí centrální budovy a budovou východní byla v nejužší /severní/ části asi 8 m široká, na jižním konci asi 14 m . /1/.

Po celou dobu od svého založení až do povstání v roce 1618 a ještě déle byl zámek opevněným hradem. Roku 1620 vzdala se dne 8. října stavovská posádka v Domažlicích donu Marradasovi./4/. Z Domažlic bylo pak vypraveno bavorské i císařské vojko proti Ronšperku /4/. To dobylo útokem hradu a vojáci začali plenit. Podle Sedláčka byli to Bavoři, Vlaši a Španělé. /5/. Pamětní deska na jižní straně centrální budovy upomíná na tuto událost. Liebscher sděluje, že hradní opevnění bylo roku 1645 zesíleno. /6/. Nemělo však stejně již nikdy příležitost odporovat nepříteli.

Centrální budova zachovala si podnes hodně ze svého původního rázu hradní stavby. Nesmíme se ovšem při tom dívat na detaily, které jsou většinou velmi pozdního data a nepatrného stáří, neboť poslední majitel Jan Coudenhove měl zálibu v stavebním doplňování a zdobení zámku při čemž vše prováděl v napodobeném starém slohu. Pohlednice z posledních let 19. století, na níž je pohled na centrální budovu od severozápadu, ukazuje nám tuto budovu se zdmi zcela hladkými beze všech ozdob. Hlavní vchod nemá tam před sebou ještě dnešní půlkruhové schodiště a nemá ani ozdob po stranách a nad sebou. Schodiště je tam mírně se od vchodu dolů rozšiřující a lemované stupňovitými zídkami. Nad vchodem není také ještě dnešní ozdobný štít na střeše. Po věžovém zdůraznění severovýchodního nároží není ani stopy.

Pohlednice z roku 1929 ukazuje nám stále ještě totéž schodiště. Je lemováno zídkami stupňovitými, při jejichž spodním zakončení stojí nízké pilířky z nichž jeden nese kamennou vázu. Nad vchodem je již velký znak rodu Coudenhove, dnešní postranní volutové ozdoby u vchodu tu ale ještě nejsou. Zato ukazuje nám pohlednice již dnešní dekoraci zdí bílými pruhy a ovály pod okny prvního poschodí. Střešní vikýřový štít nad vchodem také tehdy ještě nebyl a rovněž ne věžička rohová severozápadní. Také po sgrafitu na severní straně západní části centrální budovy se na pohlednici marně pídíme. Zato vidíme při stěně vedle vchodu vyplněnou celou prostoru mezi schodištěm a kouzem zdí velkou medvědí klecí, po stranách zděnou, zpředu mřížovou.

Již z tohoto srovnání je patrno, jak se vzhled zámku měnil. Původně míval zámek - hrad - kromě již zmíněné věže nad severní branou ještě aspoň jednu věž. Administrator Mehler píše ve farní kronice, že hrad míval dvě věže, z nichž jednu bylo za jeho časů ještě vidět, druhá ale byla již snesena neznámo kdy. /2/. Míní-li tou věží, která byla ještě vidět, onu věž nad severní branou, pak by ona druhá věž, která byla již snesena, byla větší která stávala na místě věže dnešní. Mohutné zdivo v přízemí i v prvním patře poučuje nás jasně o tom, že tu věž stávala. Ostatně zůstal vždy zachován aspoň spodní díl věže, vyčnívající o jedno patro nad horní římsu ostatních partií budovy, ale nedosahující výše hřebenů střechy. Pamatujeme jej ještě dobře z doby před okupací či před rokem 1937 a také na pohlednici z roku asi těsně před rokem 1900 je dobře viditelný. Věž vyvedl do dnešní její výše a tvaru poslední majitel zámku Jan Coudenhove roku 1937.

V přízemí věže je bývalá hradní kaple. V dopise již výše zmíněném, který psal 25. srpna 1893 hrabě František Coudenhove svému správci Ruchtymu, objednával nejen kněze z Týna na sloužení mše v této kapli, ale také přistavení vozu pro zavazadla do Domažlic a dudáckou hudbu na dožínkovou slavnost, kterou chce uspořádati 30 nebo 31. srpna. Dále se má Ruchty postarati o to, aby bylo možno uspořádat menší hon.

Kaple je nyní prázdná. Přední díl oltáře je nyní umístěn v lodi kostela na jižní straně a obraz sv. Jana z této kaple je zavěšen v kostele v kněžišti po levé straně.

Když jsme již uvedli něco z jednoho dopisu z minulého století, pak uveďme ještě jeden dopis. Je z něj vidět, jak se poměry změnily od té doby do dneška a jaké postavení měl majitel panství ještě v druhé polovině 19. století, dávno po zrušení roboty mezi lidmi zdejšího kraje. Je to žádost, kterou předkládali jistí zemědělci z Mutěnína. Zní v překladu:

"Urozený pane hrabě.
Nejmilostivější Pane Pane.
Vaše vysoká hraběcí milosti.
V nejhlubší úctě osmělují se nejpoddanější podepsaní pachtýři polních pozemků z Mutěnína a Erazmu k Vaší Urozenosti s nejponíženější prosbou a těší se, že budou nejmilostivěji vyslyšeni.

Tito potřebují velmi naléhavě stelivo, aby mohli spachtovaná pole opatřiti náležitým hnojivem, avšak stelivo v lesích Vaší vysokohraběcí milosti je jim příliš drahé a vidí se proto nuceni podati tuto úctyplnou prosbu. Vaše Urozenost račiž nejmilostivěji nejpoddaněji podepsaným pachtýřům naléhavě potřebné stelivo za levnější kupní cenu nejlaskavěji přenechati.

Mutěnín, 19. září 1876. Josef Baar, Josef Flöttl, Johann Burzel, Johann Schetterl, Josef Wiedl.

Dodáme ještě, že žadatelům vyhověno nebylo. Na rubu jejich ponížené žádosti napsal zámecký pán stručně: Abzuweisen.F.C.9.76.

Vraťme se nyní ještě jednou k centrální budově zámku. Během dob bylo na ní mnoho zevně i uvnitř měněno. Jak nás poučuje farní kronika pum perem Václava Mehlera, přestavoval tu mnoho Matyáš Bohumír z Wunschwitz /1672-1695/./2/. Jeho dílem je sál v prvním patře západního křídla. Pod ním měl svoji kancelář v době, kdy byl krajským hejtmanem plzeňského kraje. /2/. V době Mehlerově byla ještě tato místnost nazývána "stará kancelář". Myslíme, že nechybíme, označíme-li celé západní křídlo za dílo Matyáše Bohumíra, neboť s ostatními prostorami hradu není není ani vnitřně nějak zvlášť organicky spojeno, vyčnívá v půdoryse z ostatní kmoty zámku, má i samostatné sklepy a okna vyšší než jsou okna sousední. Činí tedy skutečně celé dojem dodatečné přístavby.

O Danieli z Linker-Lutzenwichu se dočítáme, že dal opraviti celou střechu zámku.

Největší přestavby ale nastaly na celém zámku v době, kdy se jeho majiteli stali hrabata Thunové /od 24. září 1805/. Panstvo chtělo mít celou centrální budovu jen pro sebe. Proto byl správce, který do té doby bydlel v prvním patře mezi kaplí a kuchyní, vystěhován a zřízen pro něj nový byt u t. zv. Lázně pod sýpkou a vedle něho i kancelář. /2/. Ze "staré kanceláře" zřízen pokoj a také dosavadní byt správcův upraven pro potřebu panstva. Rovněž i nad novým obydlím správcovým bylo z části sýpky zřízeno několik hraběcích pokojů. /2/.

Uvážíme-li, že zámek byl původně hradní stavbou, pak se musíme přikloniti k názoru, že původním vchodem do centrální budovy mohl být jedině průjezd z jihu do středního dvora a že všecky vchody ostatní jsou dílem pozdějších přestaveb.

Také za hrabat Coudenvove se přestavovalo. Poslední majitel Jan přistavěl zděnou spojovací chodbu k jižní budově v níž upravil i přijímací salon pro návštěvy a za dob okupace prováděl přístavby k severnímu a západnímu křídlu, které však zůstaly nedokončeny. S velkou oblibou ozdoboval budovy svým rodovým znakem. V parku při zdi u silnice k Hostouni zřídil dřevěnou cementářskou dílnu na výrobu plastických znaků rodu Coudenhove. Několik jich zasadil již do zdiva budov a asi 30 hotových znaků bylo v dílně v době osvobození roku 1945 ještě připraveno.

V zmíněném přijímacím salonku v místnosti na branou spojovací chodby dal postaviti velká kachlová kamna, která představují jeho samého, jak stojí v dlouhém plášti s rukama v kapsách.

K zámku pojí se také intimní historie ze 16. století, která však pokračovala potom na komorním soudě v Praze. Zachytil ji i Sedláček ve svých Hradech a zámcích. Pro úplnost ji vypravujme i zde.

Roku 1537 spachotal si od pana Albrechta z Gutštejna zdejší panství na šest let rytíř Bernard Barchanec z Barčova. /5/. Ten pocházel ze staré rytířské rodiny, o níž jsou zprávy již z konce 14. století. Roku 1533 se oženil s Markétou z Žihobce, pocházející z vladyké rodiny./8/. Na zdejší zámek docházíval často mladý Mikuláš Stropčický ze Stropčic. Myslilo se, že chodí za mladou Pannou Annou Rochcovnou z Otova, která tu tehdy rovněž na zámku žila, ale ve skutečnosti chodil za paní Markétou. Paní mu prý také udělala zlatem krumplovaný měšec a poslala mu jej po své služebné Důře, která mu nosila i listy a knížky nebo tabulky. Jednou se dostaly ke knížkám děvečky a četly tam: "v kláštěře budu, nebudu-li já moci, dám se ve voze dovézti a nebudu-li v kláštěře, tehdy tam najdete Důru."

Bylo to tedy asi dostaveníčko v Pivoňském klášteře. Děvečky si pak troufaly na víc. Jednou byl Mikuláš ve věži, Důra zavřela světnici a řekla druhé děvečce: "Zastři líp, na hřebík!" Kuchařka ho pak viděla skrze dveře jak držel zámek a nemohl otevřít. /5/.

Posléze se o vztahu své manželku k Mikulášovi dověděl i rytíř Bernard a ostře zakročil. Vykázal své manželce k nočnímu pobytu jako ložnici jeden ze sklepů. Ve dne chodila volně po zámku a také sedávala s Bernardem u stolu, což si on velmi přál, ale ona se dost zdráhala. /5/.

Při tom byla stále střežena, aby nemohla vycházet ze zámku. Když časem Bernard někam odjížděl, zpívala si./5/.

Posléze se o těchto poměrech dověděli její příbuzní. Rozneslo se, že ji Bernard drží ve vězení a že chtěl dát děvečky katem tázati, aby se dověděl více, co je jim o všem známo. Žalovali proto a nejvyšší hofmistr

předvolal Bernarda před komorní soud. Právě ze zápisů komorního soudu je tato celá historie známa. Svědkové vypovídali ale příznivě pro Bernarda, takže soud pro něj nedopadl zle. /5/.

Pro úplnost dodáme ještě, že Bernard v roce 1547, kdy již rožmberské panství v pachtu pachtu neměl, se stal jedním z vůdců povstání českých stavů proti králi Ferdinandovi I a byl po potlačení povstání proto dne 2. srpna 1547 spolu s Václavem Pětipeským, Václavem Fikarem z Vratu a Václavem z Jelení v Praze stat a pochován pak na hřbitově u sv. Apolináře. /9/.
Co se pak stalo s paní Markétou nevíme. Mikuláš Stropčický se časem domohl pěkného postavení, byl nakonec purkrabím Karlštejnským a oženil se až asi roku 1556. Ovdovělou paní Markétu si nevzal. /5/.

Že bylo za stara na zámku i vězení pro neposlušné poddané, je samozřejmou věcí. Také nejeden Chod si tu odseděl nějaký čas za doby švymberské zástavy. Jsou zprávy o tom, jak si Chodvé stěžovali na Petra ze Švamberka, že zavřel jednoho chudého člověka proto, že prodal bez jeho vědomí v Domažlicích vola a držel ho tu zavřeného 8 dní. Pustil ho pak jen na rukojmí, že přivede vola do 14 dnů zpět nebo zaplatí 10 tolarů pokuty. /10/.

Na zámku pobýval inBedřich Smetana jako hudební učitel dcer a synů hraběte Leopolda Thuna. V červenci 1846 složil tu klavírní sonatu. Dnem 1.června 1847 ze služeb Thunových vystoupil, avšak vztahy tím nebyly zcela přerušeny. Tak roku 1849 složil k svatbě své bývalé žačky Marie Thunové "Svatební scény."

Roku 1864 popisuje se centrální budova zámku takto: Délka 23 sáhy, šířka 21 sáhů, výška 5 sáhů. Uvnitř 30 pokojů, 4 šatny, 3 kuchyně, 1 prádelna, 5 sklepů o šesti odděleních, 2 lednice, 1 koupelna, 1 kaple v přízemí.

Z ostatních budov stále tehdy již jen budova jižní, spojená tehdy s centrální budovou zaskleným přechodem. V ní bylo tehdy 12 pokojů, 1 šatna, 1 kuchyně, 2 kanceláře, 4 komory a 4 sýpky.

Sála také již i nová budova konírem, kde byly stále pro 30 koní, 1 místnost pro kočího, 1 místnost pro postroje, 5 kůlen, 2 místnosti pro kancelářského sluhu. /3/.

V roce 1869 byly místnosti centrální budovy takto používány:
Dole: 1 skladiště nářadí vedle vjezdu, dvě světnice sloužící rovněž při vjezdu, 1 sklep na potraviny v jihovýchodním rohu centrálního nádvoří, kuchyně s jednou světnicí při ní na východní straně tohoto nádvoří, dvě prádelny na jeho severní straně, dva sklepy v nejsevernější části budovy z nichž jeden používán jako lednice, pak ještě jedna lednice v severozápadním rohu centrálního nádvoří, dva sklepy na pivo a víno na západní straně nádvoří a dva

sklepy pod západním křídlem.

V patře: Salon hraběnky a klavírní síň po východní straně středního nádvoří, pokoj vychovatelky při jehovýchodním rohu nádvoří, dva dětské kopoje nad vjezdem a ve východním rohu budovy při vjezdu, toiletní pokoj ve věži, ložnice při jihozápadním rohu vnitřního nádvoří, ~~salon~~ salon v západním křídle, jídelna při západní straně středního nádvoří, schodiště při severozápadní straně vnitřního nádvoří se vstupem z předsunutého schodiště zvončí na severozápadně zaoblená části zámku, učebna a jídelna mladého hraběte- obě při severní straně vnitřního nádvoří, ložnice mladého hraběte v západnější a světnice komorníkova ve východnější části severního výběžku centrální budovy, pobočné schodiště záchody při severovýchodním rohu středního nádvoří.

V mezipatře: salon hraběte, oblékárna, světnice komorné, světnice pro uložení prádla, sakristie, kaple, velký pokoj při kapli, v západním křídle čtyři místnosti pro služebnictvo, hala a čtyři pokoje pro hosty.

V zámecké kapli býval také oltářním obrazem obraz "Narození Ježíše Krista", který daroval patron roku 1866 kostelu v Šitboři. /11/.

1/. Katastrální mapa, z roku 1838.
2/. Farní kronika poběžovická.
3/. Zámecký archiv.
4/. Dr. J.Vančura: Dějiny někdejšího královského města Klatov.
5/. A.Sedláček: Hrady a zámky.
6/. K. Liebscher: Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz
7/. Městský archiv v Poběžovicích.
8/. Ottův slovník naučný.
9/. K.Tieftrunk: Odboj českých stavů proti Ferdinandu I,
10/. F.Teplý-J.Š.Baar: Klenčí, městečko na Chodsku.
11/. Liber memorabilium parochiae Schüttwa.

Z Á M E C K Ý P A R K .

Také zámecký park změnil již několikrát svoji tvářnost než nabyl své nynější podoby. S menšími zmínkami o zámecké zahradě jsme se setkali již ve vyprávění předešlém o zámku samém. Ve farní kronice zaznamenal administrator Mehler, že již jeden ze Švamberků dal zřídit v zámecké zahradě pahrbek, na němž stála za časů Mehlerových t. zv. Indiánský altán a také rybníček, kde pluly kdysi labutě a který byl za dob Mehlerových zpustlý a zamokřený. Švamberkové byli majiteli zámku od roku 1542 až do Bílé Hory. Mehler byl ještě před jmenováním administratorem zde v Ronšperku kaplanem a to nejmenšího od roku 1769. Můžeme mu proto dobře věřit co napsal dále, totiž že roku 1767 byl založen skleník a při něm školka. Není to v šak skleník nynější, který není stavbou nijak starou. Dále naspal Mehler, že roku 1769 byl postaven již dříve jmenovaný Indiánský pavilon a že byla téhž roku 1770 zahradu typu bludiště./1/.

Roku 1812, tedy již za hrabat Thunů, byla zřízena lednice, která má vchod dole při konci uličky vedoucí mezi parkovou zdí a městskými domky. Vchod vede z uličky do zdi. Lednice prostírá se pod půdou parku. Vchod do ní nese nápis CeLLa anIMo IVCVnDo, což je chronogramem pro rok 1812. Lednice byla zřízena pro panský pivovar, který stále dole v ulici k Týnu po jižní straně a zabíral prostoru při městských hradbách až k jejich jihovýchodnímu rohu. Pivovar byl v tu dobu také stavebně zlepšen. /2/.

Lednice se ale příliš nepovedla, byla nadměrně vlhká a nebyla proto ani používána k původnímu účelu. /1/.

Skleník byl v roce 1813 rozšířen a konečně roku 1816 bylo zrušeno bludiště a později na jeho místě zřízen anglický park. /1/.

Sommer píše v roce 1839, že v zámecké zahradě je oranžerie, skleníky a mnoho cizokrajných rostlin. /3/.

Roku 1843 se rozhodl hrab Leopold z Thun-Hohensteinu, že zřídí opravdu velký zámecký park./1/. Popíšeme nyní, jak tehdy zámecké zahrady asi vypadaly a to podle katastrální mapy z roku 1838. Zámecké zahrady byly vlastně tři. Jedna malá mezi zámkem, náměstím a pozdější ulicí k Hostouni, na jejímž rohu stál onen zdobný altán, pozdější obytné stavení, v němž bylo po nějakou dobu i ředitelství panství./4/. Tato zahrada sahala až ke hřbitovu a dotýkala se východního konce hřbitovní zdi, neboť tu nebylo tehdy ještě dnešní části

S e v e r n í s t r a n a n á m ě s t í .

Vycházejíce z fakta, že budova fary i školy, ktetá stávala na místě nynějšího dvoupatrového rohového domu záložny /čp.55/, byly postaveny poměrně pozdě po založení města a z cpodstatnělé domněnky, že tomu bylo podobně i u domů čp. 48,49,50,51,52 a 53, považujeme za základní formu náměstí a za jeho původní rozsah jako jeden celek velký přibližně čtvercový protor, jehož severní stranu tvoří domy čp. 2 až 8, západní čp. 12 až 16, již tvořily domy čp. 20 až 23 a východní čp. 46 a

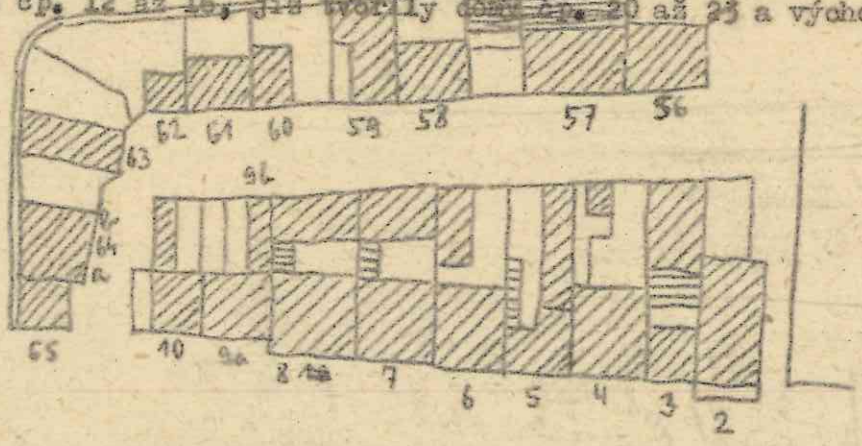

47, totiž již zbořená stará radnice a škola.

Domy na severní straně náměstí byly nejlepší domy v městě a patřily jistě původně nejpřednějším měšťanům. Tvoří blok, oblopený nyní se všech stran ulicemi. Mezi domem čp. 2 a zámkem je jen úzká ulička, která byla původně jen spojkou mezi náměstím a prostorem u masných krámů a říkávalo se jí Reinlgasse, jak bylo zmíněno již i výše.

O rohovém doměčp. 2 byla také již zmínka při líčení příběhů přilehlé části zámecké zahrady. Víme, že míval číslo 3 a že se stal teprve později domem čp.2. Že se číslování dalších domů tím nezměnilo, je možno vysvětliti tím,že byl mezi ním a domem čp. 4 postaven malý domek, který pak dostal číslo 3. Víme že mmm rohový dům čp. 2 patřil kolem roku 1777 Josefu Reinlovi a že kolem roku 1803, kdy se stavěl protější rohový altán, patřil Janu Reinlovi, měšťanu a řezníku. /1/.Patřil k němu proto i jeden z masných krámů o kterých bude ještě řeč později. /1,2/.

Roku 1817, kdy byl altán měněn v obytné stavení, patřil dům čp. 2 stále ještě Janu Reinlovi. /1/. Roku 1830 bydlel tam Antonín Thurnwald./3/.

ulice k Hostouni a nebylo ještě ani pozdějšího domku č. 226, nýbrž stály v těch místech ještě staré masné krámy.

Druhá zahrada byla na severu, východě a jihovýchodě kolem zámku. Sáhala až k úvozové cestě, která ji oddělovala od třetí a největší zahrady. /4/.

O této cestě poučuje nás farní kronika, že to byla hluboká úvozová cesta, která odbočovala od silnice na Horšovský Týn mezi panským domem, kde bylo podle zápisu ve farní kronice roku 1843 panské ředitelství / dnešní dům čp. 202/ a domem čp. 201, zbořeným roku 1949, o kterém farní kronika píše, že to je bývalá panská kovárna. /1/. Je to tedy tam, kde byl později upraven vjezd do parku. Cesta vedla směrem severo-severozápadním a vyúsťovala do silnice k Hostouni proti nejsevernější z oné řady stodol, stojící na západní straně hostouňské silnice a před stodolou na východní straně této silnice, která patřila k domu dnešní číslo čp. 2 a která rovněž již tehdy stála / je ovšem od té doby již přestavěna/. /2/. Byla to cesta veřejná./1/.

Touto cestou se jezdilo přijelo-li se od Záměliče a mělo se pokračovat dále na Hostouň. Tato úvozová cesta byla přemostěna mostkem, který spojoval obě zahrady /1/. Na mapě vidíme, že cesta vedla těsně při východním průčelí oné velké budovy, kterou dnes vidíme v zámeckém parku jihovýchodně od zámku a kterou dnešní parková cesta míjí v poněkud větší vzdálenosti a že můstek / podle mapy asi 2 až 3 m široký/ vedl přes ni asi 6 až 7 m severně od této budovy. /4/.

V zahradě vidíme půdorysy jak oné budovy, tak i menší budovy stojící jižněji od ní, právě tak jako dnes. /4/. Vezmeme-li ku pomoci parcelní protokol stavebních parcel z té doby, vidíme, že obě tyto budovy byly toho času skleníky. /5/. O dnešních sklenících nebylo ještě ani stopy. Asi o 15 m severněji od mostu přes úvoz, tedy čistě východně od jihovýchodního nároží centrální budovy zámku stával tehdy po východní straně cesty - tedy již ve třetí zahradě - nevelký zděný altán. /4/.

Třetí zahrada byla omezena na severu čarou rovnoběžnou s dnešní silnicí na Týn a odbočující od úvozové cesty východně od severní strany centrální budovy, na východě pak čarou, která je podnes východním ukončením starého anglického parku v místech naproti bývalé papírně / dnešnímu to domu čp. 204/. /4/.

Vsunut do této zahrady byl již tehdy dům dnes čp. 202 i se svojí kůlnou a dvorkem zdí ohraženým. Při jihovýchodním konci této zahrady na silnici k Týnu byla již tehdy ve zdi kaplička Ježíše, Marie a Josefa, jako je tam podnes. /1,4/. Byla udržována majiteli papírny. /1/.

V prvních letech 20. století býval tu hostinec velmi dobrého jména, kde se zastavovali cestující po silnici, kterých tu bývalo tehdy, kdy ještě nebylo železnice z Domažlic do Tachova, na silnici stále dost. Ještě v době před okupací byl tu hostinec, zanikl však v době okupace.

Podle mapy z roku 1838 patřila k domu čp. 2 dřevěná stodola v ulici na Vlkanov, dotýkající se rohem zadního rohu domu čp. 179 v Příkopech /2/. Tato stodola byla tehdy posledním stavením na této straně ulice k Vlkanovu./2/.

1945.

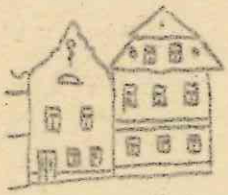

čp. 3 čp. 2

1900.

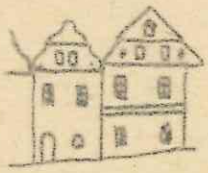

čp. 3. čp. 2.

Majiteli a obyvateli domu čp. 2 bývali:

kolem roku 1777 Josef Reinl
roku 1788 bydlel tu Jan Ment, nádeník,
1784, 1787, 1789, 1790 Tomáš Reitmayer, pekař a měšťan,
1803 Jan Reinl, řezník
1817 Jan Reinl,
1832 Antonín Thurnwald, 1830 a 1833 dtto,
1850 Jan Reinl,
1857 Jan Reinl narozený r. 1813 a sním: Františka Reinlová, /narozená r. 1815/, Josef Reinl/1836/ a Antonín Reinl /1838/,
1913 Marie Reinlová mladší, majitelka, hostinská, bydlel tu tehdy i Josef Kettner zámecká zahradník a Marie Mallowetzová dělnice,
1923 Marie Reinlová, majitelka.

Dům čp. 2 je typickým stavením zdejšího kraje, patrový s polovalbovou střechou. V průčelí do náměstí má tři okna v přízemí a tři v patře. Míval v roce 1900 v přízemí a patře místo tří jen po dvou knech. Ve štítě jsou dvě okna v podkroví. Dům je zcela bez architektonických ozdob.

V úzkém domě čp. 3 býval před okupací hodinář. Úprava vnitřku byla provedena ještě před rokem 1945 zajímavým způsobem, kdy pro rozdělení prostoru na místnosti bylo použito místo původních zdí zasklených příček. Dům má v patře dvě okna, v přízemí vchod a dvě okna- v roce 1900 bylo v přízemí jedn jedno okno a vchod. Ve štítu byla v roce 1900 dvě okna, nyní jen jedno nízké segmentové okno. Obrys štítu byl od roku 1900 změněn. Štít změněn z jednoduše barokního na secesní.

Schodiště s východem napodobujícím sloh této kapličky je až z posledních let před okupací.

Aby mohl hrabě Leopold uskutečniti svůj záměr s rozšířením parku, požádal město, aby dalo souhlas k tomu, aby úvozová cesta oddělující obě zahrady byla zrušena. /1/. Město, jehož představeným byl tehdy Antonín Thurnwald a syndikem Engelbert Richter, souhlasilo, ale žádalo zároveň, aby hrabě zřídil náhradou za ni novou cestu, která by vedla k Hostouni přímo z náměstí. /1/. Hrabě souhlasil také a dal novou cestu zřídit. Je to dnešní ulice k Hostouni vycházející z náměstí úzkou uličkou mezi rohovou budovou zámeckou a dnešním rohovým dome dnes čo.2. O tom bude blíže řeč až dále.

Roku 1844 byla pak úvozová cesta mezi zahradami zavezena a zřízení velkého parku bylo tím dobře umožněno. Také nová zeď s vraty mezi domy čp,201 a 202 byla tehdy postavena.

Roku 1845 byl v parku postaven pomník hraběti Antonínu z Thun-Hohensteinu, který zemřel 15.12.1840 na jeho oblíbeném místě v jihovýchodní části parku. /1/. Pomník byl sloupový a nesl hlavní nápis: Seine Hochgeboren Herr Herr Anton Reichsgraf von Thun Hohenstein k.k. Kammerer Major in der Armee Ritter des Kais. oesterreich. Leopold des Ordens Herr auf Ronsperg Wasserau und Bernstein am Wald.

Kromě toho byl nápis na východní straně pomníku: Geboren am 15ten Dezember 1754, na severní straně: Gestorben am 2ten April 1840, a dole na stupni: Adalbertus Pupp fec.et pos. Anno MDCCCXLV. Pomník byl poražen v době okupace.

Na jaře roku 1855 založil učitel Matouš Krispin "za zámkem" ovocnou školku na 4000 stromků, která ale později zanikla.

1/. Farní kronika poběžovická.
2/. Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg.
3/. J.G.Sommer: Das Königreich Böhmen.
4/. Katastrální mapa z roku 1838
5/. Bau-Parzellen-Protokol der Gemeinde Ronsperg / asi z r. 1850/.

Majiteli a obyvateli domu čp. 3 byli:

roku 1833 Mikuláš Weniger,
1857 Josef Libal/narozený roku 1775/a s ním Anna Libalová /1789/
1913 Marie Reinlová starší, soukromnice, majitelka,
1983 Marie Reinlová, majitelka.

V domě čp. 4 bydlíval podle zápisu administratora Václava Mehlera v době Jana Jiřího ze Švamberka / byl majitelem zdejšího panství 1573 až 1617/ luteránský kazatel Krištof Pfrendler. /1/. Jméno uvádí však Pfremder, kdežto Pfrendler je jmenován v díle Josefa Resla . Je to studie "Poněmčení západních Čech v XVI století", která vyšla v ročence Národopisného muzea v Plzni roku 1929. Uvádí se tam, že to byl laik, pocházel z Wittenberka a že ho do Ronšperka povolal již otec Jana Jiřího, Petr ze Švamberka roku 1570. /4/. Ustanovil ho prý svým dvorním kaplanem a svěřil mu duchovní správu. /4/. Farní kronika zase nám sděluje, že měl tento luterán v domě čp. 4 malý krámek a prodával tam luteránské náboženské knihy. /1/.

Víme, že se o poněmčení v Ronšperku a na zdejším panství hodně a snad i hlavně přičinili právě Švamberkové, kteří byli tehdy již poněmčeným rodem/ již Petr má německý nápis na náhrobním kameni/ a že rozšiřování německé řeči hodně napomáhali právě i takovíto němečtí kazatelé povolávaní do Čech.

V první polovici 19. století bývalo v domě čp. 4 řeznictví Jana Ranzaua a patříval k němu jeden z masných krámů./5/. Také jedna ze stodol v řadě proti hřbitovu k němu patřila a rovněž i další stodola v ulici k Drahotínu. /1,5/.

Za doby první republiky bydlel tu po nějaký čas lékař Dr. Wurma a před tím tu býval i výčep vína. /6/.

čp. 4.

1945.

1900.

V domě čp. 4 bydleli nebo jeho majiteli byli:
1832 a 1833 Jan a Kateřina Ranzauovi
1857 Jan Ranzau/narozen 1809/ a s ním Kateřina /1813/,
Terezie Paterova /1810/, její syn Karel , další jeho syn Josef a dcera Marie Paterová,
1813 Ferdinand Tragl, majitel, obchodník krajkami a pensista Josef Ment,
1823 MUDR. V. Wurma, majitel.

Takí štít tohoto domu se změnil od roku 1900 ve štít secesní. Má v patře jeko roku 1900 tři okna. V přízemí měl však r. 1900 jen vchod a dvě okna segmentově zrkužaná, kdežto v roce 1945 měl vchod a mmmmm a vedle něho krám se vstupem a dvěma výkladními skříněmi.

V domě čp. 5 nalézáme roku 1830 Jana Neudeckera, o kterém víme, že platil obci pacht za Mmmmhgmmbam Uterlwiese /7/. Uterlgraben se nazývala průrva, která počíná za novým hřbitovem a tahne se směrem k zámělíčské zastávce. Neudeckerové byla rozšířená řeznická rodina. /6/.

Majiteli a obyvateli domu čp. 5 byvali:

roku 1785,1789, 1790 Václav Neudecker, řezník a měšťan,
1830, 1832 Jan Neudecker,
1857 Jan Neudecker/narozen 1820/ a s ním Anna Neudeckerová /1824/, Anna Neudeckerová /1849/, Kateřina Neudeckerová /1853/, Rosalie Neudeckerová /1857/, Václav Müller /narozen 1810-zemřel 1860/ a arbora Müllerová /1808/.
1913 Josef Guldan, majitel, mmmmJana Javourková učitelka poličkování, Barbara Krauzová soukromnice,
1923, Josef Guldan, majitel.

Dům čp. 5 Měl v roce 1946 v levé polovině průčelí dvoje dveře a v pravé dvě okna ve vyvýšeném přízemí. V levé polovině měl nad oběma vstupy v patře dvě menší okna. Ve štítě měl v podkroví 3 okna a nad nimi ležaté oválové okénko na půdu. V roce 1900 měl jen jeden vchod a dvě okna vpravo od něj a jedno vlevo, ve štítě pak níže 4 okna, nad nimi pak ještě jedno a ještě nad ním svislé postavené oválné okénko na půdu. V posledních létech / po roce 1950/ bylo průčelí opat změněno.

Z půdorysu i z utváření průčelí je patrno, že tento dům byl původně užší a že zaujímal jen asi dvě třetiny nynější šířky a to po východní straně. V roce 1946 byl totiž půdorys takový, že se vcházelo do domu oněmi dveřmi vpravo a vešlo se do chodby, z níž pak vedly dveře do pravé části domu zdí silnou 70 cm, což byla asi původní obvodní zeď domu. Zatě levé zeď této chodby byla silná jen 15 cm a oddělovala od chodby krám do něhož se vcházelo levými dveřmi a jednu místnost za ním. Při tom se z chodby do pravé části domu stoupalo po několika schodech. Jako v jiných stých štítových domech poběžovických byly uprostřed domu menší místnosti bez oken. Nejzadnější část domu do vora je jistě také pozdější přístavbou.

1900.

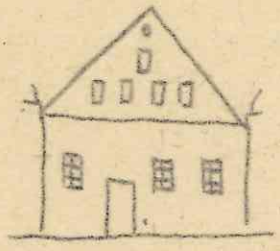

čp. 5.

1946

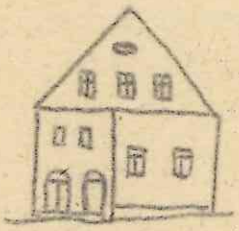

1946.

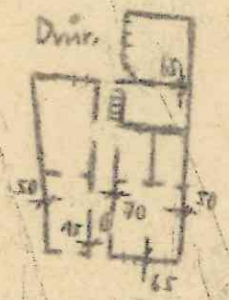

V domě čp. 6 se podle pověsti kdysi zjevoval duch. Jednou šel jeden člověk sem do domu na návštěvu a vystupoval po schodech do patra do bytu. Tři stupně před ním šel nějaký finančník a zašel před ním do těchže dveří, kam chtěl jíti i on. Jakmile návštěvník vstoupil do dveří, byl překvapen tím, že finančník, ačkoli vstoupil těsně před ním, tu není. Byl tam jen majitel bytu a ten nikoho vejíti neviděl. Prohledali hned celý dům, ale nikoho nenašli. Jindy zase viděla šestinedělka v tomto domě ležící také toho finančníka jak se v pokoji prochází sem tam. /6/.

Dům patřil kolem roku 1850 Antonínu Dietzkovi a roku 1830 vdově Dietzkové /5,7/.

Jeho majiteli a obyvateli bývali:

roku 1830,1832,1833 vdova Marie Diezková,
1850 Antonín Dietzko,
1857 Antonín Dietzko /narozen 1815/ a s ním Markéta Dietzková /1815/, Štěpán Dietzko/1852/, Anna Dietzková /1846/, Marie Dietzková /1849/, Františka Dietzková /1856/, Kateřina Dietzková rozená Weidnerová mmdmm vdova po Josefu Dietzkovi /1827/ a její děti: Petr Weidner/[illegible], Josef Weidner a Charlotta Weidnerová,
1913 majiteli byli dědicové Karla Dietzka, bydlel zde Adolf Hechtberger topič, Josef Kutschera asistent, Terezie [illegible] Plassová soukromnice,
1923 Karel Dietzko, majitel.

Dům čp. 6 měl v roce 1900 v přízemí dva vchody a dvě okna. Totéž i v roce 1946. V patře měl v roce 1900 i 1946 čtyři okna, ve štítu v roce 1946 dvě okna a nad nimi kruhový otvor na půdu, kdežto v roce 1900 ve štítě jeden větší a jeden menší otvor, patrně dvířka a okénka. Štít měl v roce 1900 prohnutý obrys a štít i s fasádou měl znaky pryního klasicizmu či empiru, kdežto v roce 1946 měl poměrně bohatou architektonickou výbavu spíše patřící renezancismu než klasicizmu. mm

čp. 6.

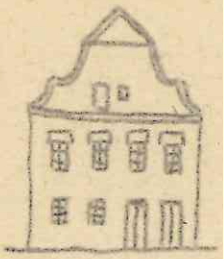

1900.

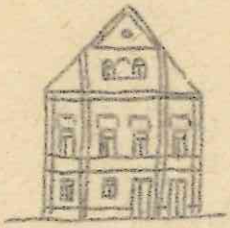

1946.

V domě čp. 7 bydlel roku 1830 Tomáš Preywisch, který platil za Baierwiese, za Halben Tradl a za Hutweid neben Gemeindwald a pachtovné za Gemeindteuch a za Spitzwiesel. /7/. Víme o něm, že byl pekařem a že roku 1830 mu byly jako obecnímu representantu vyplaceny celoroční paušalované diety. /7/.

V domě čp. 7 bývali majitelé a obyvatelé:

roku 1785, 1788, 1790, 1792 Tomáš Breywisch, měšťan a pekař,
1832, 1830, 1833 Tomáš Preywisch, pekař a representant,
1857 Jan Preiwisch,/narozen 1812/ a sním Anna Prewischová /1810/, Tomáš P./1836/, Karel P. /1838/, Antonín P./1839/, František P./1842/, Jan P. /1850/, Barbora P./1834/, Terezie P./1846/, Kateřina P./1848/,
1913 Jan Preywisch majitel, rolník. Bydlel tu i Josef Meidl soudní sluha a Tomáš Preywisch učitel.
1923 Jan Preywisch majitel.

Dům čp. 7 měl v přízemí roku 1900 i roku 1946 vchod a dvě okna, také v patře měl roku 1900 i 1046 tři okna a ve štítě okna dvě. Štít však byl roku 1900 ve spodní polovině se zcela přímkovým brysem a v horní polovině barokově prohýbaný, kdežto do roku 1946 byl obrys spodní části také ozdobně přizpůsoben části horní.

čp. 7.

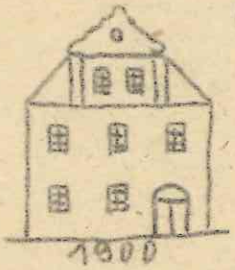

1900

1946

K domu čp. 8 patřívala stodola v řadě stodol proti hřbitovu a proti jeho spodnímu konci. /1,2/. Poslední jeho majittel před okupací, Julius Rauscher měl dům po svém tchánu Abrahamu Langschurovi, který ho koupil od Jiřího Urbana, prvního to purkmistra zvoleného podle nového řádu roku 1950./6/.

Býval tu hostinec "U koruny" se sálem. Povíme si tu o slávě, jaká se tu odbývala dne 5. srpna 1900, když se slavilo otevření železniční trati Staňkov - Pibžovice. Tehdy přijel v 1/2 1 v poledne slavnostní vlak od Staňkova a průvod s hosty a vítavšími zástupci města šel pak od nádraží s hudbou do města. Hudba byla sestavena z 30 hochů a 6 dospělých hudebníků. Průvod došel ke kostelu, kde byl uvítán farářem Josefem Mauritzem, kooperatorem Dittrichem a kaplanem Puxem. Pak vešli do kostela kde bylo slouženo Te Deum, našež se šlo naproti do hostince U koruny, kde bylo připraveno jídlo a pití. Mezitím co se uvnitř jedlo a pilo vyhrávala venku na náměstí hudba. Přihlíželo prý tisíce lidí z města a okolí. /1/.

V době před okupací v letech 1937 a 1938 cvičil tu v sále poběžovický Sokol.

Majiteli a obyvateli domu čp. 8 byvali:

roku 1832 Josef Kispert, Magdalena Reinlová,
1833 Josef Kispert a Reinlovy dcery,
1850 Marie Urbanová,
1857 majitelkou byla Marie Urbanová ale nebydlela tu, bydleli zde Markéta Reinlová/narozená 1814/, Josef Hahn/1841/, Vincenc Eremias /1780/jeho dcera Anna Eremiasová /1827/, Jan Ruhler /1815/, Markéta Ruhlerová/1828/, Albert Ruhler /1847/,
1913 Abraham Langschur, majitel, Marie Egerová soukromnice, Fany Landschutová hostinská,
1923 Dr.Zikmund Langschur, majitel,
pak do roku 1938 Julius Rauscher, jehož zeť Abrahama Langschura.

Dům čp. 8 měl v roce 1946 v přízemí dva vchody, z nichž prahý vedl do chodby. Vpravo bylo široké čtyřdílné okno. Na snímku z roku 1910 má dům místo tohoto velkého okna dvě okna normální. Tehdy byla nad nimi tabule s nápisem: Vereinsheim des Militaer Veteranen Vereins Ronsperg /6/. Spolek veteránů byl v Ronšperku již od roku 1878./6/.

V půdoryse byly po pravé strně místnosti hostince. V patře byl sál rozměrů 8 x 8 který byl do domu vestavěn dodatečně a přesahoval do dvora částečně i rozměry přízemí. V patře domu bylo šest oken a v podkroví čtyři okna. Střecha byla polovalbová.

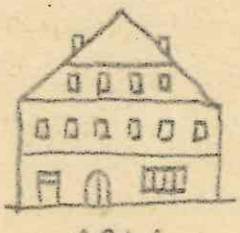

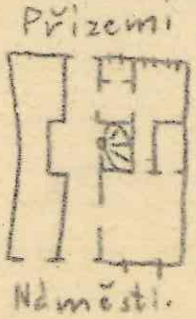

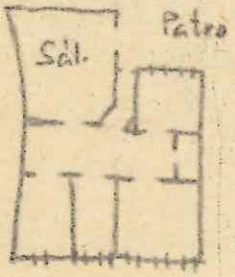

čp. 8.

Na katastrální mapě z roku 1838 vidíme, že domy čp. 2 a 4 mají před sebou do náměstí malou zahrádku, asi tak v šíři dnešního chodníku. /2/.

Z pohlednice z roku 1900 vidíme, že domy neměly tehdy ještě vodu sváděnu rourami z okapních žlabů, nýbrž že měly okapní žlaby vyvedeny z úžlabí mezi střechami kolmo k průčelí a že vyčnívaly tyto žlaby daleko před průčelí a vody z nich na konci volně vytékala na náměstí.

Zato horní část náměstí se nazývala Oberer Stadtplatz nebo i Oberer Ringplatz. V roce 1945 bylo náměstí dáno jméno Náměstí presidenta Dra. Beneše.

1/. Fraňí kronika.
2/. Katastrální mapa z roku 1838.
3/. Rent-Rechnung der Stadt Ronperg z roku 1830.
4/. Josef Resl: Poněmčení západních Čech v XVI století.
5/. Bau-Parzellen-Protokol der Gemeinde Ronsperk / asi z r. 1850/.
6/. Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg /K. Brunner/
7/. Rent--Rechnung / jako ad 3/.

Západní část náměstí.

Tvoří ji domy čp. 12 až 16. Všechny tyto domy mají na zadní straně nádvorní parcely, které sahají u všech kromě domu čp. 12 až k bývalým městským hradbám, k nimž jsou dnes přistavěny jejich hospodářské budovy, využívající pro své zadní stěny zčásti staré městské hradební zdi.

V domě čp. 12, který je nejstarším zájezdním hostincem v Poběžovicích,/1/nalézáme roku 1830 Josefa Grosse a Michala Grosse. O Josefu Grossovi víme, že platil obci pacht za Thorhäuselteuch. /ě/.

O několik let později, kolem roku 1850 patřil tento dům Kateřině Gerberové./3/. Patřívala k němu stodola za domem čp. 80./4/. Později patřil Azimetovi, který byl vychován jako nalezené dítě vrchností. Od něho koupil tento dům Hescha který tu provozoval i koloniální obchod a ještě později patřil hostinskému Villardovi./1/.

V době před okupací tu býval hostinec, kde měly roku 1937 a 1938 poběžovické české spolky a to Národní Jednota Pošumavská a Baráčníci svoji spolkovou místnost a konaly tu své schůze. Po osvobození byl dům po jistou dobu v užívání Svazu čsl. mládeže, později zbořen.

V domě čp. 12 bydlívali jako majitelé či obyvatelé :

roku 1832 Josef Gross,
1785 Tomáš Breywisch, měšťan a pekař,
1830 Josef a Michal Grossové
1850 Kateřina Gerberová
1857 Jan Gerber/narozen 1827/ a s ním Anna Gerberová /1830/, Václav G. /1857/, Anna G. /1855/, dále Bartoloměj Fischer /1821/, Anna Grossová /1795/, Barbora Schestaková /1789/,
později byl majitelem vrchnostenský nalezenec Acimrt,
1913 Jakub Hescha, majitel, obchodník/koloniál zde/,
Vilém Heinl, pensista,
1923 Antonín Willard, hostinský, majitel.

V domě čp. 13 býval poštovní úřad než se přestěhoval do domu čp. 55 vystavěného v roce 1912.

Jeho majitelé a obyvatelé bývali:
roku 1784 Jan Portner, mlynář a měšťan,
1787 Jan Entner, papírnický tovaryš,
1786 Adam Rüll zedník,
1830, 1833, 1850 Michal Ruppert, pekař,
1857 Josef Purkholzer, /narozen 1828, majitel a s ním Alžběta Purkholzerová /1834/, dále Michal Ruppert /1786/ a Terezie Ruppertová /1807/,

Anna Theuerlová/1808/, Josef Theuerl /1828/,
Antonín Th./1836/, Eleonora Th./1824-t.č. ve Vídni/,
Anna Th./1826/, Marie Th./1846/.
1913 Josef Puriholzer, pekař, majitel, Viktor Krieger poštmistr,
Matyáš Puriholzer kloboučník, Magdalena Reibenspiesso-
vá, soukromnice,
1923 Matyáš Puriholzer, majitel.

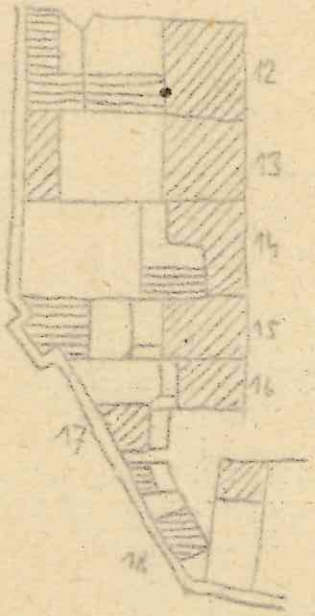

V domě čp. 14 bydlel kolem roku 1830 Dominik Fraun, později/kolem r.
1850 Václav Braun. Poněvadž k tomuto domu patřil v tu dobu jeden z
masných krámů, byli to asi řezníci. /4/,2,3/. K domu patřila i sto-
dola jen mezi stodolami u hřbitova a to při silnici na Hostouň./4/.

Majitelé a obyvatelé domu čp. 14 bývali:

1786, 1788, 1790 Ignác Ruppert, měšťan a pekař,
1830, 1832, 1833 Dominik Braun,
1850 Václav Braun,
1857 Václav Braun / narozen 1808/ a s ním Rosalie Braunová /1816/,
Josef B./1845/, Jan B. /1848/, Antonín B. /1853/, Leopold
B. /1856/, Alžběta B./1839/, Anna B. /1841/, Markéta B.
/1850/, dále Dominik Braun /1781/ a s ním Anna B. /1814/,
Barbora B. /1816-t.č. ve Vídni/, Marie B./1822/,
1913 Josef Reitmeier, hostinský, majitel, Ignác Heindl notář,
Terezie Preywischová, soukromnice, Rudolf Seidl zaměstna-
nec notářství,
1923 Josef Reitmeier, hostinský, majitel.

Za domem čp. 15 byla městská hradba zesílena baštou, jak je na mapě z roku 1838 i na pozdějších katastrálních mapách dobře patrno. Do této staré bašty, resp do spodní části jejích obvodových zdí byla pak vestavěna část stodoly patřící k tomuto domu. Na mapě z roku 1838 je tato stodola ještě dřevěná, později byla přestavěna na zděnou.

Majitelé a obyvatelé domu čp. 15 bývali:

roku 1789 Josef Wagner, měšťan,
1792, František Krispin, měšťan,
1830,1832,1833 Josef Kispert,
1850 Alžběta Stockertová,
1857 Alžběta Stockertová /narozena [illegible] 1785/, a s ní její dcera/vdova/ Františka Penlová /1815/ a děti Robert Stoclert 1849, Karel St./1850/, Marie St. /1846/, Juda St./1847/, dále Jan Dorschner /1827/ a s ním Anna D./1825/, Jan D. /1850/, dále Karel Stockert /1790/ a s ním Markéta St./1808/, dále Josef Zeidler /1816/ a s ním Sabina Z./1800/ a Barbora Z./1841/.
1913 Josef Stadik, majitel, obchodník obilím, Václav Hilpert nádeník, Karel Pauli učitel,
1923 Josef Stadik majitel.

V domě čp. 16, který byl již na podzim roku 1948 zbourán, bydlívali:

1830,1832,1833 Anna Landshutová
1850 Vilém Landshut
1857 Filip Landshut /narozen 1814/ a s ním Kateřina L./1813/, Vilém L. [illegible] /1846/, Josef L. /1850/, Anna L. /1839/, Barbora L. /1842/, dále Josef Neugschwender /1830/, s ním jeho sestry Kateřina /1810/, Alžběta N. /1817/ a Marie N. /1820/.
1913 Josef Landshut řezník, Vilém Landshut majitel, soukromník
1923 Josef Landshut

V době před druhou světovou válkou zde bývalo holičství.

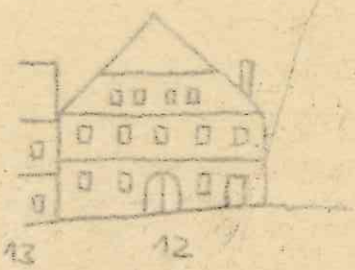

1946.

Dům čp. 12 je rozlehlý dům zdejšího domácího charakteristického typu s polovalbou střechou. Do náměstí měl r. 1946 v patře 5 oken, v podkroví 4 okna a v přízemí od levé strany dvě okna, pak širokáá vrata jako hlavní vstup do domu, pak okno a užší dveře do krámu. Dům čp. 13 nebral se do náměstí na rozdíl od ostatních domů čítem, nýbrž svojí delší frontou. Hřeben střechy byl rovnoběžný s frontou náměstí. Byl rovněž patrový.

Dům čp. 14 měl v patře do náměstí 4 okna, v přízemí zleva nejprve širokáá vrata a pak tři okna, v podkroví dvě okna, polovalbouvou střechu. Dům čp. 15 měl v přízemí od leva nejdříve širokáá vrata, pak 1 okna a pak krám. V patře měl tři okna, v podruví uprostřed jedno a po stranách dva šikmo skloněné oválné otvory na půdu. Střechu měl rovněž polovalbovou.

Dům čp. 16 byl jen přízemní, měl od leva nejdříve dvě okna /za nimi byla v domě holičská provozovna/, pak vstupní dveře a pak ještě jedno okno. Měl vysokou polovalbovou střechu, v podkroví měl dvě okna a nad nimi ještě dvě malé okénka.

V domě čp. 15 prý prý strašilo. Před dávnými lety bydlel prý v podkroví člověk, který byl prý nějakým mistrem v továrně nebo ~~zřízl~~ dozorcem v továrně. Byl prý velmi zlý. Když zemřel prováděl farář v příjezdě domu nad jeho ralví výkrop. Lidé stálé venku před domem a náhle spustili křik, že se prý zemřelý na ně dívá seshora ze zadní svého okénka v podkroví, kde bydlel. /Vyprávěla pí. Holubová, roku 1947/.

Hospodářské budovy těchto domů, pokud jsou přistavěny k hradební zdi nemohly ovšem vzniknout dříve, než hradební zeď pozbyla svého obranného významu. Jsou tedy vesměs značně mladší než domy samy. Dnes mají/ 1946/ takové hospodářské budovy ~~zůstaly~~ všechny tyto domy až na čp. 12, ale v mapě z roku 1838 jsou zakresleny jen u domů čp. 13 a 15 a to u čp. 13 zděná a u čp. 15 dřevěná./4/.

1/. Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg /K.Brunner/

2/. Rent-Rechnung der Stadt Ronsperg z r. 1830.

3/. Bau-Perzellen-Protokol der Gemeinde Ronsperg /asi roku 1850/

4/. Katastrální mapa z roku 1838.

J i ž n í s t r a n a n á m ě s t í .

Je tvořena domy čp. 19 až 23.

V domě čp. 19 bydleli, nebo jeho majiteli byli:

roku 1790 Jan Rottmayer, tkadlec,
1830, 1832, 1833 Michal Schmidt
1838 Michal Schmidt, který platil Grundzins za Galgenwiese a pacht za Froschlake,
1850 Antonín Fischer,
1857 Antonín Fischer/narozen 1802/ a s ním Marie F./1807/, Alžběta F. /1838, t.č. ve Vídni/, Sabina F./1840/, Marie F. /1842/, Anna F. /1848/, dále Josef Braun /1808 t.č. v Neuburgu v Bavorsku/, s ním Františka B.-1809/, Jindřich B./1837, t.č. ve Vídni/, Františka B. /1840/.

V domě čp. 20 byli majitelé nebo obyvatelé:
roku 1787 Jan Schmid, krejčí,
1789, 1791 Jan Jiří Schmid, krejčí a měšťan,
1830, 1832, 1833 Ondřej Stelzer,
1850 dědicové Josefa Stelzera,
1857 Josef Stelzer/narozen 1822/ a s ním Markéta St. /1825/, Josef St. /1855/, Anna St./1857/, dále Barbora Stelzerová /1799/, a s ní František St./1835/ a Anna St. /1833/,
1913 Anna Stelzerová. majitelka, holkynářka,
1923 Josef Stelzer, majitel,

V domě čp. 19 byl v roce 1913 František Reitmeier, majitel, hřebenář a Jan Müller soudní sluha,
v roce 1923 František Reitmeier, majitel.

V domě čp. 21 bývali tito majitelé a obyvatelé:
roku 1784, 1789 Tomáš Gahut, měšťan a řezník,
1832 Kryštof Regner, měšťanskou taxu platil Ignác Völkl,
1830 Kryštof Kraus,
1850 dědicové Ignáce Völkla,
1857 Michal Völkl/narozen 1834/ a s ním Markéta V./1835/, Ignác V. /1857/, Marie V. /1855/, dále Anna Völklová /1800/ a s ní Ignác V. /1839/, dále Anna Zischková /1797/, Josef Mahler /1826/, s ním Leopoldina M./1827/, Theodor M./1851/, Adolf M. /1854/, Františka M. /1853/,
1913 Ignác Völkl, hostinský, majitel , Anna Völklová, Alžběta Neudeckerová, soukromnice,
1923 Ignác Völkl, majitel,

V domě čp. 22 byli majitelé a obyvatelé :

roku 1830 Gottlieb Kraus, truhlář,
1832, 1833 Dominik Kraus,
1850, Dominik Kraus, úřední písař,
1857 Jindřich Kraus /narozen 1830/ a s ním Barbora jeho žena, Jindřich K. /Anna Krausová /1798 matka Jindřichova/, Vilém K. /1836 její syn/, Karolina K. /1839 její dcera/, dále Josefa Schröpfová /1796/,
1913 František Rothmeier dělník, František Torhmeier pekař, Jiří Fröhlich, majitel obchodník,
1923 Jiří Fröhlich majitel,

V domě čp. 23 bydleli nebo majiteli byli:

roku 1785, 1787 Jan Höber, mědikovec, purkmistr,
1830 měšťanskou taxu platil Dr. Hurka,
1832 Moses Weishut, Antonín Thurnwald,
1850 Antonín Tuhrnwald, /r. 1843 představený města/,
1857 Ignác Völkl /narozen 1839/ a s ním Alžběta V. jeho žena, Samuel Rindskopf /1821/ a s ním Františka R./1834/, Natalie R. /1854/, Rosalie R. /1856/, dále Josef Kraus /1818/, s ním Marie K./1831 jeho žena/ a Anna Krausova, jeho matka,
1913 Josef Höpfl starší majitel, obchodník, Jan Höpfl mladší, obchodník,
1923 Josef Höpfl, majitel
ještě před Höpfly měl tento dům obchodník Mandler, po Höpfler obchodník Rudolf Lederer, který tu měl až do roku 1838 obchod smíšeným zbožím.

Dům čp. 23 přestavěl pro Antonína Thurnwalda zednický mistr Weber.

r. 1947.

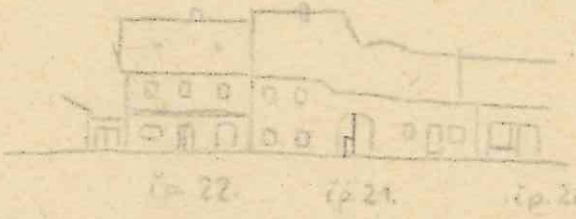

I u domů na ~~jižním~~ jižní straně náměstí platí to, co bylo řečeno o hospodářských budovách přistavěných k městským hradbám u domů na západní straně náměstí.

Za domem čp. 21 byla v hradbách čtverhraná bašta, do níž pak byla vestavěna část hospodářské budovy při této usedlosti. Tak tomu bylo již i roku 1838 ./2/.

K domu čp. 21 patřil podle mapy z roku 1838 jeden z masných krámů, což ukazuje k tomu, že majitelé domu bývali řezníky./2/. Tento dům byl kromě toho druhým nejstarším zájezdním hostincem v Roněperku. /1/. V ústech lidu byl nazýván "Schwarze Schule". Byla tu do roku 1938 v levé části v přízemí hospoda, v pravé části řeznictví. Byla to velmi zajímavá budova, ve dvacátém století silně nakloněna do náměstí. Měla do širokého průjezdu vestavěnu ze dřeva veškeru vnitřní komunikaci v domě, totiž schodiště do patra i přechod v patře z levé strany do pravé, neboť výška průjezdu zaujímala přízemí i patro domu. Stará pověst tvrdila i o tomto domě, že tu strašívalo. /1/.

O domě čp. 23 bude pojednáno ještě i dále.

Dům čp. 22 byl domem patrovým. Měl stejně jako dům čp. 21 hřeben střechy rovnoběžný s frontou náměstí. V patře měl tři okna, v přízemí od leva výkladní skříň, pak vchod do krámu a pak vchod do domu. Do druhé světové okupace tu býval obchod smíšeným zbožím.

Dům čp. 20 a dům čp. 19 byly domy přízemní.

Domy čp. 21 a 22 byly před r. 1960 zbořeny.

V jihozápadním rohu náměstí vznikla mezi oběma frontami domů, totiž jižní a západní stranou náměstí mezera a za ní kout, který tu byl ponechán snad proto, aby bylo lépe využito plochy města v hradbách. Kdyby byly obě fronty domů v tomto rohu náměstí spojeny, zůstávala by za nimi až k hradbám velká nevyužitá plocha. Zůstala tu takto ale ulička a do ní vestavěn ještě dům čp.19 a umožněn druhý dobrý přístup k hradbám. Později byly k hradbám přistavěny ještě dva přízemní domky, čp. 17 a 18. Na mapě z roku 1838 jsou oba, ale dům čp. 18 ještě jako dřevěný, kdežto později byl přestavěn na zděný.

čp.21 R. 1945 při bouřání.

Trosky domu čp. 17

K domu čp. 22 patřívala ještě jedna ze stodol proti hřbitovu /2/. Rovněž tak i k domu čp. 20 /2,3/, také k domu čp. 21 patřila stodola a to v řadě při silnici k Hostouni a další stodola v ulici k Drahotínu, kde byla i stodola patřící k domu čp. 23/2,3/.

Plocha náměstí pod kostelem se nazývala dříve "Unterer Stadtplatz".

1/. Gedenkbuch der Stadtgemeinde Roněperk /K.Krunner/,
2/. Katastrální mapa z r. 1838
3/. Bau-Parzellen-Protokol der Gemeinde Ronsperk / asi 1850/.

V domě čp. 17 bydleli nebo byli jeho majiteli:

roku 1790 Matyáš Herzog, měšťan a kloboučník
1786 Josef Helget, měšťan a kloboučník
1787, 1788, 1789, Josef Huter, měšťan a kloboučník
1850 Jan Neugschwender,
1857 Jan Neugschwender/narozen 1806/ a s ním Marie N. /1810/, Jan N. /1849/, Josef N. /1856/, dále Marie Krausová/1821, vdova/ a s ní Jak Kraus /1844/, Josef K./1851/ a Barbora K. /1840/.

V domě čp. 18:

roku 1832 Ondřej Rothmeyer
1850 Ondřej Rothmeyer
1857 František Grössl/narozen 1815/ a s ním Anna G. /1816/, František G./1840/, Josef G. /1842/, Antonín G. /1847/ a dále Jan ~~Rothmeyer~~ Rothmeier /1838 Grösslův nevlastní syn/, Ondřej Rothmeier /1790/ a jeho syn Jiří /1829/ t.č. voják.
1913 Anna Grösslová mladší, majitelka,
Anna Grösslová starší, soukromnice,
1923 Terezie Bauerová, majitelka.

V ý c h o d n í s t r a n a n á m ě s t í .

Kromě domu čp. 31 o němž bude ještě řeč dále tvořila ji vlastně až přes druhou světovou válku budova soudní, budova německé chlapecké školy a budova staré radnice. Nyní je stará radnice již zbořena. V roce 1838 ukazuje ale katastrální mapa místo budovy školy ještě bývalé dva domy a to čp. 47 a čp. I.'1'.

Domy čp. 47 a I jsou patrny - ovšem jen hřebeny jejich střech - na vyobrazení v Sedláčkových Hradech a zámcích. Je patrno, že to byly domy s hřebenem střechy kolmým na průčelí.

V domě čp. 47 byli majitelé a obyvatelé:

v roce 1830 Zikmund Reinl, majitel
1850 Zikmund Reinl , majitel
1857 Zikmund Reinl 'narozen 1789/ a s ním Anna R. /1794/, Josef R. /1829/, Matyáš R./1849 t. č. ve Vídni/, Anna R. /1834/, dále Baptista Küttner /1819/, s ním Barbora K./1825/ a Terezie K./1847/.
1860 Jan a Barbora Reinlovi, majitelé
Od Reinlů byl roku 1892 vykoupen pro stavbu školy. /2,3,4/.

Dům čp. I byl domem židovským. Patřil roku 1830 Salomonu Geschmai a Leopoldu Sollnerovi.~~mmmm~~/'2/. Později, asi po 20 letech, byli ještě oba majiteli tohoto domu a to Salomon části označené Ia a Leopold Sollner části Ib./5/. U židovských domů bylo to zcela pravidlem , že dům byl dělen na části a měl tak dva i více majitelů. Roku 1857 bydlili v tomto domě:

Leopold Sollner /nerozen 1781/, s ním Anna S./1819/, Marie S./1822/, dále Marek Sollner /1815/ a s ním Anna S. /1815/, dále Salomon Geschmay '1804/ a s ním Barbora G. /1812/ a Izák G. /1838/.

Roku 1874 patřil první díl Rudolfině Geschmai a roku 1887 jej koupil Adolf Geschmei./3/. Druhý díl domu byl roku 1860 majetkem Marie Sollnerové a roku 1885 patřil Anna a Roze Taussigovým./3/. Téhož roku koupila jej Rudolfina Geschmei a sjednotila tak celý dům ve svých rukou, načež roku 1892 koupila to všecko od Adolfa Geschmei Školní obec pro stavbu školy. /3/.

O stavbě školy bylo psáno podrobně již dříve- v kapitole o školství.

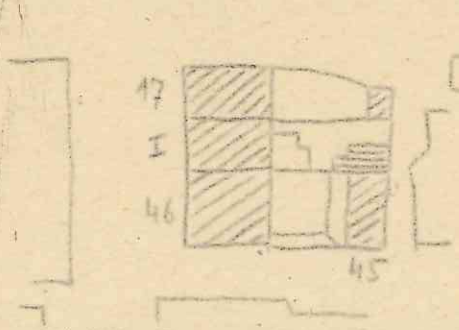

Půdorys školy podle původního stavu :

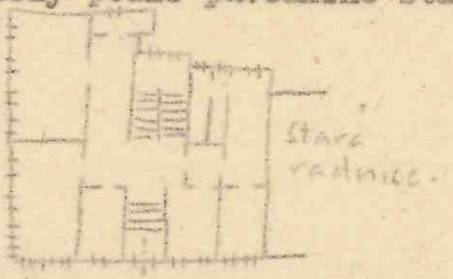

O staré radnici bylo také již psáno dříve. Podívejme se ale ještě kdo v ní bydlel roku 1857 / čp. 46/:

Michal Sträutzl /narozen 1815/ a s ním Kateřina St/1816/, Jiří St. /1848/, Josef St./1849/, Matyáš St./1850/, František St./1854/, Karel Kiefmann/Sträutzlův nevlastní syn, t.č. ve Vídni/, dále Antonín Schubert/1794/, s ním Kateřina Sch./1907/, dále František Zimmermann /1809/ a s ním Anna Z. /1819/, Kateřina Z. /1845/.

Roku 1913 bydlel tam Josef Kispert, kamnář, Marie Weberová, pensistka a Maxmilian Weber, policejní strážník.

Porozhlédněme se teď ještě jednou po městské správě a hospodářství. Městská správa byla od dob Josef II organizována tak, že měla t.zv. zkoušeného radu, kancelistu a radního sluhu./6/. To byly placené síly, kdežto purkmistři a nezkoušení radové /radní/ byli z měšťanstva a nebyli placeni. /6/. Tento magistrát vedl správu města a vykonával i soudní moc. '6'.

V roce 1830 máme možnost nahlédnouti dobře do radničního hospodaření. Vybíral se t.zv. Grundzins, pachtovné z pozemků, nájemné, soudní a knihovní taxy, taxy za udělení měšťanského práva. V tom roce bylo to osm nových měšťanů, mezi nimi i

Dr. Hurka a Joh. Baptist Picolo. /5/. Na školu platila obec dvě třetiny výdajů a vrchnost jednu. /5/.

Zaměstnancem obce byl především zkoušený rada Jindřich Michelsky, potom kancelista Mikuláš Weniger, který bydlel na radnici, ale musil platit nájemné, dále pak soudní a policejní sluha Václav Schubert. /5/. Také účetního města mělo, totiž Josefa Lindnera , který byl od roku 1831 také vedoucím pozemkových knih. /5/. Město platilo také Michalu Florianovi za natahování městských hodin na kostelní věži a lékaři Vincenci Eremiasovi za ohledávání mrtvol./5/. Ponocným byl Kristián Čmerl./5/.

Representant Tomáš Preywisch dostal celoroční paušalované diety, jak ji povědčno dříve. Papír koupilo město toho roku od Jiřího Fuertsche, inkoust, tužky a pečetní vosk od Moisesa Weishuta. Toho roku dána také odměna za čtrnáct let policejní služby Jiřímu Krausovi. /5/.

Adam Fischer měl na starosti vodovod. S tím bylo dost práce. Od sedláka z Ohnišťovic bylo koupeno 30 vodovodních rour, z panských lesů stadionských z Trhanova dalších 36 a v zásobě od loňska jich bylo ještě 11. Z toho jich bylo tohoto roku 61 kusů hned použito, takže jich zbylo na příští rok 16. Vrták na roury musil opravit načetínský kovář. /5/.

Také o hasičské nářadí se město starala a dalo je opravit truhláři Bohumilu Krausovi, bednáři Janu Schestakovi a zámečníku Janu Krausovi. /5/.

I s rybníky byla práce. Bylo tehdy vyčištěno odtokové koryto od Thorhäuselteuchu, opravena hráz u Gemeindteuchu a prohloubena odtokové koryto Pfortenteuchu. /5/.

Město mělo i svého hajného. /5/.

Stavební práce také něco stály: opravovala se střecha radnice a 2000 kusů šindele se na to spotřebovalo, krytina pastoušky se vyspravila, na radnici byla vybílena kancelář a byty kancelisty i městského sluhy. Na škole byla opravena krytina/ byla tam tašková/, zdivo i omítka, obě učebny byly vybíleny, opravena kamna a sklenářský mistr Ferdinand Reinl tam také měl co dělat./5/.

Pak zavolala obec i hrnčíře Františka Schoderera a ten opravil kamna v bytě kancelisty a postavil nová v kanceláři na radnici./5/.

Ještě i jiní řemeslníci se svezli: sklenář Moises Reichenbaum prováděl nějakou práci na radnici a zámečník Jan Kraus také. Truhlář Jiří Stelzl pracoval něco ve škole a v pastoušce. /5/.

Parcelní protokol, který je asi z roku 1850 nám ukazuje, které budovy tehdy obci patřily:

Byla to budova čp. 36, totiž právě dostavěná nová soudní budova, kde byl tehdy soud a berní úřad, potom městské zdi, totiž bývalé hradby, škola s pekařským krámkem, - totiž stará škola, která sála tam, kde je dnes rohový dům čp. 55, pak jedna kůlna o ploše 16 čtverečních sáhů a jedna hospodářská budova 6 čtverečních sáhů, pak dva cihlářské domky, z nich jeden 62 a druhý 32 čtverečních sáhů a konečně i radnice čp. 46./2/.

Později byla radniční kancelář přemístěna do budovy soudní čp. 36 a ve staré radnici byly pak jen byty - v severní polovici pro strážníka, v jižní polovici byty městské chudiny a v patře byl ještě později umístěn státní krajkářský kurs. Tento kurs byl otevřen 16 dubna 1906 a měl v roce 1928 čtyři oddělení s 54 žákyněmi. /7/.

Také rok 1848 přinesl změny do systému městské správy. Prvním voleným purkmistrem byl Jiří Urban - k této volbě podle nových řádů došlo roku 1850. Urban byl také hejtmanem národní gardy. /7/.

Prostor podle staré radnice nahoru ke škole býval nazýván "Schulberg".

Něco o bezpečnosti majetku: Dne 24. listopadu byl v Rokycanech vyslýchán jakýsi Fryc, chalupník z Hrádku. Vypověděl, že vyloupil ještě s jinými krám v Ronšperku a že jim mlýář z Račova k tomu půjčil nádobí a lucerny. Měšťan kterému krám patřil poznal prý ocejchovaný sochor který na místě ponechali jako majetek toho mlynáře a ten z toho pak měl těžkosti. Také v Horšovském Týně vyloupili krám, jak vypovídal jeho společník Linhard Fres z Amberka. I o tom věděl mlynář z Račova za Stodem. S nimi bývali Hans Miller /bílič z Hofu/ Volf Sechsmertl z Fichte /Němec/, Paulus /který zůstával sám v Mělnicích/ , Motl a Kryštof./8/.

V uličce mezi soudní budovou a školou byly podle sdělení nadporučíka Dubského z poběžovické posádky při kanalizačním

výkupu, který prováděli vojáci roku 1950, nalezeny v hloubce asi 3 m pod povrchem střepy z "popelnic" zdobené rytými ornamenty.

1/. Katastrální mapa z roku 1838
2/. Bau-Parzellen-Protokol der Gemeinde Ronsperg/ asi 1850/
3/. Pozemkové knihy /
4/. Školní kronika německé chlapecké školy.
5/. Rent Rechnung der Stadt Ronsperg z roku 1830
6/. K. Liebscher
7/. Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg /K.Brunner/
8/. Knoha černá nebo smolná města Rokycan z let 1573 - 1630.

Blok vestavěný do plochy náměstí.

Míníme tím blok domů tvořený farou /čp.54/, budovou záležny /čp. 55/ a domy čp. 48,49,50,51,52 a 53.

Podobný případ, kdy totiž do původně nadměrně velké plochy náměstí byl dodatečně umístěn ještě blok domů je i v Prachaticích, Písku a na Malé Straně v Praze.

Místo na kterém stojí tyto domy, nebo aspoň domy čp. 54, 55 a 48, má svoji historii z doby ještě dřívější, než byly tyto domy postaveny. Je to však bohužel historie dost nejasná.

Někteří autoři, mezi nimi i Ang. Sedláček, vyslovují domněnku, že na místě, kde stojí tři posledně jmenované domy, stávala kdysi původní poběžovická tvrz. Vede je k tomu okolnost, že se tu nalezly zbytky staršího zastavění, totiž některé silné staré základové zdi, staré rozsáhlé a pevné sklepy a hluboká studna pod farní budovou, jakož i zmínka ve staré kronice farní. /1/.

Poněvadž již v letech 1359 - 1373 píše se vladyka Zdeněk "z Poběžovic" dá se soudit, že Poběžovice byly jistě aspoň časem jeho sídlem a že tu tedy musil mít nějaký svůj dům, tvrz, či dvůr. Bližšího nic o tom jak asi ta tvrz vypadala není známo. Administrator Mehler píše ve farní kronice :"Starý zámek, který se dříve nazýval Frauenhaus a nebyl nic než spáleniště na Frauenplatze, stával tam, kde je dnes fara, škola a dům Ignáce Kutschery, v kterémžto domě je dosud krásná stará stáj, sklep a klenby. /2/.

K tomu poznamenáváme, že dům Ignáce Kutschery byl dům čp. 48.

Pokud jde o farní budovu bylo o ní již jednáno vpředu. Na pohlednici z konce 19. století vidíme, že faře tam chybí některé z dnešních oken, že má šindelovou střechu a hladké průčelí bez ozdob.

Stará studna, o které byla již zmínka že je považována za pozůstatek ze staré tvrze, je umístěna vzhledem k budově fary tak, že zdivo budovy ji úplně překračuje. Je větrána malým okénkam, které vidíme v průčelí z náměstí nízko u země u levé strany vchodu.

Jak došlo k rozhodnutí o stavbě nové školy vedle fary, bylo také již řečeno výše. Filip z Linker a Lutzenwichu kladl si při tom podmínku, aby starý krámek t.zv. Brodladen na rohu zámecké zahrady připadl panství, jak o tom je rovněž již vpředu řečeno. /2/. Slíbil při tom, že zato zřídí nový krámek přímo při škole. Měšťané se zprvu zdráhali, ale pak svolili a slíbili i, že přispějí ke stavbě školy nádenickou prací a povozy. Slíbili, ale splnili prý málo. /2/. Plány budovy zhotovil Mikuláš Heine, vedením příprav jakož i stavby samé a jejím vyúčtováním byl pověřen městský administrator Mehler./2/.

Město bylo povinno udržovat školu i krámek v ní umístěný, zato ale mělo právo vybírat z krámku nájemné. '/3/. V roce 1892, kdy byl služby zproštěn učitel Matouš Krispin a za něj jmenován Jan Fröhlich, byl krámek ve škole pronajat jako výčep pálenky, což se ovšem ke škole nijak nehodilo. '3'. Vstup do budovy byl dlážděn dlažebními kostkami, učebny byly nízké, tmavé a vlhké./3/. Dvůr byl malý a nebyla tu ani pořádná žumpa, ani odtokový kanál. /3/. S bouráním této staré školní budovy bylo započato 2. září 1912. Bydlel v ní tehdy Dr.Vincenc Wurma a Josef Kispert, který tu měl hokynářství a výčep lihovin./3/. Ke škole patřívaly pozemky č.k. 493, 494, 495 a 496. Na místě školní budovy byl pak postaven dnešní dvoupatrový dům čp. 55 a v něm umístěna zdělezna a pošta.

1838.

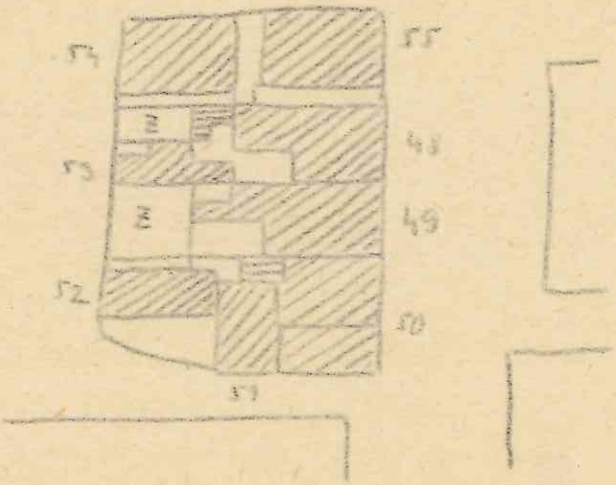

Obyvateli staré školy /čp. 55/ případně uživateli krámku v ní bývali:

roku 1832 Jiří Krispin učitel, Jan Leitner pekař/krámek/
1785,1787 Maxmilian Schürrer měšťan a obuvník,
1857 Matyáš Krispin učitel /narozen 1818/ a s ním Barbora Kr./1820/, Matyáš Kr./26.6.1851/, Jan Kr./20.6.1854/, František Josef Kr./13.6.1856/, Marie Kr./1847/ a Anna Kr./1849/.

Učiteli německé školy byli:/totiž vedoucími učiteli/
1768 - 1802 Jan Jiří Schmid
1802 - 1853 Jiří Krispin
1853 - 1892 Matyáš Krispin
1892 - 1896 Jan Fröhlich
1896 - /1.9/ - 1.9.1919 František Leberl,
1.9.1919 - 31.8.1924 Vilém Kurt
1.7.1924 - 31.3.1927 Karel Brunner /zemřel 1950 v Pob./
1.4.1927 - 1.6.1927 Tomáš Preywisch
1.6.1927 - 28.2.1928 Václav Losleben
1.3.1928 - 31.8.1930 Josef Metelka
1.9.1930 - 1.4.1931 Tomáš Preywisch
1.4.1931 - 1.7.1931 Karel Hanakam
1.7.1931 - 1.10.1931 Jiří Womes
1.10.1931 - 1.7.1932 Tomáš Preywisch/toho dne zemřel/
1.7.1932 - 1.7.1933 Rudolf Gröbner
1.7.1933 - do okupace Josef Holl.

Pošta byla v Ronšperku zřízena roku 1851. Od roku 1850 dochá-zel poštovní posel do Ronšperka dvakrát týdně z Horšovského Týna, před tím chodíval z Klenčí. Pošta bývala v různých domech a pošt-mistry byli od počátku až do okupace: Kokoschková, Schakowetz, Tampeová, Krieger, Schwarzach, Gregor a Smolík. Tento byl zaklada-telem Sokola v Poběžovicích.

Roku 1886 byl Ronšperk zapojen na telegrafní vedení. Telegrafní tyče a příspěvek 100 zl dal hrabě Coudenhove, ostatní náklad uhra-dili další zájemci. Telegraf byl uveden do provozu 26.10.1886. Roku 1888 postaveno telegrafní vedení do Hostouně. Dne 15.1.1889 jela prvně ráno pošta z Domažlic přes Ronšperk do Plané a večer zpět. Polední pošta přiváželа poštu z Blížejova a Horšovského Tý-na, ve tři hodiny odpoledne jela do Hostouně a druhý den zpět / z Ronšperka ve 3/4 na 12/. /3/. Telefon zaveden roku 1908.

Dům čp. 48 měl také pod sebou zbytky starých ~~hradních~~ staveb. Byl v době první republiky přestavován, neboť roku 1930 vyhořel. Tehdej-ší poštmistr Smolík vyprávěl o velkých sklepech a vchodu do podzemn chodby, které tam při těchto pracích viděl. Podobu domu před pře-stavnou je možno vidět ještě na starých pohlednicích: měl čtyři

okna v přízemí, které ale bylo do jisté míry vlastně prvním patrem, protože vchod do domu byl v jeho jižní části až pod těmito okny. Ve štítě, který byl obrácen do ulice byla tmh tři okna. Střecha byla polovalbová. Hřeben střechy byl kolmý k průčelí. Po přestavby má dům hřeben střechy s průčelím rovnoběžný.

V době administratora Mehlera patřil tehto dům Ignáci Kutscherovi.

Dalšími majiteli a obyvateli domu byli:

roku 1789 Jan Baikam, krejčí
1830,1832,1833 Dominik Herzog
1850 Josef Kispert
1857 Jindřich Kispert /narozen 1825/ a s ním Kateřina K./1825/, Josef K. /1851/, Jindřich K./1852/, Jan K. /1856/, Kateřina K./1855/, dále Jan Kispert /1794/ a s ním Anna K./1832 jeho dcera/, a dále Magdalena Reinlová /1807/.

Roku 1879 náležel Josefu a Markétě Kispertovým a roku 1885 jej koupili Michal a Josefina Eisnerovi ./4/. Tento Michal Eisner provozoval před tím jako židovský košerák řeznictví v domě pod synagogou./5/. Kdysi býval tento dům čp.48 panským hostincem a jmenoval se Herrenwirtshaus./5/. Také v něm se prý ukazovala strašidla. /5/.

V době první republiky byla tu v hostinci po několik let spolková místnost českých spolků. Také tu tehdy bylo řeznictví, kde se po dvakrát pokusili uchytit se čeští řezníci. Nedařilo se jim ale a musili zase odejít.

Majiteli a obyvateli domu čp. 49 bývali:

roku 1784,1787 Jan Reinl, purkmistr měšťan a řezník,
1790 Josef Burghölzer pekař,
1830,1850 Josef Pummer
1857 Josef Pummer/narozen 1803/ a s ním Gertruda P./1796 jeho žena/, Josef P./1829/, Antonín P./1842/, Anna P./1830 t.č. ve Vídni/, Jana P./1834 t.č. ve Vídni/, Terezie P./1836/.

Roku 1905 přešel na Karla a Marii Zuberovy. Zuber byl truhlář a byl Pummerovým zetěm. /5/. Pummer prodělal tažení pod Radeckým a byl dlouhá léta velitelem ronšperských veteránů./5/. I roku 1913 patřil tento dům truhláři Karlu Zuberovi. Stejně i roku 1923. Je to přízemní domek s vchodem a dvěma okny v přízemí, s dvěma okny v podkroví, polovalbovou střechou s hřebenem kolmým k průčelí.

Dům čp. 50 míval tyto majitele a obyvatele:

roku 1830,1832,1833,1850 Jiří Kraus barvíř
1857 Jan Schröpfer /marozen 1822/ a s ním Barbora Sch. /1824/, Jan Sch. /1853/, Alžběta Schr./1855/, dále František Schrauf /1792/ a s ním Dorota Schraufová/1799/, Vilém Schr./1841/, Antonín Schr./1841/, Barbora Schr. /1834/, dále Kollmann Manases /1790/ a s ním Sara M./1786/, Volf M./1827 t.č. v Praze/, Terezie M./1829 t.č. ve Franzbrunnhütte/, Anna M./1821/, dále Emanuel Manases /1816/, s ním Marie M./1815/ a Mořic M./1848/ - tito tři poslední t.č. ve Strakonicích - ,

Od roku 1877 patřil tento dům Janu a Marii Schröpferovým, od roku 1888 Josefu Riessovi a od roku 1893 Františku Reibenspiessovi./4/. Roku 1913 byli tu Terezie Reibenspiessová majitelka- obchodnice střižním zbožím-, Jiří Müller strážmistr, Robert Pohle rovněž četnický strážmistr - byla zde četnická stanice- a Leopold Wohlrath četnický strážmistr. Roku 1923 byl majitelem Karel Reibenspiess obchodník střižním zbožím.

Výše uvedený Josef Riess byl stavitelem a dům přestavěl. Vyzdobil ho poměrně bohatě v tehdy panujícím renesancismu./5/. Jeho majitel za první republiky a okupace, Karel Reibenspiess měl tu obchod střižním zbožím a byl jedním z vedoucích zdejších činitelů NSDAP.

Dne 16. března 1874 v 1/2 3 odpoledne vypukl tu oheň, který zachvátil i dům čp. 51./5/. Je to patrový d=m s podkrovím, s bohatě zdobenou fasádou. Když byla soudní budova, v níž byl umístěn Místní národní výbor odevzdána do používání Pohraniční stráži, byl přemístěn MNV do tohoto domu.

Dům čp. 51 míval tyto držitele a obyvatele:

roku 1794,1787, 1792 František Schön měšťan a řezník
1830,1832,1833 Marie Stelzová
1850 Marie Stelzová
1857 Adam Prokosch /narozen 1814/ a s ním Barbora P. /1814/,
od roku 1877 Jindřich a Anna Reitmeierovi,

Také roku 1913 a roku 1923 byl majitelem Jindřich Reitmeier obchodník uhlím cementem a vápnem. Od roku 1924 byla majitelkou Pavla Guldanová./4/.

Dům čp. 51 byl v době první republiky i po okupaci patrovým domem s jednoduchou fasádou bez ozdob a hřebenem střechy rovnoběžným s průčelím. Bývalo tam holičství /holič Ruppert/.

Dům čp. 52 míval tyto majitele a obyvatele:

roku 1785 Michal Selig nádeník
1788 Matěj Spörl nádeník
1789 František Schön, měšťan a zedník
1790 Josef Friedl mlynář
1792 Jan Tötter papírnický
1830,1832,1833 Jiří Stelzl truhlář
1850 Jiří Stelzl,
1857 Jiří Stelzl /narozen 1831/, a s ním Anna St. /1829/, Antonie St. /1850/, František St. /1854/, Josef St. /1856/, mimo to Antonie St/1838 sestra Jiřího/.

Od roku 1862 byli majiteli Josef a Alžběta Beckovi. V rodině Becků pak dům zůstal. V době první republiky měli tu Beckové cukrářství. Byl to přízemní dům, který měl v jižní /delší/ stěně od západu dvě okna a napravo od nich vstupní dveře - před tím plůtkem oddělen od ulice byl malý dvorek. Po druhé světové válce tam tento plůtek již nebyl. V průčelí dům západním měl domek v přízemí vchod do krámu a napravo od něj dvě okna. Měl štít a v něk v podkroví dvě okna a nad nimi malé okénko na půdu. Střecha měl hřeben od západu k východu. V zimě 1948/49 byl tento domek sbořen.

Dům čp. 53 měl majitele a obyvatele:

roku 1830,1832,1833 Josef Lindner městský účetní
1850 dtto
1857 Ondřej Neudecker /narozen 1824/, a s ním Františka N./1823/, Jan N. /1824/, Karel N./1854/.

Roku 1860 drželi ho manželé Jan a Anna Neudeckerovi. V rodině Neudeckerů byl až do roku 1905 kdy ho koupili od Marie Neudeckerové Jan a Magdalena Fleischmannovi, kteří jej přestavěli a rozšířili. Roku 1911 koupili ho Josef a Anna Niklasovi, roku 1913 byl majitelem Kristof Niklas a bydlel tu i holič Ondřej Bauer a okresní tajemník Jan Fleischmann. Roku 1923 patřil Kristofovi ještě stále, ale od roku 1929 patřil již Karlu a Anně Lichovým. Kolem roku 1860 bývalo tu řeznictví, za doby první republiky Lichovo pekařství.

Je to dům který již z náměstí se jeví jako složený se dvou částí. Jižnější část je starší. Na katastrálních mapách z roku 1838 a 1896 zakreslena jen tato starší část. Je dvoupatrová, při čemž v každém patře má po dvou oknech a v přízemí dveře a vpravo od nich okno. Severnější - novější část má v patře čtyři okna. Při stejné celkové výšce jako starší část je jen jednotarová. V přízemí má od severu k jihu dvě okna, pak dveře a posléze průjezd. Střecha he rovnoběžná s průčelím, fasáda hladká bez ozdob, jen s jednoduchými římsami.

1/. Aug. Sedláček: Hrady a zámky
2/. Farní kronika poběžovická
3/. Školní kronika německé chlapecké školy v Poběžovicích
4/. Pozemkové knihy
5/. Gedenkbuch der Stadtgemeinde Konsperg / K. Brunner/.

P l o c h a n á m ě s t í .

Další plocha náměstí je zčásti zabrána kostelem o němž bylo již jednáno výše.

Mezi kostelem a farní budovou je socha sv. Jana Nepomuckého o které bylo rovněž již pojednáno. Čtyři kaštany, které u ní stojí zasadil roku 1816 učitel Jiří Krispin./1/.

Kašna na náměstí pod kostelem byla nově zřízena roku 1888 na místě dřívější kašny, která bývala před domem čp. 16 již před rokem 1855 jak je patrno z požárního řádu z roku 1855. Ostatní kašny v městě byly tehdy / r. 1888/ opraveny. Čtyři kaštany byly u ní zasazeny na návrh řídícího učitele Matouše Krispina slavnostně dne 26. dubna 1879 jako upomínka na 25 výročí svatby zehdejšího císaře Františka Josefa./1/.

Před stavbou železničních tratí jezdívala přes náměstí pošta. Pošta Blížejov - Horšovský Týn - Hostouň - Roníperk jezdila až do roku 1907.

Schody a úprava před školou a zbořenou starou radnicí jakož i podle domů 48,49,50,55 je až z doby okupace.

Pod kostelem byl po první světové válce postaven pomník padlým a odhalen 25.8.1922. Byla na něm jména padlých ze zdejší farnosti. Z Poběžovic jich bylo 77. '/2/.

1/. Kronika německé chlapecká školy.
2/. Gedenkbuch /K.Brunner/.

U l i č k a p o d é l z á m e c k é z d i .

Jde tu o uličku dnes již neexistující, která šla od soudní budovy, resp. od vstupu do zámku podle zdi zámeckého parku a ústila do ulice vedoucí k Týnu dole pod lednicí. Její domky jsou již zbořeny.

Hlavní dům v této uličce byl ovšem dům čp. 36, soudní budova. Před tím, než tu byl postaven bývalo tu původně více volného místa, neboť na místě této budovy stával jen mnohý menší domek, který nezabíral tak velkou lochu. Místa bylo tu tehdy také třeba neboť odtud býval hlavní vjezd do zámku. Myslíme proto, že nechybíme máme-li za to, že asi původně bývalo toto místo vůbec prázdné. V soupisu majitelů domů z roku 1830 chybí vůbec číslo 36. Domníváme se proto, že tehdy tento domek již sice stál, že však byl obecním majetkem, neboť obecní majetek není v tomto soupisu uveden. Máme také zato, že to byl právě onen školní domek který byl používán kdysi před stavbou školy.

V parcelním protokole z roku 1850 je již uvedena dnešní budova, která byla právě tehdy vystavěna. Byla majetkem obce a byl v ní umístěn okresní soud a berní správa. Soudci byli postupně: Dr.Pauli, Regler, Berger, Julius Frieser, Antonín Waechtler, G. Zuber, Dr.Nešpor, František Pransky, L.G.Bayer a Dr.E.Löschner. Dr. Puli byl později jmenován čestným měšťanem.

Původně byly v budově i dva byty. Roku 1857 bydlely v ní tyto osoby: Antonín Pauli /narozen 1804/ a s ním Františka P. /1814/, Ignác Pauli /1841/, Antonín P. /1849/, Tomáš P./1850/, František P. /1852/, Leopold P. /1853/, Karel P./1854/, Františka P. /1856/ a dále Karel Schubert/1807-soudní sluha/ a s ním Anna Sch./1804/, Václav Sch./1834 t.č. na vojně/, František Sch. /1835/, Markéta Sch. /1832/, Terezie Sch. /1837/, Františka /1839/, Anna Sch. /1842/, Kordula Sch. /1848/, mimo to ještě Antonín Pauli /1831 podučitel/ a Jiří Schubert/1810,t.č. nepřítomen/.

Budova měla jednu velkou vadu : v přízemí bylo velmi temno. Nezpůsobovala to ale budova sama, nýbrž vysoké stromy za zámeckou zdí právě proti oknům. Zajímavý je dopis, který psal 21. listopadu 1873 horšovskotýnský okresní hejtman hraběti Coudenhove /2/:

"Vaše Urozenosti ! Poběžovický [redacted] c.k. berní úřad přednesl právě prosbu, aby mu byly pokud možno opat eny jiné úřední místnosti, neboť úředníci jsou následkem šerých místností blízko oslepnutí, ježto nehledě k tomu, že po celý rok zmíněné kancelářské místnosti nejsou dotčeny slunečními paprsky, je tu ještě závada, že při šerých dnech, zvláště ale v odpoledních hodinách i ve dnech světlých panuje v úředních místnostech skutečné temno, neboť vysoké stromy při parkové zdi jen několik metrů vzdálené, které se rozprostírají v posledních letech vždy výše a šíře, vrhají celý svůj stín na kancelářská okna, takže je tím zcela odejmuto světlo, velmi potřebné pro tabelární účetní práce, které velmi namáhají oči."

Hejtman v dopise dále pokračuje, že se osobně přesvědčil, že není jiných vhodných místností a pokračuje:

"Proto si kladu za čest obrátiti se na známou dobročinnost Vaší urozenosti v zájmu ubohých berních úředníků s oddanou prosbou, abyste ráčil dát vysoké stromy když ne zcela odstraniti, tedy aspoň laskavě trochu prostřihat." /2/.

Hrabě poznamenal na druhou stranu žádosti pokyn pro své lidi: "Podle přání pana žadatele příslušné stromy přistřihnouti."

Původní rozdělení místností v budově bylo toto:

Přízemí: 1-5 vězení, 6 skladiště soudního sluhy, 7 záchody, 8 podatelna a pozemkové knihy, 9 pozemkové knihy, 10-11 byt soudního sluhy, 12-14 berní úřad.
Patro: 1-3 registratury, 4 kancelář přednosty soudu, 5 jednací síň, 6 čekárna, 7 komora, 8 záchody, 9 - 12 byt přednosty soudu.
V době před druhou světovou válkou bývaly pozemkové knihy v místnostech č. 12 až 14. V roce 1945 a několika dalších letech býval v místnostech 7 - 11 místní národní výbor.

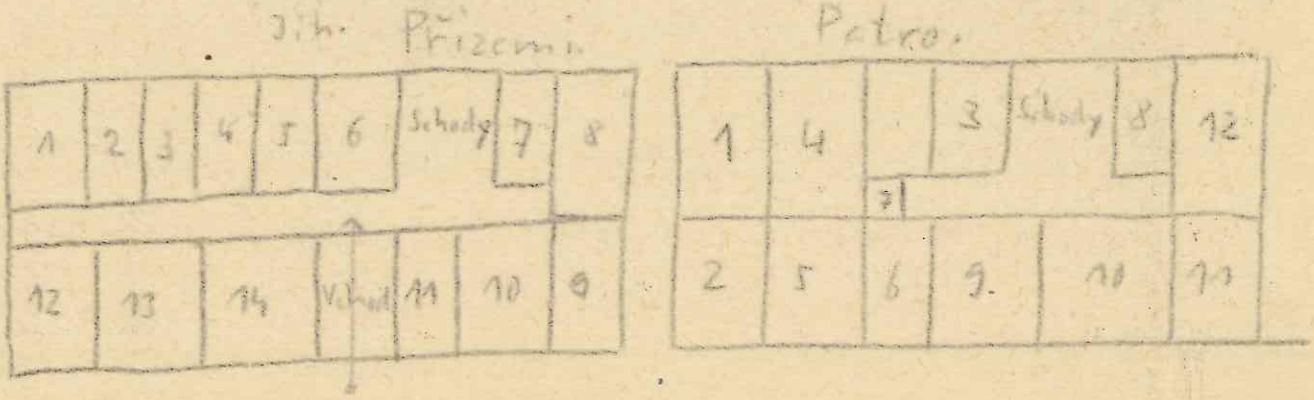

V době první republiky byl v této budově umístěn i městský úřad a to v těchže místnostech, kde byl po válce MNV. Tehdy zde po léta zastupoval zájmy poběžovických Čechů na radnici Ing. Oldřich Kolář, jehož jménem byla po druhé světové válce tato uličkа nazvána. Ještě dříve se jmenovávala Selergasse.

Zastoupení Čechů na radnici postupem let sílilo, neboť Čechů v Poběžovicích stále přibývalo, i když ne rychle. V roce 1838 kdy počet Čechů dostoupil 200 osob a tedy cca 10% obyvatelů, byli po obecních volbách provedených v květnu 1938 členy městského zastupitelstva za jednotnou českou kandidátku Josef Jelínek /ředitel měšťanské i obecné české školy/, Ing.František Purghart /náměstek přednosty odboru pro udržování dráhy/ a Oldřich Smolík /vrchní poštmistr/, kdežto v městské radě měli Češi Josefa Jelínka.

Dalšími domy v této uličce byly domky čp. 38,39,40, 41, a 263. Byli to chudší domky, v nichž bydlívali lidé méně bohatí a méně významní. Hned za soudní budovou, ne zcela v této uličce, ale trochu níže stával dům čp. ~~37~~ 37. Byl to patrový domek se zděným přízemím a hrázděným patrem. Bývali v něm tito majitelé a obyvatelé: roku 1787 Vavřinec Bosek krejčovský tovaryš
1792 Jakub Kresl tovární tkalcovský mistr a Matyáš Spörl nádeník,
1790 Jan Jiří Fischer, měšťan a obuvník,
1832 Šimon Nasch
1833 Šimon Nasch, Josef Rubei,
1850 Josef Rubei
1913 Bernard Winternitz, obchodník obilím a uhlím, majitel,Františka Winternitzová,
1923 Bernard Winternitz, majitel,
1857 Šimon Naschauer/narozen 1790/, s ním Barbora N. /1795/, Terezie N./1827/, Julie N./1857/, Salomon N./1825/, Josefa N./1834/, Vilemína N./1857/.

Majitelem domku čp. 38 byl roku 1913 obuvník Jiří Füssl. Byl jeho majitelem i roku 1923. Dům čp. 38 byl přízemní domek v zahradě.

Dům čp. 39 byl sice patrový ale zcela malý půdorysně, takže v patře byla jen jedna větší a jedna menší místnost. Do patra vedly schody umístěné v dřevěném přístavku k domu.

Obyvatelé a ~~majitelé~~ majitelé domu čp. 39 byli:

roku 1788 Josef Wabrusch, obecní sluha,
1791 Jiří Schneider, obchodník se stužkami
1857 Jiří Eberl /narozen 1779/ s ním dcera Anna /1810/ a její dcera Kateřina /1832 /
1850 Jiří Eberl
1913 a 1923 Karel Schreuf, klempíř, majitel
Klempířství zde bylo až do druhé světové války.

čp. 39
r. 1947
(zbořen 1956).

Obyvatelé a majitelé domu čp. 40 byli:

roku 1787 Adam Tůscherl měšťan a nádeník
1832,1833 Jan Walter
1850 Kateřina Waltrová
1857 Kateřina Waltrová /1792/, s ní její sestra Markéta W. /1790/ a syn Markétin Josef/t.č. v Uhrách/, mimo to Jindříška Altmannová /1829/
1913 Jan Neugschwender majitel, krejčí, a Josef Strobl, dělní
1923 Jan Neugschwender majitel

Dům čp. 40 byl přízemní domek s hřebenem střechy kolmým k ulici. V průčelí měl v přízemí tři okna v podkroví dvě okna, polovalbovou střechu. Po severní straně měl dvorek do nějž byl vjezd z uličky. Vstup do domky byl z tohoto dvoriku.

Dům čp. 41 nebyl o mnoho větší, byl ale patrový. Do patra se vystupovalo po dřevěném schodišti vedoucím na jižní straně domku na dřevěnou pavlač, z které pak byl vstup do místností patra. Také tento domek měl hřeben střechy kolmo postavený k uličce. V průčelí měl v přízemí na ~~xxxxxx~~ po pravé straně dveře, vedle nich vlevo pak své okna. V patře měl tři okna, nad nimi pak jedno okénko a dva větrací otvory na půdu.

Obyvatelé a majitelé domu čp. 41 byli:

roku 1830,1832,1833 Jakub Gschmai, koželuh,
1850 Samuel Grünhut
1857 Samuel Grünhut/narozen 1814/ a s ním Kateřina G. /1806/,
Ignác G. /1842,t.č. ve Vídni/, Isidor G./1847/,
Rosalie G. /1844/, dále pak Josef Konopík /1814/,
Barbora K. /1814/, Jan K. /1846/, Kateřina K./1842/,
1913 Markéta Eckelová majitelka, Karel Benesch nádeník, Michal Benesch nádeník,
1923 Markéta Eckelová majitelka,

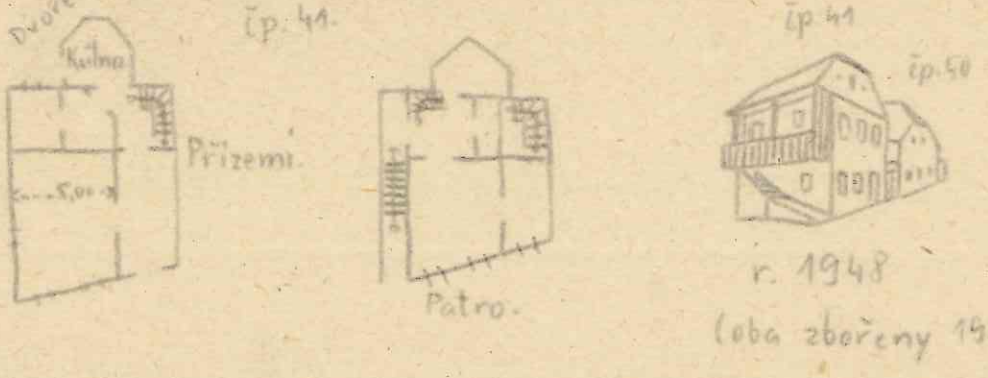

Dalším domem je až na konci uličky stojící rohový dům / rovněž dnes již sbourený/ č.p. 316, který býval původně židovským domem čp. V. O něm bude blíže pojednáno až při ulici k Horčovskému Týnu.

Druhou stranu uličky tvoří po celé délce zeď zámeckého parku. Do je v dolejší části uličky vestavěn vstup do lednice. Zeď parku bývala vlastně původně městskou hradební zdí.

Nad domem čp. V stojí v této uličce ještě dům čp. ~~22~~ 263, který ale ještě ani roku 1838 nebyl domem samostatným, nýbrž byl součástí domu čp. V a proto i o něm bude pojednáno až v souvislosti s domem čp. V čili 316. /3/.

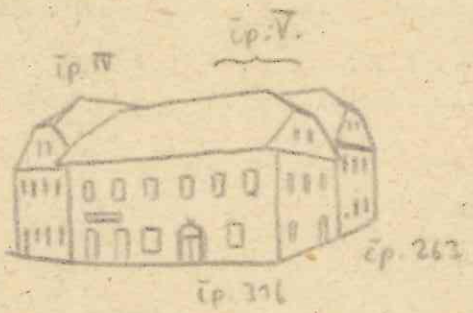

Nyní ještě několik slov o Ing. Kolářovi, po němž byla tato ulička pojmenována. Narodil se 12. května 1886 v Tovačově na Moravě. Byl železničním inženýrem. Po nějakou dobu byl činný na Moravě, načež se

stal přednostou nově zřízené Správy provozu ČSD v Pobělovicích. Byl pak jmenován vrchním technickým radou. Byl po celou dobu své činnosti v Pobělovicích, t.j. až do roku 1936 všeobecně uznávanou hlavou zdejších Čechů. Stál u kolébky zdejšího odboru Národní Jednoty Pošumavské, jehož byl po celou tu dobu předsedou. Měl značnou zásluhu na založení české školy a stavbě její samostatné budovy v roce 1924. /Odbor Nár. Jednoty Pošumavské byl založen 16. října 1921/. Pomáhal českým lidem v době nezaměstnanosti a umístil v práci na dráze zejména mnoho lidí z Chodska. Byl také mezi těmi, kdož se zasloužili o získání 125 ha půdy do českých rukou založením družstva Ortolias. Roku 1936 přešel Ing. Kolář k odboru pro udržování dráhy v Příbrami a tragicky zahynul při plnění svého povolání srážkou motorové drážiny s motorovým vlakem 11. listopadu 1938 u Březnice.

1/. Rent-Rechnung dre Stad Ronsperg /1830/
2/. Městský archiv
3/. Katastrální mapa z r. 1838.

U l i c e k H o r š o v s k é m u T ý n u .

Severní stranu této ulice tvořily domy čp. 46,45,259,261,44,43, 42, 262, 316, 211 a 202.

O domě čp. 46 totiž o staré radnici bylo pojednáno již dříve.

Nejzajímavějším domem v této ulici po severní straně byl dům původně čp. II, čili židovský dům, který byl později označen čísly čp. 259 a 260.

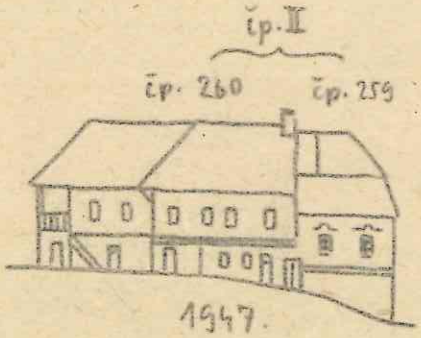

čp 260 zbořeno 1947
čp 259 zbořeno 1959

Je obklopen ze všech stran uličkami. Dnes ovšem je již zbořen. Jeho jižní část, zděná, byla zbořena roku 1959, kdežto severnější, zčásti dřevěná část, totiž dům čp. 260, byla zbořena již hned roku 1947.

Dům čp. 259 byl zděný, barokního slohu s mansardovou střechou. Zajímavé bylo i jeho vnitřní vyřešení a jeho spojení točitými schody s vchodem ze západní uličky, kdežto hlavní vchod byl z ulice k Týnu.

Obavytalei a majiteli domu čp. II bývali:

roku 1830 Israel Schenk, Abraham Gschmai, Veronika Gschmai, majitelé,
1850 Abraham Gschmai, Salomon Schenk,
1857 Abraham Gschmai /narozen 1775/ a s ním Sára G./1799/, Kateřina G./1834/, dále Salomon Gchmai /1775/, s ním Karolina G./1831/, Zikmund G. /1852/, Jakub G. /1855/, Jetki G./1850/, dále Mořic Geschmai /1803 t.č. je hrobařem ve Vídni/ a jeho setra Terezie G., dále Antonín Braun/1821/ a s ním Anna B./1821/, dále Sára Schenková /1799/, s ní Daniel Sch./1839-syn/, Filipina Sch./1824/ Barbora Sch./1830 - obě poslední t.č. v Praze/, Anna Sch. /1832 t.č. v Moclově/, Marie Sch. /1836/, a dále Salomon Schenk /1782/ a s ním Františka Sch./1802/, dále Kateřina Schnekova /1785/.

roku 1832,1833 Israel Schenk, Abraham Gschmai, Veronika Gschmai,
1913 Karolina Neudeckerová švadlena, majitelka části IIa,
Antonín Riess, obchodník ovocem, majitel části IIaa,
Josef Fröhlich, pensista, majitel části IIb,
a v nájmu: Marek Altman obchodník, Josef Benesch malíř,
Josefa Neudeckerová švadlena, Josef Schrauf
obchodník ovocem, Josef Selig dělník,
1923 Barbaora Riessová / čp. 259/,
Josef Friedrich / čp. 260/.

V přízemí do ulice k Týnu bývala před druhou světovou válkou trafika. Prodávalo se okénkem do ulice.

Dům čp. 45 stával v roho při uličce mezi tímto domem a domy čp. 259 a 260. Byl přízemní, měl hřeben střechy kolmý k ulici, v přízemí v průčelí tři okna, ve štítě dvě a nad nimi ještě oválné okénko. Měl jed-

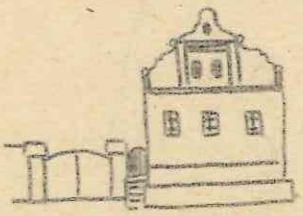

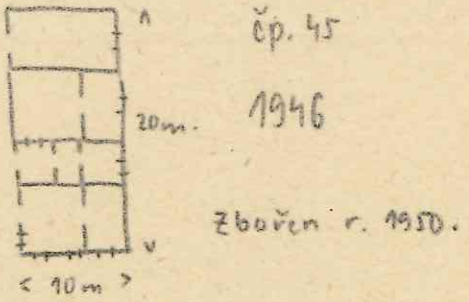

noduchý štít barokního tvaru. Byl zbořen roku 1950.

Jeho majiteli a uživateli bývali:

roku1790 Karel Frösch, chyrurgus,
1871 ho koupila Anna Wilfurtová,
1830,1832, Eliáš Bloch,
1850 Seligman Langschuh
1857 Seligman Langschur /narozen 1810/ a s ním Barbora L./1819/
Abraham L./1841/, Rozina L. /1850/,
1913 Josef Neudecker, klempíř, majitel
1923: dtto.

K roku 1850 a 1857 podotkněme ještě že jméno majitele nachzíme někde psáno jako Langschuh, jinde ale Langschur. Do rodiny Neudeckerovy prodala dům Anna Wilfurtová.

Od domů čp. 259 a 260 býval další uličkou oddělen dům čp. 261, který dříve býval židoským domem čp. III. V době od r. 1945 bývalo tu holičství Havlovo/jednoho z prvních Čechů kteří přišli hned v květnu 1945 do Poběžovic - byl i členem místní správní komise/.

Jeho majiteli a uživateli bývali:

roku 1830 David Weishut, Michal Winternitz,
1832, 1833, Esther Weishutová, Michal Winternitz, David Rindskopf, Marie Rosenbaumová,
1850, David Weishut, Michal Winternitz,

1857: IIIa Esther Weishutová /narozena 1791/,
IIIb Heřman Winternitz /1817/ a s ním Resi W. /1824/, Salomon W. /1852/, Abraham W. /1854/, Baruch W. /1856/, Sofia W. /1850/, dále Eva Winternitzová /1781 - Salomonova matka/ a s ní Jáchym W./její syn-1810-t.č. v Praze/.
1913 IIIa Zikmund Reiml sedlář, majitel
IIIb dtto , mimo to v IIIa Barbira Dvoraceková švadlena a v IIIb Barbora Neudeckerová žehlířka, Jiří Neudecker zahradník, Jan Turba soukromník.
1923: Jan Turba.

Byl to dům kteří měl hřeben střechy ko mý k ulici. Střechu měl polovalbovou. Na pohlednici z roku 1929 je patrno, že neměl tehdy žádný vchod z ulice, nýbrž jen z postranní uličky od západu a že měl do ulice v průčelí tři okna a nad nimi v podkroví dvě okna se dvěma malými postranními otvory větracími. Později byl v přízemí zřízen krám, který byl jak již řečeno po druhé světové válce holičstvím.

Sousední dům čp. 44 tvořil vlastně s dalším domem, který má dnes čp. 341 jednu domovní jednotku, při čemž obyčejně ona západnější část, která [illegible] byla později domem čp. 44 byla obyčejně v držení křesťanů, kdežto východnější část, která se pak stala domem čp. 341 patřívala židům. Na mapě z roku 1838 je dům zakreslen ještě jako dům jediný a to čp. 44. V podobě jakou měly tyto dva domy v roce 1947 lišily se dost od sebe. Dům čp. 44 měl v patře Tři okna a v přízemí dva okna a vstup. Dům čp. 341 měl jen tři okna v patře, kdežto v přízemí jen malé okénko uzavřené dvířky. Neměl z ulice žádný vstup, nýbrž chodilo se do něj domem čp. 44 jako pozůstatek z dob kdy oba tyto domy byly domem jedním. Oba domy měly do ulice štíty, které byly pobity heraklitem šedé barvy. Dům čp. 44 měl ve štítě jeden a dům čp. 341 dva větrací otvory. Dům čp. 341 měl [illegible] ale polovalbovou střechu.

Majiteli a obyvateli domu čp. 44 i jeho židovské půlky byli:

roku 1786 Matyáš Kraus, měšťan a obuvník,
1830,1832 Vít Donnitz, Moises Toper,
1857 Josef Neudecker /narozen 1830/, s ním Markéta N. /1831/, Josef N./1857/, Magdalena N./1855/, dále Moses Töpfer /1785/ a s ním Kateřina T./1839-dcera/, Jakub T./1821/, Alžběta T./1825/, Rosina T./1851/, Karolina T./1854/, dále Rosina Piccolo /1804/ a s ní Jan Piccolo/1832-syn-t.č. voják/, a dále Františka Ublová /narozena 1770 zemřela 1858/.
1913: 44a majitelé dědicové Terezie Beckové, Barbora Beckova soukromnice, Josefa Becková soukromnice,
44b Rosa Töpferová, soukromnice, majitelka

1923 Barbora Becková majitelka,
1850 patřila půlka Vítu Bonitzovi, druhá půlka Janu Heldovi a Lilna Misesu Toperovi.

Jméno Toper se vyskytuje později psáno Töpfer a jde pravděpodobně o stejné jméno, které bylo buď jen různě psáno nebo skutečně prodělalo změnu i ve výslovnosti. -

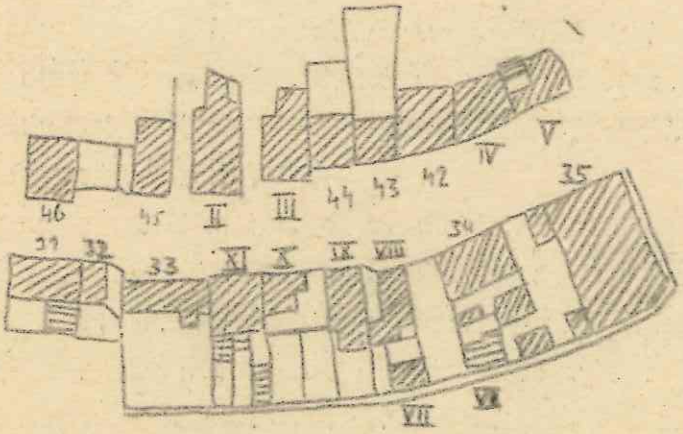

r. 1838.

Dalším domem v severní řadě byl dům čp. 43. Jeho majiteli a obyvateli byli:

roku 1787, 1789 Krištof Eustach Korschinek mydlář,
1792 Krištof Wurscher tkadlec,
1830,1832,1833 Marek Gschmai,
1850 Adam Zwatschka
1857 Leopold Gschmai /narozen 1806/, Rosina G. /1818-, Adolf G. /1852/, Terezie G./1844/, Karolina G-1846/, Mina G. /1850/, dále Jones Gschm /1815- bratr Leopoldův i s rodinou t.č. v Plzni/ - k jeho rodině patřili Jiřiška G.žena, Adolf G.syn, Žofie G. a Hermína G. dcery.
1913 Julius, Theodor, Hilda a Rosa Natzlerovi majitelé, Františka Natzlerová soukromnice,
1923 Theodor Natzler majitel.

Je to přízemní dům s hřebenem kolmým k ulici a polovalbovou střechou . V roce 1947 vypadal stejně jako před válkou a to tak, že měl v průčelí po obou stranách po jednom vchodu s předloženými

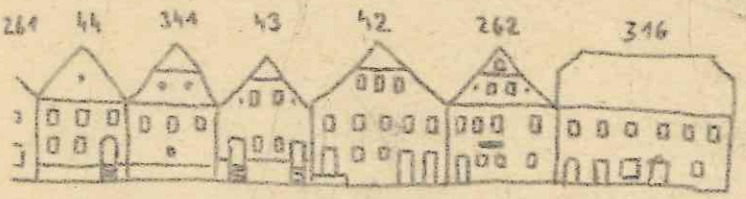

r. 1947.

schody a v podkroví ve štětí dvě okna a po stranách dva malé větrac otvory oválového svislého tvaru.

Sousední dům, čp. 42, který byl největším domem v této řadě, míval tyto majitele a obyvatele:

roku 1784 Matyáš Kutschera, malíř a městský rychtář,
1788 Jiří Lipp, měštan a soustružník
1830 Izák Pereles, majitel
1832, 1833 dtto
1850 Anna Zicklerová/majitelka ?/
1857 Aron Pereles, majitel /narozen 1821/ a s ním Jana Perelesov /1822/ a Rosalie P./1850/, dále Anna Schulzová vdova /1805/ a s ním její syn Josef Schulz /1844/, dále jejich děti Karolina Bruderová /1826/, Alois ie B./1833/ Kateřina B. /1837-t.č. v Praze/, Marie B./1857/ a jej matka Anna B./1799/.
1913 Aron ~~Lampl~~ Lampl, majitel, obchodník, Jindřich Lampl obchoník
1923 Jindřich Lampl majitel.

Tento dům míval v přízemí po levé straně průčelí vchod do chodby bez oken, kterou se dále prošlo do kuchyně, která byla umístěna ve středním traktu budovy bez osvětlení. Z chodby se vcházelo do místnosti která měla v průčelí dvě okna a z té do hlavní chodby domu. Do této chodby vedly rovněž dveře z průčelí domu a chodba procházela celým domem až na dvorem. Kromě dveří do místnosti již zmíněné vedly z ní dále dveře

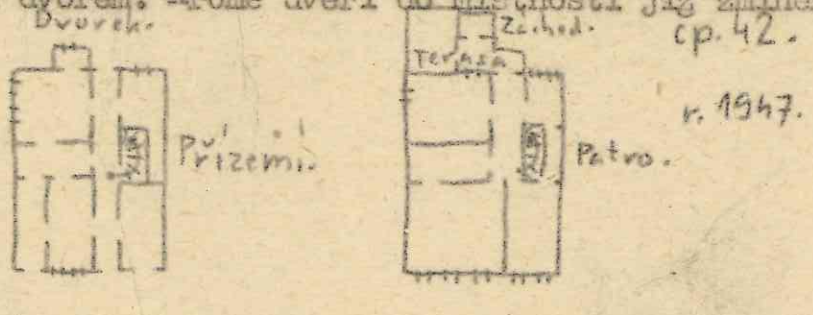

čp. 42.
r. 1947.

do kuchyně o níž byla rovněž již zmína a poslézo do zadní velké místnosti, která bývala používána jako dílna a měla dvě okna do dvorka.

Vpravo od této chodby byla vpřídu dlouhá místnost - krám- do kterého vedly rovněž dveře z průčelí i z chodby. Dále pak bylo z chodby přístupno neosvětlené schodiště do prvního patra, umístěné ve střední části budovy a za ním pak místnost s oknem do dvora.

V patře bylo v průčelí celkem pět oken, z nichž levé tři vedla do velké místonosti, dvě pravá do místnosti menší. Také v patře byla uppostřed domu jedna místnost bez oken a do dvora byly obráceny dvě místnosti, mezi nimž procházela od schodiště chodba k východu na terasu nad dvorkem, ze které byl také přístup na záchod.

Hřeben střechy byl kolmý k ulici, střecha polovalbová a v podkroví byla tři okna.

V řadě pak následoval dům čp. 262, který býval původně židovským domem čp. IV. Jako majiteli a obyvateli byli:

roku 1830 Michal Winternitz
1850 Dabid Rindskopf, Michal Weil, Abraham Winternitz,
1857 část IV a Dávod Rindskopf /narozen 1783/
šást IV b Michal Weil, s ním Rosalie W/1814 jeho žena/ a děti Matyáš W./1843/, Marie W./1846/, Mina W./1846/, František W./1855/ a dále Juditha Mandlerová,
část IV c Abraham Winternitz /1811/, dále Rosalie Weilová /1821/, s ní její syn Jakub W./1845/ a další syn Salomon W./1849/, dále Michal Lippmann /1835/, s ním Jethi L./1851/, Mina L./1855/, dále Salomon Weil a s ním Terezie Weilová .
1913 IVa Ferdinand Jankowetz majitel, Kateřina Reitmeierová soukromnice,
IVb Žofie Klauberová soukromnice majitelka, Heřman Klauber obchodník
IVc Mina Weilová soukromnice majitelka.

I tento dům byl jedním z největších ve starém Ronšperce. Jeho vnitřní uspořádání bylo stavebně velmi zajímavé. V přízemí byly vlevo dveře, které vedly do chodby z níž byl vchod napřed do velké místnosti s dvěma

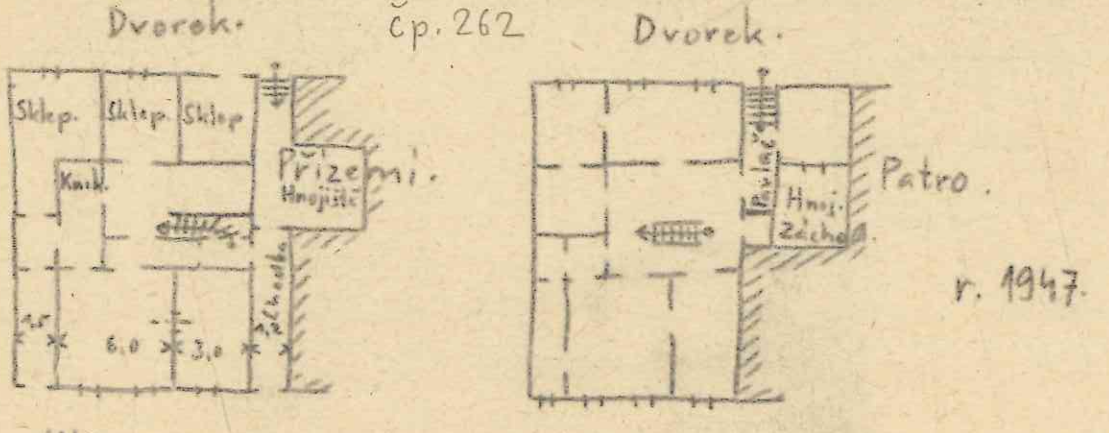

Klad listů plánu města z roku 1838.
Kresleno podle katastrální mapy z roku 1838 a zvětšeno na měřítko 1:500. Střechy kresleny podle pravděpodobnosti.

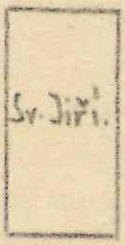

		E. Špitál.	F. Stodoly	G. Stodoly	H Severní zámecká cesta.					
IV. Cesty.	III. Strž.	D. Špitální kaple.	C. Severní část náměstí	A. Zámek	B. Zámek.	U. Altán.	V. Park.			
Y. Kovárna	X. Potoky	O. Západní bašta.	N. Kostel.	CH. Radnice	I. Synagoga	J. Pivovar	K. Vinopalna	L. Dvůr.	M. Papírna	
	Z. Louky.	P. Továrna	R. Jižní bašta.	S. Most.	T. Krauppen mühle.					
II. Hammer mühle.	I. Herren-mühle.									

V. Tanzen-mühle.

okny v průčelí, dále pak do malé tmavé kuchyně bez oken ve střední části domu a končila vchodem do sklepa. Vedle velké světnice v průčelí byla ještě další s jedním oknem. Obě byly spolu spojeny dveřmi. Zajímavé ale bylo, že hlavní vchod do tohoto domu nevedl vůbec z průčelí tohoto domu, nýbrž z průčelí domu sousedního /čp. 316/, takže vlastně v přízemí tento dům čp. 262 zasahoval až pod první patro domu čp. 316. Z oné chodby umístěné již pod prvním patrem sousedního domu čp. 316 nebyl totiž žádný vchod do místností domu čp. 316, ale zato vstup do střední chodby domu čp. 262, z níž pak byl vchod jednak do již zmíněné velké světnice, jednak do další velké světnice / haly/ umístěné ve středu domu a osvětlované jedním oknem ze světlíku / z níž se pak také vstupovalo do kuchyně/ a na schodiště do prvního patra. Do dvora byly obráceny na konci přízemí dva sklepy / suterénní/ z nichž jeden byl přístupný ze zmíněné haly, kdežto druhý měl vchod ze dvora.

V patře bylo podobné rozdělení, ale byly tam uprostřed domu bez osvětlení tři komory, z nichž dvě zcela malé a hala byla ve středu budovy ještě větší než v přízemí a uprostřed jejím podlahy bylo vyústění scho-

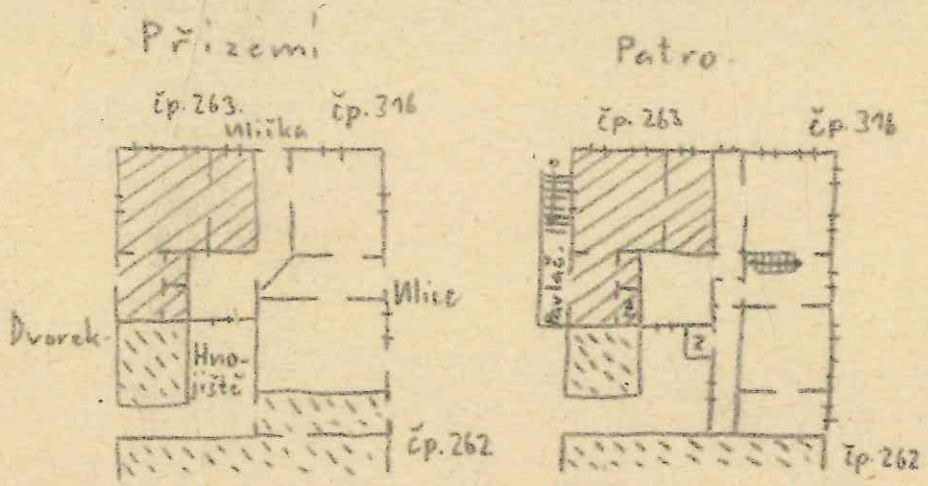

dů z přízemka. Podobné uspořádání nebylo v žádném jiném ronšperském domě. V průčelí měl dům do ulice v patře čtyři okna, hřeben střechy kolmý k ulici, střechu polovalbovou, v podkroví dvě okna a po stranách dva větrací otvory, ve valbě vikýř.

U haly v patře se vstupovalo na záchod který byl umístěn ve výstupku do dvorka mezi tímto domem a domem čp. 316/.

Mezi domy čp. 262, 263 a 316 byl vklíněn malý čtvercový dvorek, či světlík, který byl dole vlastně hnojištěm. Je to další zvláštnost stavební v Ronšperku a to proto, že se zachovala v této formě až přes druhou světovou válku. Dům čp. 316 měl totiž arkýřový záchod v patře, takový jako bývaly i na starých hradech při čemž odpad ze záchodu se dále bez jakéhokoli potrubí pouhým otvorem přímo na hnojiště na dně tohoto světlíku či dvorku.

Domy čp. 316, což je rohový dům této ulice a uličky při zdi zámeckého parku, a dům čp. 263, což je první dům v této uličce vedle domu čp. 316 bývaly původně vždeny jako jediný dům a to čp. V židovský. Na to, že domy bývaly původně vlastně jediným domem ukazují i zvláštní poměry v jejich vnitřním rozdělení, neboť místnost v levé polovině zadní části domu čp. 263 je sice vnějškově uzavřena do jeho hmoty, ale vnitřkem s ním nesouvisí, nýbrž tvoří naopak jednu z místností domu čp. 316.

Dům čp. 316 měl dále i tu zvláštnost, že v jeho přízemí byla již dříve zmíněná chodba která patřila vlastně k sousednímu domu čp. 262. Vedla na zmíněný dvorek či světlík, při čemž z ní byl vstup do domu čp. 262. Do onoho světlíku či dvorku se vstupovalo ale také malou uličkou ze společného dvora těchto domů mezi domem čp. 262 a přístavkem domu čp. 263.

Majiteli a obyvateli domu čp. 316 bývali:

roku 1832,1833 a 1830 Marek Altmann, Jáchym Altmann, Kateřina Eisnerová
1850 Abraham Altmann, Berdhard Altmann, Kateřina Eisnerová,
1857: část Va:Simon Knöpfer /narozen 1795/ a s ním Kateřina K ./1791/, dále Barbora Eisnerová / 1787/
část Vb:Leonard Altmann/1802/a s ním Marie A./1803/,
část Vc:Abraham Altmann/1791/, s ním Kateřina A./1802/, David Al./1826/, Simon A./1838/, Marie A./1823/, Jakub A. /1816-t.č. v Praze/, Josef A./1830--t.č. v Chorvatsku/, Barbora A./1830-t.č. v Praze/
1913: Va-Josef Weissberger zedník, Vít Weisberger zedník,
Vb-Jiří Winter zdeník,
Va-Marek Altmann majitel,
Vb-Josef Kispert majitel,
Vc Jindřich Dussek majitel.

Než budeme popisovati další domy v této ulici směrem k východu vrátíme se opět na počátek ulice a probereme domy na jižní straně ulice. Tato strana byla v roce 1946 tvořena domy čp. 31,32,33,269,268,267,35 a 199.

Rohový dům proti bývalé staré radnici, dům čp. 31 byl roku 1950 zbořen.

Jeho majiteli a obyvateli bývali:

roku 1830 Petr Schimannek
1832 Seligmann Grünhut
1833 Petr Schimannek
1850 Heřman Grünhut
1857 Heřman Grünhut /narozen 1822/ a s ním Jana G./1833/, Otto G./1857/, dále Seligmann Grünhut, s ním Mořic G./1825 který ale v tu dobu již odejel do Ameriky/ a Terezie G./1835/

č.p. 31.

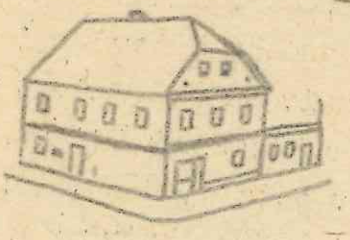

r. 1947

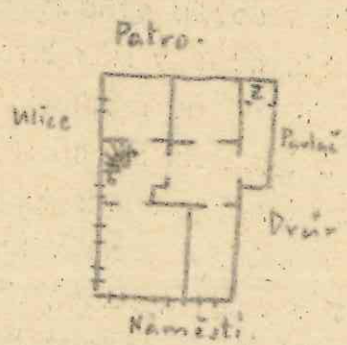

1913 Rudolf Lederer obchodník, majitel, Marie Klauberová soukromnice,
1923 Rudolf Lederer majitel.

Dům byl obrácen delší stranou do týnské ulice s níž měl také rovnoběžný střešní hřeben. Měl do této ulice v patře čtyři okna, v přízemí dveře a jedno okno na východním konci. Do náměstí měl v přízemí na rohu obchod /před druhou světovou válkou Baťův obchod obuví/ - po roce 1945 po jistou dobu to byla mlékárna, [illegible] a jedno okno. V patře do náměstí byla tři okna, nad nimiv podkroví ve štítě dvě okna, střecha polovalbová. Dvorek byl od náměstí oddělen přízemním přístavkem se dvěma okny a vstupem. Ještě před Baťovou prodejnou míval tu obchod přímo majitel domu Rudolf Lederer , který ale bydlel v domě čp. 23, kde měl obchod v pozdější době.

Dalším domem byl dům čp. 32. Byl to nevelký patrový domek který měl do ulice v patře tři okna, v přízemí dvě okna a vstup. Bývalo tu

r. 1947

za doby první republiky a přes okupaci hodinářský krámek a dílnička. Dům měl dvorem obehnaný proti ulici zdí s vraty.

Střecha - její hřeben - bývala kolmá k ulici.

Majiteli a obyvateli domu čp. 32 bývali:

roku1784,1786,1788, 1790, 1792 Jan Pekert, městský syndik
1789, 1790, 1791 Václav Schubert městský sluha,
1830 Petr Schimannek
1832 Pollaková
1833 Petr Schimannek,
1850 Josef Weil,
1857 Josef Weil /narozen 1827/ a s nímVeronika W./1827/, Ludvík W./1853/, Eva W./1855/, dále Karel Autersky /1812/ s ním Terezie A./1805/, Karel A./1838/, Vilém A./1840/, dále Antonín Vogl /1835-Weilův nevlastní syn/, dále Josef Fiker/1804/, Anna F./1808/, Barbora F./1824/.
1913 František Held hodinář, majitel, Marie Gröbnerová dělnice, Jan Held pojocný, Jan Schröpfer dělník,
1923 František Held majitel.

Dům byl zbourán na jaře roku 1949.

Dalším domem je dům čp. 33. Je to přízemní dům, který oproti domu čp. 32 ustupuje z čáry poněkud dozadu, takže ulice se zde rozšiřovala.

Majiteli a obyvateli domu čp. 33 byli:

roku1786, 1787, 1789, 1790 Jan Michal Reinl, měštan a sklenář
1830, 1832, 1833 Eliáš Bloch,
1850 Dominik Braun,
1857 Eliáš Bloch/narozen 1790/ a s ním Esther B./1785/, dále Mořic Starkenstein /1806/ a s ním Juditha St. /1809/, Zikmund St./1841/, Alois St./1851/, Vilém St. /1853/, Marie St./1840/, Helena St./1843/, Matilda St./1849/, dále Abraham Kohn/1811/, s ním Barbora K. /1817/, Karel K./1844/, Julius K. /1849/, Vilém K. /1857/, Emman K./1843/, dále Moses Bloch /1815/, Anna B./1820/, Lazar B./1843/, Adolf B./1847/, Heřman B./1851/, Volf B./1852/, Aron B./1857/, Terezie B. /1844/, Lotti B. /1849/,
1914 Dr.Zikmund Starkenstein majitel, Anna Plaska-ová dělnice, Matyáš Purkholzer hoteliér v hotelu Austria, Terezie Purkholzerová kuchařka,
1923 dědicoví Starkensteinovi, majitelé.

Starkensteinové bývali ranhojiči a lékaři.

Střecha domu je rovnoběžna s ulicí.

Dalším domem byl dům čp. 269, který byl bývalým židovským domem čp. XI. Hřeben střechy měl kolmý k ulici. V přízemí měl od leva nejdříve vjezd, pak vchod, pak krám s předloženým dvojitým schodištěm. Za první republiky byla tu prodejna kosumního družstva "Vorwärts". Pak následovala dvě okna . Střecha byla polovalbová a v podkroví byla čtyři okna. V polovalbě byl vikýř.

Majiteli a uživateli domu byli:

roku 1830, 1832, 1833, Mises Reichenbaum sklenář, Karel Reichen-

baum,
1850 Moises Reichnebaum,
1857 Amelie Reichenbaumová /narozena 1798/ a s ní Františka R./1836/, dále Jan Herodes /1796/, s ním Markéta H./1810/, Jiří H. /1839, t.č. v Rakousích/, Josef H. /1842 t.č. v Linci/, Jan H./1849/, Kateřina H. /1844/, Markéta H./1846/, Alžběta H. /1832/ a Alžbětina dcera Anna /1857/.
1913 Anna Tichy, majitelka, Kateřina T. soukromnice, Rudolf Walch lékárník, Adolf Weitlof poštovní úředník,
1923 Richard Tichy.

Dalším domem byl dům čp. 268. Tomu se dostalo přestavbou změny vzhledu. Byl to původně dům se štítem do ulice a hřebenem střechy polovalbové kolmým k ulici. Rozšířením domu podél ulice dostal ale na východní straně podobu domu s hřebenem rovnoběžným s ulicí, kdežto na straně západní je i nadále omezen původní plochou kolmé polovalbové střechy. V patře ukazuje do ulice pět oken, v přízemí od východního konce nejdříve vjezd, pak dvě okna pak vchod a zase jedno okno. Okénka v přízemí jsou malá, v patře větší.

Tento dům čp. 268 býval dříve židovským domem čp. X.

Jeho majitelé a obyvatelé bývali:

roku 1830, 1832, 1833 Marek Mandler, Jindřich Knöpfer,
1850 dtto
1857 Jakub Mandler /narozen 1802, t.č. ve Vlkanově/, Barbora Mandlerová /1801/, Baruch M./1828-t.č. ve Vídni/, Heřman M./1832/, Abraham M. /1834-t.č. ve Vídni/, Salomon M. /1838/, Šimon M. /1842-t.č. ve Vídni/, Terezie M./1836/, Kateřina M. /1839/, dále Jindřich Knöpfer /1795/, s ním Marie K./1799/, Izák K./1828-t.č. voják, Anna K. /1840/.
1913 Salomon Mandler, soukromník majitel,
1923 Julius Mandler,

Zahrady všech těchto domů tahnout se až k bývalým městským hradbám. Dům čp. 267 býval kdysi židovským domem čp. IX. Byl později přestavěn a dostal fasádu novorenesanční. V době první republiky býval majetkem Ludvíka Mandlera, výrobce cementového zboží, který ale později své živnosti zanechal. Po druhé světové válce a také již i za ní byl v přízemí koloniální obchod. Je tam podnes.

Majitelé a obyvatelé byli:

roku 1830, 1832, 1833 Izák Langschuh, Aron Langschuh,
1850 Abraham Langschuh, Salomon Winternitz,
1857 Salomon Winternitz/narozen 1812/, s ním Barbora W./1819/, Abraham W. /1846/, Leonard W./1847/, Šimon W./1850/, Marek W. /1854/, Julie W. /1844/, Marie W. /1849/, Rosalie W./1833/, dále Abraham Langschuh /1799/ a s ním Anna L./1807/, Aron L. /1838/, Jakub L. /1842/, Nathan L. /1846/, Esther L. /1836/, Marie L. /1840/, Terezie /1845/, Františka L./1848/,, dále Izák Langschur/1779/ a Alžběta L./1779/

1913 Ludvík Mandler, majitel,
Marie Mandlerová obchodnice krajkami
1923 Ludvík Mandler.

Vedle tohoto domu stával na rohu týnské ulice a uličky slepé vedoucí dolů k hradbám, dům rovněž židovský a to čp. VIII. Byl zbořen ze druhé světové války. Býval to nevelký patrový dům s hřebenem kolmým k hlavní ulici a se štítem. Měl v průčelí do týnské ulice v přízemí dvě okna, v patře rovněž dvě a v podkroví ve štítě jedno.

Jeho majiteli a obyvateli bývali :

roku 1830, 1832, 1833 Marek Grünhut,
Izák Grünhut, Jakub Nasch,
1850: Barbora Grünhutová, Adam Grünhut, Bernard Naschauer,
1857: Adam Grünhut / barozen 1816/ a s ním Rosalie G./1817/, Samuel Leopold G. /1840/, Ignác G. /1842/, Simon G. Šimon G. /1847/, Heřman G. /1854/, Adelheida G./1844/, Emma G. /1848/, Barbora G. /1851/, Kateřina G. /1856/, dále Barbora Grünhutová / 1790/ a s ní Israel G./1821/, Alžběta G./1823/, Justona recte Juditha G./1850/, Terezie G. /1856/, dále Bernard Naschauer /1816/ a s ním Emma N. /1812/, Terezie N. /1841/.
1913: VIII a,b Aron Lampl majitel
VIII c Jakub Hössl nádeník, majitel, Adama Köstner nádeník, Antonín Kotrny tesař, František Lang nádeník,

Dům byl u silnice následkem zvýšení vozovky při dláždění ulice "utopen" a okna přízemí měl na hlavní ulici nízko u země. Pod tímto domem ve zmíněné uličce a těsně při hradební zdi býval židovský dům čp. VII, který rovněž zanikl za druhé světové války. Majiteli a obyvateli domu čp. VII bývali:

roku 1832, 1833 Michal Rindskopf,
1850 Michal Rindskopf
1857 Salomon Eisner /narozen 1823/ a s ním Kateřina E. /1823/, Mina E. /1853/, Sofie E. /1856/, dále Františka Eisnerová /1784 Salomonova matka/, dále Salomon Bloch /1819/ a s ním Marie B./1821/, dále Kateřina Eisnerová /1782/ a s ní Terezie E./1825/,
1913 Marie Hauerová majitelka, Jiří Hauer cihlář, Jiří Scharnbacher železniční dělník, Zikmund Schwarz cihlář,

Rovněž za druhé světové války byla zbořena synagoga, která stávala na druhém rohu zmíněné slepé uličky. Mívala číslo čp. 34.

Synagoga bylo rozsáhlé stavení empirového jednoduchého slohu. Také její přízemí bylo do ulice "utopeno" následkem zvýšení vozovky při úpravě ulice. Před okny přízemí byl ponechán osvětlovací příkop s opěrnou zídkou pod chodníkem. V přízemí byla tři okna, v patře tři vysoká okna do obřadní síně. Pod středním oknem byla v omítce židovská hvězda, nezi okny lezény. Střecha budovy byla valbová s hřebenem rovnoběžným s hlavní ulicí.

Synagoga byla vystavěna roku 1814 /Uvedené zde údaje o ní jsou čerpány z Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg K. Brunnera/. Již roku 1663 psal ale horšovskotýnský arciděkan Bridelius o tom, že si židé v Ronšperku postavili na panském pozemku synagogu a to již někdy dříve. Nebyla to ovšem ještě tato budova.

V budově byl i byt rabína, který býval dříve zároveň krajským rabínem. V parcelním protokole z polovice minulého století je o ní zaznamenáno : 1 světnice, 1 komora, rabínův byt. Modlitebna byla v prvním patře. V přízemí byl byt rabína, který byl sice prostorný, ale vlhký a tmavý, dále schodiště a místnost na pečení macesů. Dříve tam bývala v přízemí i židovský škola, t. zv. Jeschiva a proto je v parcelním protokole z roku asi 1850 uveden pro rabína jen zcela malý byt, neboť tehdy tu ještě škola byla. Rabín Bins, který zemřel roku 1930 žil ještě v tomto bytě, ale jeho pozůstalí se přestěhovali ze zdravotních důvodů do domu pod synagogou, který patřil židovské obci.

V patře synagogy byla prostorná a jasná modlitebna. Při severní stěně stál proti vchodu 4 m široký a 5 m vysoký oltář. Byly tu pestrobarevné sloupy a před oltářem i na něm velké mosazné kandelábry. Vpravo před oltářem stál modlicí pult. Uprostřed modlitebny bylo podium se dvěma stupni a baldachýnem. Podle západní a východní stěny byly hrubé lavice a modlicí pulty. Před oltářem viselo věčné světlo. Proti oltáři bylo vyvýšené místo pro ženy. Stěny modlitebny byly obílené, podlaha z cihel. Od roku 1924 byla modlitebna osvětlena elektrickým světlem. Kromě modlitebny byly v patře ještě dvě menší místnosti. V modlitebně byla i knihovna, kterou židům daroval Jindřich Coudenhove.

Brunner oznamuje, že podle starých spisů které byly nalezeny v synagoze panovalo v roce 1590 takové sucho, že v městě vyschly všecky studny až na studnu při synagoze. Že byla studna, která byla spojena s rituelní ponořovací lázní zvanou mikve. Roku 1614 při stavbě synagogy byla tato studna i lázeň budovou obestavěna takže se pak obě nacházely uvnitř budovy. Studna byla asi 4 m hluboká o průměru 3/4 m a byla spojena s lázní potrubím. Obě byly ve sklepě synagogy a přicházelo se k nim asi po 10 až 12 stupních cihlových schodů. Do lázně samé sestupovalo se pak po stupních kamenných.

Protože roku 1926 nefungovalo spojení mezi studnou a lázní použil rabín Güns provádění nutné opravy i k důkladnému vyčištění studně. Dal z ní vodu vyčerpat a při tom prý nalezli dělníci na dně kámen podobný mlýnskému o průměru 65 cm a tloušťce 16 cm, který vynesli nahoru a pohodili na dvoře. Na kameni byl nějaký hebrejský nápis, který rabín přečetl a zjistil že zní: "v tomto prameni ponořil se R.Mosael Baal - Schem 310 krát ve dnech hrozného chladna roku 1744 a řekl, že toto je pramen zdraví potápěním vůbec a také pro neplodnost."

Psaly o tom tehdy denní časopisy a poněvadž Baal - Schem byl známý židovský učenec a rabín přijíždělo sem pak mnoho židů, aby se v této lázni vykoupali. Ze západočeských lázní přijížděly sem s nimi skoro denně autobusy. To trvalo více než dva roky, pak ale zájem o lázeň úplně pohasl.

Synagogu zbudovala židovská obec roku 1614. V jejím čele stál tehdy rabín Joel Raunschburg-Rosenbaum. Příjmí Raunschburg měl proto, že byl rodákem z Ronšperka, neboť židé místo Rosperg užívali názvu Raunschburg. Tento rabín sám daroval na stavbu 200 zlatých a všichni židé i s rabínem na stavbě pracovali.

Tento rabín byl otcem proslulého rabína Zm Beseleela Rosenbauma - Raunschburga a Davida Rosenbauma, rabína v Praze. Rabín Joel zemřel roku 1820 ve stáří 106 let, byl pochován na zdejším židovském hřbitově. Jeho náhrobní kámen byl největší toho druhu, byl 140 cm vysoký, 1 m široký a 17 cm silný.

Pod synagogou ve slepé uličce a při hradební zdi stával židovský dům čp. VI. Jeho majiteli a ibyvateli byli:

roku 1850 Josef Schiffer,
1857 David Gottlieb /narozen 1790 - t.č. v Domžlicích/, manželka dílo Anna Bvilová / 1802/ a s ní Albert W. /1839-t.č. studuje v Praze/, dílo Daniel Winternitz /1822 t.č. v Havlovicích/, s ním Kateřina W./1831/, Eduard W./1853/, Emma W./1853/, Julie W. /1857/, dílo Josef Ritter /1820/, s ním Terezie /1820 Hubert /1824/, Adalbert /1856/ a Anna /1853/.
1913 Antonín Mayer železniční úředník/v nájmu/ majitelkou je židovská náboženská obec,
nám

R. 1925.

Vidíme, že většina domů této ulice byla v té či oné době majetkem židovským a židy obývána. Ulice se také nazývala Týnská nebo i Židovská. Po vystavění dráhy byla nazvána Bahnhofgasse, neboť byla původně jedinou silnicí k nádraží. V roce 1945 byla nazvána Masarykovou třídou.

Než se budeme věnovat dalším domům v této ulici bude třeba abychom věnovali kapitolu romperským židům.

Židé v Ronšperku.

Jak je patrno z předešlé kapitoly, bývaly židovské domy přímo přeplněny lidmi. Nepřispívalo to ani hygieně ani bezpečnosti. Také požáry nebyly tu ničím neznámým. Tak v domě čp. VI vypukl v noci z 13. na 14. června 1847 oheň, který zničil hořejší patro tohoto domu a kilnu pivovaru./1/.

Když bývalo v tomto domě židovské řeznictví, které provozoval před rokem 1835 onen Michal Eisner, který pak koupil dům čp. ~~1066~~ 48/. /2/.

Jiný požár vypukl v Židovské ulici 7. června 1819 v 1/2 10 večer a zachvátil čtyři domy. /1/.

Střediskem židů bývala ovšem synagoga / dům čp. 34/. Liebscher tvrdí, že před stavbou této synagogy bývala židovská modlitebna v domě čp. 10/. Tradice v ~~mě~~ rodině které patřil, to prý také dosvědčovala. Také městská kronika Brunnerova tvrdí, že modlitebna byla v domě čp. 10 a pak po nějaký čas v domě čp. X //2, 3/.

Židovská kolonie v Poběžovicích měla svůj počátek v dobách velmi starých a bývala hodně silná.

Další zprávy které zde uvádíme jsou čerpány většinou z městské kroniky Brunnerovy. Zdejší židovská obec byla daleko široko známým střediskem židů. Otázkou je, odkud a kdy sem přišli. Liebscher tvrdí, že jsou v Poběžovicích usedlí po více než 730 let, což by znamenalo, že sem přišli již ve 12. století. /3/. Tschiedl zase ve své rukopisné práci o historii Poběžovic tvrdí, že již před 450 lety tvořili tu židé svoji židovskou obec, čili že jich tu byl značnější počet. To by bylo tedy asi v polovině 15 století. Nevíme, odkud oba autoři svá data měli a ponívadž oba mají ve svých pracích na jiných místech dost nesprávností, nemůžeme ani tato tvrzení pokládat za spolehlivá. Hlavně tvrzení Liebscherovo je hodně sporné.

Zdá se však, že tu židé byli nejméně od zmínky založení Dobrohostova či nedlouho po něm, ponívadž byli usazeni v jedné ulici, takže se může při nevelké rozloze města říci, že jejich domy tvořily vlastně jednu kompaktní městskou čtvrť, ~~která~~ která byla ještě vrchnostmi vyhrazena.

Po jistou dobu bývala i v Neclově židovská náboženská obec, ale byla později zrušena a neclovská synagoga patřila pak také k ronšperské náboženské obci./2/.

K ronšperské náboženské obci patřila pak do roku 1938 všecky místa soudního okresu poběžovického jakož i Postřekov, Haselbach, nemanice a Všeruby z okresu domažlického.

V roce 1811 bylo v Ronšperku 1492 křesťanů a asi 300 židů ve třiceti židovských rodinách. Ro u 1814 bylo rodin 33. Roku 1839 bylo tu 212 židů ve 30 rodinách./4/.

Potom počet židů stále klesal, což se dá aspoň zčásti vysvětlit tím, že odcházeli jinam - do větších míst- kde nacházeli lepší podmínky pro své obchody. Bylo jich tu roku 1836 233, za tři roky nato méně 212, v roce 1890 jen 102, což pak kleslo do roku 1900 na 94./2/.

Byly tu tehdy tyto rodiny:

Siegfried Mandelr /firma Winternitz/ koželužství v domě čp. 116, čtyřčlenná rodina,

Adolf Geschmay galanterní obchod v čísle 66, dvoučlenná

Julius Rauscher koloniál a železo v čp. 9, čtyřčlenná

Morie Weishut koloniál v čp. 26, čtyřčlenná

Klára Harpmannová vdova, obchod vejci a máslem v čp. 28

Rudolf Lederer koloniál v čp. 23 a 31, šestičlenná

Ing. Morie Klauber v čp. 48 sám

Klauber agent v čp. 43 a 262, tříčlenná,

Jindřich Jampl kožišník v čp. 42 pětičlenná

Ludvík Mandler, krajky a cementárna, v čp. 267, tříčlenná,

Zikmund Mandler, živcové mlýny, čp. 206, 286, 317, pětičlenná

u něj žil inspektor v.v. Weil se ženou,

Otto Mandler továrna na papuče v čp. 268, dvoučlenná

vdova Wachtlová v čp. 120 dvě osoby,

N. Gins rabín v čp. 264 tříčlenná,

Berta Winternitzová soukromnice v čp. 1.

Michal Risner hostinský v čp. 48, dvě osoby.

Je tedy patrno že zmenšování počtu židů bylo způsobeno i tím, že jejich rodiny nebyly již tak početné jako dříve. Měli méně dětí. /2/.

Židovské domy byly označeny římskými číslicemi roku 1770, což potrvalo až do roku 1914./2/.

Podle starých spisů, které byly prý kdysi chovány u židovské obce navštívil prý zdejší židovskou obec asi roku 1582 a znovu roku 1592 rabi Juda Liwai z Prahy. V souvislosti s náboženskými spory po dlouhá desetiletí již trvajícími přijel sem roku 1744 slavný učenec a rabín Baal-Schem.'2'. Bývaly tu prý také staré záznamy které roku 1573 požadoval od židovské obce tehdejší majitel panství.Protože židé tušili, že jim nebudou již vráceny, vypsal z nich prý rychle přes noc žid Abraham B'hal aspoň část, která tak byla zachována. /2/.

Škola - jeschiva - mumham trvala do roku 1859. V roce 1830 měla prý 28 žáků. /3/.

Významnějšími osobami mezi zdejšími židy byli:

a/ rabíni: Joel Rosenbaum, nazývaný Raunschburg /zemřel 1820/, Eliazar Lewi, Bezelel Rosenbaum-Raunschburg, Lazar Frisch rabín v Montetiore, Moses Weishut talmudista, Albert Kohn pozdější krajský rabín v Roudnici, Isák Pereles pozdější krajský rabín v Rakovníku, R.Falk krajský rabín zde, Eliazar Löw krajský rabín zde, Filip Kolmer/narozen 1756/ poslední zdejší krajský rabín/zemřel 6.12.1834/, N.Karpeles, Mrunnel, Stern, Spatz, Volkmann, Tänzeles /od r. 1905/, Dr. Landau, Glaser, Guns.

b/ představení židovské obce: Eliáš Bloch 1822, Aron Pereles 1861, Abraham Langschur 1864, Bernard Winternitz, Zikmund Mandler ./2/.

c/ představení templu: Šimon Naschauer 1842, Salomon Geschmay 1854, Abraham Langschur, B. Winternitz, Jindřich Lampl 1930./2/

Při této příležitosti uvedeme také počet židů i křesťanů přehledně podle domů dle soupisu obyvatelstva v roce 1957:

A/ město:

dům čp.	křesťanů	Židů	celkem
1	4	-	4
2	4	-	4
3	2	-	2
4	6	-	6
5	7	-	7
6	10	-	10
7	10	-	10
8	8	-	8
9	20	-	20
10	7	-	7
11	5	-	5
12	7	-	7
13	9	-	9
14	12	-	12
15	14	-	14
16	10	-	10
17	9	-	9
18	7	-	7
19	8	-	8
20	7	-	7
21	12	-	12
22	5	-	5
23	4	4	8
24	3	-	3
25	3	-	3
26	-	3	3
27	3	-	3
28	4	-	4
29	9	-	9
30	12	-	12
31	-	5	5
32	4	8	12
33	-	25	25
34	-	-	-
35	-	-	-
36	18	-	18
37	-	7	7
38	7	-	7
39	3	-	3
40	3	-	3
41	3	5	8
42	6	3	9
43	-	7	7
44	12	-	12
45	-	4	4
46	11	-	11
47	7	-	7
48	9	-	9
49	4	-	4
50	9	3	12
51	2	-	2
52	6	-	6
53	4	-	4
54	2	-	2
55	7	-	7

čp.	křesťanů	židů	celkem
56	8	-	8
57	7	-	7
58	3	-	3
59	2	-	2
60	13	-	13
61	6	-	6
62	4	-	4
63	5	-	5
64	8	-	8
65	2	-	2
I	-	8	8
II	2	14	16
III	-	8	8
IV	-	14	14
V	-	8	8
VI	5	5	10
VII	-	9	9
VIII	-	18	18
IX	-	18	18
X	-	8	8
XI	7	2	9
Celkem	410	186	596 ve městě.

b/. předměstí:

na předměstí nebydlel ani jeden žid - počet obyvatelů v domech byl:

čp.	66	- 2		83	- 16		101	- 6	
	67	4		84	5		102	8	
	68	4		85	6		103	5	
	69	8		86	13		104	23	
	70	10		87	10		105	11	
	71	12		88	11		106	6	
	72	7		89	9		107	7	
	73	6		90	6		108	5	
	74a	7		91	16		109	10	
	74b	7		92	17		110	17	
	75	7		93	7		111	celkem 11	
	76	16		94	6		112	7	
	77	8		95	8		113	7	
	78	4		96	15		114	15	
	79	6		97	1		115	8	
	80	10		98	8		116	9	
	81	11		99	14		117	10	
	82	5		100	6		118	11	

čp.							
	119	2	143	8	167	-
	120	10	144	4	168	-
	121	7	145	14	169	4
	122	8	146	8	170	9
	123	11	147	5	171	7
	124	7	148	8	172	19
	125	5	149	5	173	6
	126	10	150	7	174	6
	127	7	151	13	175	6
	128	3	152	5	176	7
	129	7	153	11	177	24
	130	13	154	9	178	14
	131	8	155	6	179	13
	132	5	156	11	180	6
	133	4	157	5	181	6
	134	5	158	9	182	5
	135	6	159	29	183	11
	136	13	160	6	184	5
	137	5	161	10	185	6
	138	12	162	22	186	6
	139	2	163	15	187	5
	140	9	164	2	188	4
	141	6	165	1	189	12
	142	7	166	8	190	6
	191	8	201	6	213	4
	192	13	202	1	214	14
	193	6	203	11	215	11
	194	9	204	5	216	8
	195	10	206	5	217	9
	196	6	207	2	218	3
	197	15	208	5		
	198	12	210	8		
	199	11	211	9		
	200	8	212	16		

Úhrnem celý Ronšperk 943 lidí.

1/. Farní kronika v Poběžovicích
2/. K.Brunner: Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg
3/. K. Liebscher
4/. J.G. Sommer.

P o k r a č o v á n í u l i c e k T ý n u .

Dalším objektem za synagogou, který kdysi zaujímal celý prostor v rohu městských hradeb, byl někdejší panský pivovar, dnes dům čp. 35 s budovou nádvorní. Sedláček upozorňuje, že již roku 1537 je jako panský majetek jmenován i pivovar v Poběžovicích./1/. Když Petr ze Švamberka začal omezovat zvyková práva Chodů, nutil je také, aby brali pivo z jeho pivovaru v Ronšperku. /2/. Protože ze vzdálenějších vesnic to bylo obtížné, uložil jim místo toho poplatek 1 groš český z každého sudu piva odebraného odjinud. /2/.

Bílek podává zprávu o tom, že roku 1623 bylo v pivovaře 18 varů bílého piva po 24 věrtelích, tedy ročně 432 věrtele a piva ječného po 15 věretlích. /3/.

V parcelním protokole z roku 1850 nacházíme čp. 35 jako panský pivovar o pozemkové ploše 374 čtverečních sáhů, což zaujímá i nádvorní budovu a je nejrozsáhlejším objektem té doby ve městě mimo zámku a panského dvora. /4/.

Po zastavení výroby v pivovaře roku 1898 byl z něho zřízen na nějaký čas hotel "Austria", na jehož nádvoří se také konaly různé slavnosti, ku př. i školní, /5/. Posléze byla pak jeho přední budova / při ulici/ používána jen jako byty a dolní boduva / ve dvoře sloužila od roku 1924 jako sál biografu spolku invalidů a to až do roku 1932, kdy bylo kino přemístěno do sálu hotelu "Hubertus". Bylo zde v sále hráno také roku 1925 první české divadelní představení v Poběžovicích. Později byl sál používán také jako tělocvična zdejšího Turnvereinu. Od roku 1937 byla přes uličku mezi domem čp. 35 a synagogou, kudy se chodilo k tělocvičně velká tabule se znakem Turnerů, velmi podobným hákovému kříži. Odtud vycházívala a sem se vracela se zpěvem pochodových písní t. zv. Pracovní služba s lopatami nesenými jako pušky na rameni. V roce 1937 a 1938 byl v uliční budově ubytován oddíl železniční stráže se psy.

Na počátku první světové války byl v hotelu Austria zřízen špitál se 60 lůžky pro lehce raněné. Řídil jej Dr. Wrma. Dne 23 dubna 1915 přišlo sem prvních 23 raněných, většinou Poláků.

V popise domů týnské ulice dospěli jsme nyní až k místu, kde kdysi stávala t.zv. Týnská brána. Bylo to v místech, kde později ulici zužovala zídka před domem čp. 201, nyní již zbouraným.

Dům čp. 201 patřil roku 1850 Jiřímu Turbovi, kováři a je zapsán jako obytná budova a kovárna. /7/.

Dům čp. 202 je zapsán v témže protokole jako zahradní dům. V době první republiky byly tu kanceláře Správy provozu ČSD v přízemí a v patře byl byt správce provozu Ing. Oldřicha Koláře. Konávaly se tam často i schůze českých ~~zpěvá~~ spolků. Po odchodu Ing. Koláře byl tu byt přednosty odboru pro udržování dráhy ČSD Ing. Antonína Polesného. Roku 1864 je dům čp. 202 zapsán jako obydlí ředitele s osmi pokoji, 1 kuchyní, dvěma sklepy, vedlejší budovou v níž byl 1 chlév kravský, 1 prasečí a pro drůbež a 1 kůlna na dříví.

Na opačné straně ulice sousedí přímo s domem pivovaru a s ní je i vnitřkem spojen domek čp. 200 s věžičkou. Roku 1850 je popsán jako obydlí nočního hlídače. /7/. Býval vždy panským majetkem. V době první republiky bydlil tam zámecký tajemník.

Vedlejší dům čp. 199 patřil roku 1830 Bartoloměji Reitmeierovi a kolem roku 1850 Františku Rotmeierovi /7,8/. V době před okupací patřil Ludvíku Reitmeierovi, zahradníku, který tu měl při tomto domě své zahradnictví a zároveň byl zahradníkem zámeckým. Byl po dlouhá léta starostou až do roku 1838, kdy se v květnových volbách dostala k moci tehdejší strana SDP.

Dlažba této ulice je z roku 1928./6/.

V dalším pokračování přicházíme již do částí ulice, které se velmi změnily pozdější výstavnou a vlastně se teprve ulicí staly, kdežto původně byly jen cestou - silnicí - od Horšovského Týna.

První budovou v této části ulice je velká školní budova z roku 1937. Před tím tu bývala panská vinopalna. Tu vidíme zakreslenu i na mapě z roku 1838 jako dům čp. 203. Byla to zděná budova rozměrů v půdoryse asi 10 x 12 m, stojící při silnici se středem asi proti východnímu rohu domu čp. 202. Na mapě je tu pak ještě jedna menší budova přistavěná již k sousední budově dvora. Stála také při silnici a to tak, že mezi první budovou a touto byla mezera asi 10 m. Dále tu byla ještě jedna budova, ale dřevěná, rozměrů asi 18 x 8 m, která stála jihozápadně od prvně jmenované budovy v místech pozdější školní zahrady, asi 25 m od silnice vzdálena a postavená svojí delší osou od západu k východu. První a třetí budova stály obě ještě až do stavby dnešní školy, ale nesloužily již dávno původním účelům.

Jak nás poučuje farní kronika, postavil hrabě Thun roku 1861 na radu hospodářského rady Aloise Pstrosse lihovar.

Vinopalnu nalézáme ještě v parcelním protokole z roku 1850 a to jako čp. 203 o výměře 334 čtverečních sáhů celkem./7/.

Nový lihovar byl však postaven o něco východněji, čili v těch místech, kde byla pak po jeho zbourání postavena klášterní budova. Ještě dříve však a to ještě i v roce 1838 patřilo i toto místo k hospodářskému dvoru, který byl tehdy rozsáhlejší než je dnes. /9/. Kolem roku 1850 nacházíme při dvoře psány i obydlí ovčáka a bednáře. /7/.

Lihovar je popisován v roce 1864 takto: Dvoupatrový s přistavěnou chladírnou, tašková střecha s 8mi žaluziemi, 11 sáhů vysoký komín, eélka budovy 17,5 sáhů, šířka 5 1/6 sáhu, výška 6 3/4 sáhu. V přízemí byl tehdy sklad líhu, sladu, studna 7 sáhů hluboká a tppírna, v prvním patře byla kotelna, stroje, kancelář a byt, pračka bramborů, dva sklady bramborů, provozní místnosti, ve druhém patře rovněž provozní místnosti, v podkroví sýpky a reservoir. /10/.

Jak již bylo řečeno, je patrno podle mapy z roku 1838 že hospodářský dvůr byl tehdy rozsáhlejší než později. Měl také více budov. Nynější budova na severu a východě stála již tehdy, kromě ní byla tu však i zděná budova na jihu při potoce, po níž byly v roce 1947 ještě patrny zbytky základového zdiva, ale i další budova při silnici v místech pozdější budovy klášterní- rozměrů asi 22 x 11 m a ještě další budova přistavěná k dnešnímu domu čp. 283, který také již tejdy existoval. Tato budova sáhala až do pozdější klášterní zahrady./9/. Vcelku tedy zaujímal dvůr mimo dnešní mmm plochy ještě i plochu pozdějšího kláštera a klášterní zahrady. /9/.

Lihova z roku 1861 stál tam, kde byl později postaven klášter a ~~jmmmmmmmmmmmmmm~~ kde ještě před tím stávala jedna z budov dvora.

Na dochované pohlednici z mmmmm konce minulého století je vidět v celkovém pohledu na město od jihu i lihovar. Jeví se tam jako dlouhá patrová budova s komínem na jižní straně. Komín byl podle zprávy Brunnerovy 28 m vysoký. /6/.

Klášterní budova byla postavena na tomto místě roku1903 jak bylo již dříve popsáno.

Budova byla postavena podle plánů architekta Bedřicha Kramera ze Znojma. Byla vysvěcena v dubnu 1904. Stavba stála 66.000 K a prováděl ji zednický mistr Václav Holm z Vlkanova, jehož syn se pak usadil v Poběžovicích jako stavitel. Bydlel v domě čp. 336, který sám postavil. Stavbu klášterní budovy zaplatil klášter, jemuž nebylo ale možno nést náklady na školu a proto ji roku 1911 od kláštera vykoupil hrabě Coudenhove. /6/.

V budově bývala i kaple sv. Karla Boromejského, jak již také bylo řečeno v pojednání o církevních stavbách. Kaple byla zrušena za druhé světové války. Před touto válkou mívala budova nikoli dnešní vchod ve prostřed průčelí z ulice, nýbrž ze zahrádky, která bávala při západním konci budovy a vcházelo se odtud vchodem v západním průčelí boduvy. Po jistou dobu býval i vchod v místech prvního okna do ulice, jde-li se od města. Přes celou délku severního průčelí býval pod okny prvního poschodí velký pozlacený nápis: Coudenhove Kalergisches Kloster und Mädchenschule.

Od roku 1932 byla tu i dívčí škola měšťanská. /6/.

Hospodářský dvůr poběžovického panství byl postaven v rozsahu asi takovém jak o tom je psáno ve výše uvedených řádcích roku 1772 či 1773 za Filipa Viléma z Linker-Lutzenwichu./5/. Nějaký hospodářský dvůr býval ale v Poběžovicích již dříve. Tak Sedláček sám říká, že již roku 1459 a nanovo roku 1531 je jmenován dvůr v Poběžovicích, a to jako panský majetek. /1/. V roce 1596 se dovídáme, že ronšperští byli povinni pracovat ročně s koňmi tři dny na panském dvoře v Poběžovicích. /11/.

Dalším objektem k němuž přicházíme, je bývalá papírna. I o té byly již zmínky výše. Budova papírny bývala dřevěná a roku 1839, 11. února vyhořela. Byla již chatrná a farní kronika podotýká, že jí nebylo škoda./5/. V parcelním protokolu z roku kolem 1850 je popsána jako obytná budova a papírna v majetku Josefa Tichého, papírníka. /7/. Patřila pak jeho synu Františkovi a to ještě i roku 1913, ky se tu vyráběl balicí papír a zaměstnáno bylo 6 dělníků. /11/

Za doby první republiky patřila papírna k velkostatku, který ji od Tichého odkoupil a byla používána již jen jako sýpka, pila na výrobu šindele a panská elektrárna. /6/.

Požár z roku 1839 nebyl tu první. Farrní kronika vypráví, že již roku 1773 vyhořel panský "Brechhaus" u papírny a byl následujícího roku znovuzřízen.

Na mapě z roku 1838 není ještě zakreslen dnešní domek čp. 204. Tazo je tam ale větší dřevěná budova v místech, kde je dnes / nebo aspoň byl roku 1947/ sklep severně od papírny. Na druhé straně náhonu u něhož papírna stojí a to u vodního kola je na této mapě zakreslena zděná budova rozměrů asi 10 x 3 m.

Za papírnou vychátí již silnice ze zastavěné části a dovede nás posléze na rozcestí, kde nalevo odbočuje v pravém úhlu silnice k nádraží a do prava šikmo přílezdná silnice k živcovému mlýnu. V úhlu mezi touto silnici a pokračováním silnice k Týnu byla postavena za první republiky uprostřed zahrady budova české školy.

V trase silnice mezi papírnou a tímto rozcestím uvědomněme si ještě, že místo dnešní silnic vedla tu dříve silnice či spíše jen silnicí nazývaná cesta, která byl položena značně výše, jak tomu nasvědčuje vjezd do zámeckého parku proti papírně z této cetsy, který se po její nové úpravě z roku 1828 ocitl vysoko nad silnicí a nemohl pak již být používán.

Když bylo roku 1921 napočteno v Poběžovicích 81 Čechů, otevřelo ministerstvo školství dne 3. září 1921 českou školu a to v jedné místnosti klášterní školy. V lednu 1924 byla škola přemístěna do vily továrníka Mandlera a posléze dne 24. listopadu 1925 byl položen základní kámen ke stavbě budovy této školy, kterou pak postavil stavitel Krofta z Horšovského Týna tak rychle, že 24. listopadu tůhož roku bylo v ní již zahájeno vyučování. V prosinci byla otevřena přičiněním Ústřední matice školské i mateřská školka. Od roku 1934/35 působil tu odborný učitel Václav Albl, první náčelník zdejšího Sokola.

V ~~hhaaaaaa~~ červnu 1930 byla konána komise, která uznala nutnost přestavby školní budovy, ale k provedení nedošlo.

Ve školní tělocvičně cvičil před druhou světovou válkou zdejší Sokol od svého založení až do doby, kdy pro zasažení podlahy tělocvičny houbou bylo cvičení přeloženo do sálu hotelu Koruna na náměstí.

Krátká odbočka dovede nás z rozcestí k živcovým mlýnům před nimiž vlevo v zahradě stojí velká vila. Obojí bylo do druhé světové války majetkem rodiny Mandlerovy. Původně býval tu na potoce mlýn, který patřil kolem roku 1850 Michalu Kuttnerovi a sestával podle parcelního protokolu z budovy mlýna, která byla zároveň obytnou a zaujímala 141 čtverečních sáhů a hospodářské budovy o ploše 48 čtverečních sáhů. /7/.

Mlýn je na mapě z roku 1838 označen jménem Tanzenmühle, ale vyskytovalo se i pojmenování Wanzenmühle - snad posměšná přezdívka. Tento mlýn dne 6. dubna 1700 vyhořel při čemž byl těžce popálen mlynář Bedřich Schwarz, takže 16. dubna měl již pohřeb. Bylo mu teprve 24 let.

V druhé světové válce rodina Mandlerů - jako židovská - ovšem o tento majetek přišla. Po válce byl znárodněn a ze znárodnělých živcových mlýnů v Poběžovicích, Zámělíči a Meclově byl vytvořen národní podnik v jehož čele stál zprvu Ing.Dr. Vojtěch, který býval před válkou zaměstskán v živcovém mlýně Bratří Drechslerů v Meclově. Později byl národní podnik zrušen a živcové mlýny přičleněny k Západočeským kaolinkám.

1/. Aug. Sedláček: Hrady a zámky
2/. Dr.Fr.Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic
3/. Bílek: Dějiny Konfiskací
4/. Parcelní protokol kolem roku 1850
5/. Farní kronika
~~6/. Katastrální mapa~~
~~8/. Rent-Rechnung der Stadt Ronsperg 1830~~
~~9/.~~
6/. K.Brunner: Gedenkbuch der Stadtgemeinde Ronsperg
7/. /Totéž jako ad 4/.
8/. Rent-Rechnung der Stadt Ronsperg 1830
9/. Katastrální mapaz roku 1838
10/. Zámecký archiv v Poběžovicích,
11/. K. Liebscher
12/. Jos. Jelínek.

Ulice k jihu z jihovýchodního rohu náměstí.

Tato ulice, která tvoří dnes vlastně spíše jakési náměstíčko s jmenovala kdysi Unterer Stadplatz a to ještě i za doby první republiky. Po osvobození v roce 1945 byla nazvána Stalinovo náměstí.

Západní její stranu tvořily domy čp. 23,24,25,26 a 27, kdežto východní strana byla tvořena domy čp. 28,29,30 a 31.

O domě čp. 23, který byl domem rohovým , byla řeč již dříve. Byl to patrový poměrně prostorný dům s polovalbovou střechou a hřebenem střechy kolmým k této ulici. Před druhou světovou válkou býval tu obchod smíšeným zbožím Rudolfa Lederera. Býval to nejlépe zásobený obchod v Poběžovicích.

Vedlejším domem je dům čp. 24. Nyní je to dům s fasádou z doby před

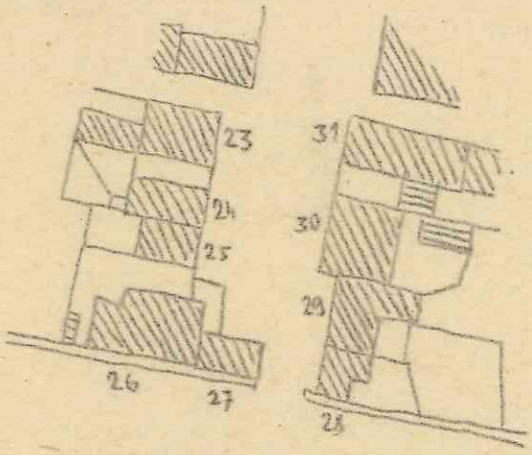

r. 1838.

první světovou válkou, zmodernizovaný podle thdejšího pojetí, v němž je lékárna. Jeho majiteli a obyvateli bývali:

roku 1832,1833 Karel Ehrl, který tehdy platil měšťanskou taxu
1830 Josef Kreus, pekař,
1850 Karel Ehrl,
1857 Karel Ehrl/narozen 1810/ a s ním Josefa E./1813-tehdy zemřela/a pak Kateřina E. /druhá manželka/.
1913 Michal Riess, majitel - on právě dal dům přestavět,
[illegible] Kateřina Kuttnerová soukromnice, Marie Kuttnerová, soukromnice,
1923 Arnošt Walpl majitel.

K tomutě domu patřívala stodola za domem čp. 79 vedle stodoly patřící k domu čp. 12. Před druhou světovou válkou a za ní patřil tento dům lékárníku Arnoštu Sabathilovi, která se roku 1938 stal prvním zdejším starostou kandidovaným Henleinovou stranou

S domem čp. 24 sousedil malý přízemní domek s mansardovou střechou, čp. 25.

Dům čp. 25 míval tyto majitele a obyvatele:

roku 1782 František Stadick, papírnický tovaryš
1830,1832,1833 František Stadick
1850 František Stadick
1857 Filip Stadick /narozen 1829/ a s ním Maris St./1833/, Barobra St./1857/
1913 Josef Stadick, mistr zámečnický
1923 Josef Stadick, majitel.

K domu patřívala jedna ze stodol při ulici k Hostouni. Před druhou světovou válkou byl tu Stadickův obchod obuví. Dům je dnes již zbourán / po roce 1947/. Byl tu přízemní dům, který měl přes celou šířku svého neširokého průčelí výkladní skříně obchodu. Vchod do domku byl ze dvorka, do kterého vedly dveře z ulici po pravé straně domku. Střecha byla mansardová s hřebenem kolmým k ulici. Do ulice byla řešena jako polovalbová, při čemž do podkroví vedla dvě okna, mezi nimiž byl dosti velký výklenek se soškou svatého.

Další dům v této řadě je dům čp. 26, který přiléhá až k bývalé hradební zdi. Ten míval tyto majitele a obyvatele:

roku 1830,1832 Baptista Ossendorf
1833 Baptista Ossendorf, Josef Reinl, Maxmiliana Ossendorfová,
1850 Moses Weisshut
1857 Moses Weisshut / narozen 1782/ a s ním Anna W./1890/, Heřman W. /1832/
1913 Mořic Weisshut obchodník, majitel, Flora Weisshutová soukromnice, Heřman Weisshut soukromník.
1923 Mořic Weisshut, majitel.

V rodině Weisshutů zůstal tento dům až do druhé světové válce. Byl tu Weisshutův koloniální obchod.

S tímto domem sousednil přízemní domek čp. 27 / zbořen před rokem 1957/, který přiléhal celou svojí delší stranou k hradební zdi a vyčníval do ulice, kterou tím zužoval . Jeho majiteli a obyvateli bývali: roku 1830 Josef Wessely,
1832,1833 Barbora Wessely,
1850 Barbora Wessely/v parcelní protokole je psáno Barbora Wesselí/
1857 Ondřej Stengl / narozen 1810/ a s ním Kateřina St./1818/, Pavel St./1842/
1913 Markéta Reitmeierová, trafikantka, majitelka,
1923 dtto.

Stará pověst tvrdila, že prý v tomto domku strašívalo.

V místech mezi tímto domkem, či spíše s ním sousedící kůlnou od domu čp. 128 a domem čp. 129 stávala jižní městská brána.

Dům čp. 28 měl majitele a obyvatele jak následuje :

roku 1830 Antonín Kraus
1832 Antoní Kraus a Kateřina Krousová
1850 Kateřina Krausová
1857 Kateřina Krausová / narozená 1794/ a s ní Mikulá K. /1826, syn - t.č. nepřítomen/, Josek K./t.č. voják/, Kateřina K. /1937/, dále pak Josef Stadick /1831/ a s ním Kateřina St./1834/,
1913 Marek Harpmann, obchodník střižním zbožím, majitel,
1923 Klára Harpmannová majitelka.

1784 Jan Sauermann, mydlář,

Byl to jednoduchý sice patrový ale při tom nízký domek. Střecha měla hřeben rovnoběžný s ulicí, v přízemí měl z ulice vpravo vchod a v levo od vlochu dvě okna, v patře tři okna.

Další dům / směrem k severu/ byl dům čp. 29. Jeho majitelé a obyvatelé :

roku 1789 Jan Preywisch, pekař a měšťan,
1790 Krištof Wolf, obuvník
1830, 1832, 1833 Ondřej Wolf
1850 Michal Schmied
1857 Michal Schmidt /narozen 1792/ a s ním Anna Sch./1810- manželka/, dále pak Josef Kokoschka /1808/ a s ním Barbora K. /1813/, dále pak Jakub Wiblinger/1828/, s ním Kateřina W./1834/, Otto W./1857/, dále pak Markéta Neumannová /1819-vdova/ a její syn Antonín N./1831/.
1913 Kateřina Konopiková, majitelka, Josef Konopik soukromník,
Antonín Jaklin kancelista,
1923 Kateřina Konopíková majitelka.

Je to dosti velký jednopatrový dům s hřebenem střechy rovnoběžným s ulicí. V přízemí má vstup uprostřed čtyř oken symetricky kolem vstupu rozdělených a v patře pět oken.

Další dům v řadě je dům čp. 30. V něm nacházíme:

roku 1786,1788, 1790 Jakub Kutschera, řezník, měšťan
1830,1832 Josef Kutschera,
1833 Josef Kutschera, Anna Kutscherová,
1850 Kateřina Kutscherová,
1857 Jiří Schneider/narozen 1831/ a s ním Kateřina Sch./1813- manželka/, dále pak Karel Kutschera /1841/ Marie Kutscherová /1838/ a Anna Kutscherová/1845/ což byly všecky tři nevlastní děti Jiřího Scheidra a vlastní děti jeho manželky, dále pak Josef Roth/1813/ a s ním Josefa R./1820/, Josef R./1842/, Václav R./1854/, Terezie R./1844/, Sabona R./1851/ a Marie R./1855/.
1913 Šimon Grünhut řezník, majitel,
1923 František Schmidt.

K domu patříval jeden z masných krámu při severní hradební zdi města.

Také tento dům je patrový se střechou rovnoběžnou s ulicí. V patře je do ulice 5 oken v přízemí byl v roce 1947 vlevo vchod, ves tředu výkladní skříň a vpravo vchod do krámu. Byla tu mlékárna.

O rohovém domě čp. 31 byla řeč již dříve. Byl zbořen i s přístavkem který býval mezi ním a domem čp. 30 v zimě 1949-1950.

V pokračování této ulice dále k jihu k mostu přes Pivoňku jsou ještě dva domy. Oby stojí již vně bývalých městských hradeb. Po pravé straně je to dům čp. 128 se zámečnickou dílnou. Ten je zakreslen již na mapě z roku 1838, ale bez vedlejších budov. Patřil roku 1830 Janu Krausovi, který byl zámečníkem a stejně i kolem roku 1850. Roku 1913 byl majitelem František Kraus, zámečník a roku 1923 Marie Krausová.

Protější dům čp. 129 - po levé straně ulice - patřil roku 1830 Jiřímu Turhovi a po dvaceti letech Bedřichu Neudeckerovi. V rodině Neudeckerů zůstal pak velmi dlouho, neboť roku 1913 patřil řezníku a hostinskému Bedřichu Neudeckerovi. Patřil mu i roku 1923. Řeznictví a hostinec bývaly tu i v době před druhou světovou válkou a rovněž i po osvobození roku 1945. Je to jednopatrový dům, který má do této ulice v přízemí krám, vchod a dvě okna hostinské místnosti, kdežto v jižním průčelí, před kterým je malá zahrádka jsou dvě okna hostinské světnice a jedno okno kuchyně. Střecha je rovnoběžná s ulicí.

U l i č k a z a s e v e r n í f r o n t o u n á m ě s t í .

Tato ulička se lomí v pravém úhlu a to proto, protože se řídí směrem bývalých městských hradeb. Jejím účelem bylo zpřístupniti prostor mezi náměstím a hradbami a umožniti tak jeho využití. Její jižní frotnu tvořily proto zadní trakty - hospodářské - parcel domů na severní straně náměstí, kdežto severní stranu tvořily malé domky, jejichž dvorky a zahrádky dosahovaly k hradební zdi.

V části odbočující západně od náměstí z ulice vedoucí k Mnichovu byl i roku 1838 prvním domek čp. 65. Je to patrový domek, který měl ještě roku 1955 fasádu empirovou, ale ta byla pak zmodernizována. Do ulice k Mnichovu vedoucí měl v přízemí vstup a po jeho každé straně jedno okno, v patře pak tři okna a nad nimi v podkroví polokruhové emiprové okno. Hřeben střechy byl kolmý na tuto ulici, střecha na obou koncích polovalbová. Do ~~mmmm~~ do uličky vedl druhý vstup a severně od něho bylo jedno okna. V patře byla okna dvě.

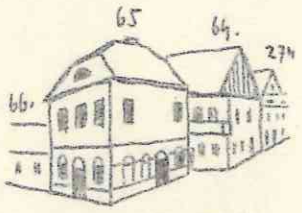

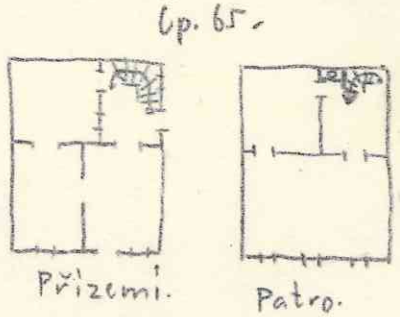

Jeho majiteli a uživateli bývali:

roku1850 Josef Schestak,
1857 Josef Schestak/narozen 1789/ a s ním Kateřina Sch./1796/.
1913 Václav Eberl, železniční dělník/v nájmu/, Adolf Geschmay majitel, Josefina Rechtová soukromnice,
1923 Vincenc Ziegler, majitel.

Dalším domem v uličce je dům čp. 64. V roce 1838 zaujímalo toto číslo i dům sousední, který má dnes číslo 274. Obě části byly označeny tehdy 64a a 64b. Oba tyto domy, stejně jako dům čp. 65 přiléhají svojí západní stranou k městským hradbám, jejichž zdivo je do těchto stěn vestavěno.

Majitelé a uživatelé domu čp. 64 byli:

roku 1792 Josef Pittner, ponocný
1830,1832 Josef Rubei a Zikmund Leitner /64a,64b/
1833 Josef Rubei, vdova Leitnerová
1850 Jan Süss a Josef Ktaus,
1857: 64 a Josef Kraus /narozen 1810/ a s ním Augusta K. /1811/, Josef K. /1846/ a Tomáš K./1849/,
64 b Barbora Lippová /1802/ , dále Antonín Reinl /1797/ a s ním Barbora R./1808/, Michal R./t.č. voják/, Anna R./ 1835/.

Dům čp. 64 / bývalá část "a"/ měl v roce 1947 ještě na jižní straně v patře dřevěnou pavlač. Do uličky měl v přízemí dvě okna a vchod, v patře dvě okna. Štít střechy byl dřevěný, hřeben kolmý k uličce. V roce 1950 byl dům přestavěn, pavlač odstraněna a okna změněna.

Dále stojí v této uličce domek přízemní čp. 63. Ten zasahuje do uličky tak, že je vysunut z fronty dále k východu.

Jeho majitelé bývali a v něm dále bydleli :

roku 1830 vdova Knödlová,
1832, 1833 Marie Knödlová
1850 František Hofmann
1857 František Hofmann/narozen 1794/ a s ním Barbora H. /1808/, Josef H./1833 t.č. v Praze/, Jana H. /1837/, dále Terezie Kättnerová /1835 vdova/ a s ní její dcera Anna K./1857/.
1913 Jana Reimerová majitelka, Kateřina Reimerová soukromnice,
1923 František Reimer, majitel,
1945 Karel Reimer, učitel v.v. majitel.

Právě u tohoto domku se směr ulice lomá, takže pokračování řady domů má již průčelí obrácená k jihu. Po severní straně ulice stály ještě roku 1947- a také roku 1838/ domy čp. 62 a dále domy sestupných čísel až po dům čp.56, která stál na východním konci této severní fronty.

Dům čp. 62 mívaly tyto majitele a obyvatele:

roku 1830 Adam Neumann
1832,1833 František Engel, Adama Neumann,
1850 Ondřej Kohout,
1857 Ferdinand Kohout/narozen 1819/ dále Andřej Kohout /1776/ a s ním Anna K./1781/ a jejich dcera Marie Naschauerová /1800/.
1913 Kateřina Kohoutová majitelka,
1923 Petr Kohout majitel.

Tento dům byl za první republiky zcela přestavěn na patrový dům s hřebenem rovnoběžným s uličkou a moderní fasádou se širokými trojdílnými okny.

Majiteli a obyvateli domu čp. 61 byvali:

roku 1830 Josef Lipp,
1832 Kašpar Bauer
1850 Josef Neugschwender
1857 Jan Neugschwender / narozen 1808/ a s ním Markéta N. /1822/, Jan N. /1848/, Františka N./1844/, Kateřina /1859/ a Alžběta N. /1852/.
1913 Jan Neugschwender, krejčí, majitel
1923 Josef Ubl, majitel.

Dům čp.61 byl zbořen v roce 1949. Byl to přízemní domek se střechou sedlovou, hřebenem kolmým k ulici. Měl v průčelí po pravé straně vstup do domu, vlevo od něj dvě okna. V podkroví dvě okénka a tři větrací otvory na půdu.

Také domy čp. 60, 59, 58 a 57 byly přízemní se sedlovými střechami a hřebeny kolmými u ulici. Dům čp. 60 byl zbourán v roce 1949, dům čp. 59 byl pobořen roku 1945 ke konci války dělostřelbou a od té doby již neopraven a zbořen pak docela, domu čp. 58 a 57 zbořeny rovněž a to čp. 58 již před rokem rokem 1956, kdežto čp. 57 dokonce již roku 1947.

Dům čp. 60 míval v průčelí do ulice tři okna v přízemí, ve štítě tři malá okénka a dva otvory, vchod do domku byl ze dvora do kterého se z ulice vjíždělo vraty po sevsrní straně domku. Hned vedle nich byly vrata do dvora domku čp. 59, který měl rovněž vchod ze dvora, v přízemí do ulice tři okna, ve štítě dvě a dva otvory. Těsně s ním sousedil dům čp. 58 který měl do ulice vpravo v průčelí vstup a vedle vlevo tři okna. Ve štítě měl dvě a tři otvory. Pak následovaly vrata do dvorka domu čp. 57, který měl v průčelí v přízemí tři okna a vstup, ve štítě dvě okna a tři otvory.

Řadu ukončoval jako i nyní dům čp. 56, který byl za první republiky zcela přestavěn a modernizován. Do ulice měl v přízemí čtyři okna a nahoře vykýř podkroví s jedním oknem.

Majiteli domů v této řadě byli:

roku 1913 čp.16 Anna Richterová, čp. 59 Markéta Domaierová, čp. 58 Jan Bauer krejčí, čp. 57 Josef Kispert, čp. 56 Jan Reinl, sedlář,

roku 1923 čp. 60 Anna Richterová, čp. 59 František Losleben, čp. 58 Marie Heldová, čp. 57 Jan Urban, čp. 56 Jan Reinl.

roku 1830 čp. 62 Adama Neumann, čp. 61 Josef Lipp, čp. 60 Jan Portner, čp. 59 Anna Schönová, čp. 58 Filip Landkammer, čp. 57 Bedřich Lottenbürgar, čp. 56 Ferdinand Reinl,
roku 1850 čp. 62 Ondřej Kohout, čp. 61 Jan Neugschwender, čp. 60 Tomáš Portner, čp. 59 Dominik Herzog, čp. 58 Jan Lottenburger, čp. 47 Jan Ruppert a čp. 56 Zikmund Reinl.
Před domem čp. 57 bývala podle mapy z roku 1838 malá zahrádka do ulice předložená. Podle požárního řádu z roku 1855 je patrno, že u domu čp. 59 byla tehdy vodní nádrž.

Severní strana ulice.

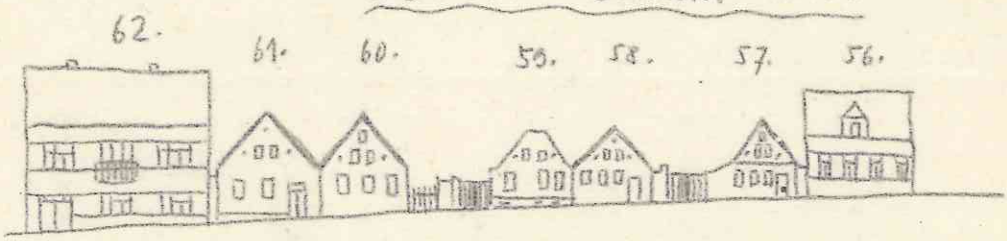

r. 1947.

Druhou, jižní - stranu ulice tvoří zadní trakty k domům severní strany náměstí. V parcelním protokole z roku 1850 je patrno, že dům čp. 9 měl tehdy dvě části, 9 a a 9b. Část 9a byla obrácena průčelím na náměstí a patřila Jiřímu Urbanovi, druhá část, čp. 9b, byla v jejím nádvoří a sahala až k této ulici. Byla tehdy rovněž budovou obytnou a patřila Ondřeji Kiltnerovi. Dnes je přestavěna na hospodářskou budovu domu čp. 9.

Jižní strana ulice.

Zadní trakty k čp: 6. 7. 8. 9. 10.

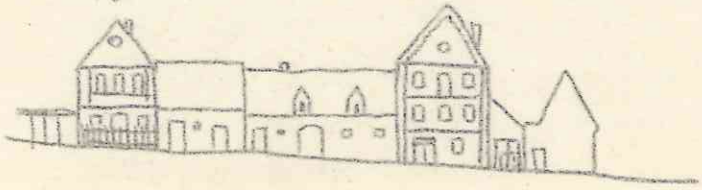

Tato ulice byla již odedávna spojena s náměstí úzkou uličkou kolem domu čp. 5. Pokračování této uličky dále k severu, které tvoří cestu resp. ulici k Hostouni, však původně neexistovalo, neboť bylo přehrazeno městskými hradbami, které tu nemívaly žádnou bránu ani fortnu. Tam, kde jsou pozdější zámecké konírny, byla ještě roku 1838 zámecká zahrada, ohražená zdí. Zahrada zabíhala ale částečně i do plochy vozovky pozdější ulice k Hostouni. Tam, kde cesta k Hostouni byla kdysi přehražena městskou hradnou, stávaly při hradbě masné krámy. V mapě z roku 1838 vidíme, že jich tu bylo vedle sebe sedm. Byly docela malé, protože všech sedm vedle sebe měřilo dohromady jen 14 m. Masné krámy nestály však přímo přes nynější silnici, nýbrž asi 6 m od ní směrem k západu. K tomuto bodu, to jest k východnímu nároží krámů směřovala tehdy ohrada zámecké zahrady. Při této zahradní zdi stávala tehdy v místech asi proti nároží domu čp. 56 stávala tehdy panská kůlna nevelkých rozměrů.

Na místě masných krámů byl později postaven domek čp. 226, přízemní, kde v době první republiky bylo pilníkářství. Domek byl asi o 6 m delší než bývaly masné krámy a sáhal proto skoro až k vozovce silnice k Hostouni.

Od masných krámů pokračovala hradební zeď dále k východu a navazovala pak na roh první ze severních obvodových budov zámeckých, které tehdy ještě stály.

Domek čp. 226 byl zbořen v zimě 1949/50. Byl to přízemní dům . Ve východním rohu měl pilníkářskou dílničku s jedním oknem a dveřmi. Vlastní obytná část domku měla dveře a tři okna. Také tento domek, stejně jako předtím masné krámy, byl přistavěn k hradební zdi, která vlastně tvořila jeho severní stěnu. Všecka jeho okna a dveře byla obrácena k jihu, do ulice, kdežto na jeho severní straně byl již hřbitov Střecha byla pultová, hřeben však neprobíhal v podélné ose domku, nýbrž blíže k severní stěně. Ve východním průčelí - do ulice k Hostouni - měl jedno okno z dílny.

Tato ulice se dříve jmenovala Weingasse, ale v ústech lidu bývala překřtívána na Mistgasse, protože skutečně ze zadních traktů domů severní fronty náměstí na ní vytékala močůvka. Po druhé světové válce v roce 1945 byla nazvána Ulicí Šandovou.

U l i c e k M n i c h o v u .

Prvním domem vpravo při výstupu z náměstí je dům čp. 9, o kterém bylo již pojednáno v předešlé kapitole.

Následuje pak rohový dům čp. 10. O tom, že prý v tomto domě bývala kdysi židovská modlitebna, bylo také již mluveno výše.

Majiteli a obyvateli domu čp. 9 byvali:

roku1832,1833 Josef Stockert, Michal Weniger,
1833 platil měštanskou taxu František Tauer,
1850 čp. 9a Jiří Urban,
9b Ondřej Küttner
1857 9a Jiří Urban/narozen 1805/, s ním Marie U./1906/, Josef U./1834,t.č. voják/, Václav U. /1838/, František U. /1841/, Karel U. /1842/, Jan U. /1846/, Alžběta U. /1839/, dále Petr Mach /1810 - byl pak přeložen jako vedoucí okresního úřadu do Královic/ a s ním Josefina M./1819/, Jindřich M./1853/, Viktor M./1855/, Emil M./1856/, Antonie Anna M./1851/,
9b Žofie Küttnerová /1802/, s ní,Terezie K./1831/, Anna K./1839/, dále František Stelzer /1835/ a s ním Anna St./1840/.
1913 Abraham Langschur /narozen 1841, obchodník majitel/, jeho žena Filipína, čeledín Ondřej Gipftner, obchodní příručí Hago Langschur,
1923 Julius Rauscher majitel.

Majiteli a obyvateli domu čp. 10 byli:

roku 1830, 1832, 1833 Josef Purkholzer
1850 Josef Burgholzer,
1784 Matyáš Purkholzer, měštan a pekař, Jan Teter papírnický,
1786 Matyáš Purkholzer
1857 Josef Purkholzer/narozen 1803/ a s ním Viktorie P. /1800/, Matyáš P. /1837/, Karel P. /1839 t.č. ve Vídni/, Jan P. /1845/, Josef Pömerl /1812/ a ním Anna P./1833/, Marie P./1856/,
1913 Michal Kohout, řezník a hostinský, majitel, Vilém Kurt učitel,
1923 Michal Kohout majitel.

O rohovém domě čp. 12 bylo již psáno při pojednání o západní straně náměstí. Sousední dům, čp. 11 míval v přízemí obchod. Po druhé světové válce bylo to po krátkou dobu papírnictví. Podle mapy z roku 1838 je patrno, že tehdy byl tento dům ještě dřevěný. Později byl přestavěn na zděný. Byl to patrová dům se střechou rovnoběžnou s ulicí, v patře s třemi okny do ulice. Na něj se jako soused v řadě napojoval rovněž patrový dům čp. 117. Ten stále vlastně již vněž bývalých městských hradeb.

V místech mezi domem čp. 11 a protějším domem čp. 65 bývala městská brána, jak již bylo také výše uvedeno.

Dům čp. 11 patřil roku 1830 Ondřeji Kohoutovi, kterému patřil i dům čp. 71. Kolem roku 1850 byl majitelem domu čp. 11 Jan Kohout. Roku 1913 patřil Janu Bauerovi, pokladníku záložny. Patřil mu pak i roku 1923.

Po pravé straně ulice byl prvním stavením za městskou hradbou přízemní dům čp. 66, který byl roku 1950 zbořen. I ten měl hřeben střechy rovnoběžný s ulicí. Patřil roku 1830 Vincenci Krispinovi, kolem roku 1850 Janu Zibarovi. Roku 1913 i 1923 Dadolfu Geschmay.

Další dům vpravo je pak patrový dům čp. 67. Ten patřil roku 1830 Ondřeji Küttnerovi, kolem roku 1850 Antonínu Leitnerovi, roku 1913 Václavu Kispertovi, který tu měl obchod a výčep lihovin. Obchod byl tu i později a také po válce roku 1945 byl tu otevřen první obchod smíšeným zbožím v českých rukou / Marie Švábová/ současně s dalším obchodem smíšeným zbožím v domě čp. 267 /IX/- /Václav Chadim/. Za domem byla již roku 1896/jak je patrno z katastrální mapy/ kašna.

Po levé straně ulice přichází pak na řadu přízemní dům čp. 118, zbořený roku 1949, majetek to roku 1830 vdovy Funkovy a Vincence Eremiaase o dvacet let později Leopoldiny Funkovy, roku 1913 i 1923 Jakuba Weichselmanna. Míval střechu mansardovou s hřebenem rovnoběžným s ulicí.

Za domem čp. 67 odbočuje vpravo někdejší cesta k Hostouni z dob trvání městského opevnění a bran. Její rohovou budovou je nynější Lidový dům. Stával tam původně patrový dům čp. 91 který patřil roku 1830 Františku Küttnerovi a 1850 Václavu Maa.

Později se stal majetkem panství. Pohlednice z konce minulého století ukazuje tehdejší vzhled budovy, který zůstal v podstatě nezměněn až do druhé světové války.

čp. 91, t.zv. „Hubertus" kolem r. 1900.

Byla to patrová budova běžného zdejšího typu. Boční strana východní mívala v patře 6 oken, v přízemí 5 oken a dveře. Jižní průčelí mělo v přízemí i v patře po čtyřech oknech. Nahoře ve štítu

dvě okna a nad nimi polovalbu. Do odbočné ulice byla postavena dlouhou frontou, kde byl v přízemí vchod a pět oken a v patře šest oken. Před domem do ulice k Mnichovu byla malá zahrádka.
V době, kdy byl dům majetkem panství byl zván "Hotel Hubertus". Bylo tu sídlo německého zpěváckého spolku. Později byl přistaven na severním konci budovy velký sál, kde se odbývaly taneční zábavy, divadlení představení a byl tu umístěn i biograf.

V tomto sále konaly se i české plesy a české akademie. České plesy měly mezi tanečními zábavami nejlepší zvuk.

Před domem stával od roku 1736 sloup sv. Trojice, který patřil majiteli domu. Dnes stojí na nároží nové budovy.

Stará budova byla zbourána- až na sál- a nová postavena za druhé světové války. Je značně rozlehlejší a hlavně vyšší než byla dřívější. Prodlou en byl i sál, ale ten až v roce 1960/61.

Nová budova - hotel - byla nazvána v roce 1945 "Hotel Svornost", nyní se jmenuje Lidový dům.

Po levé straně ulice stojí dále domy čp. 115 a 116. V roce 1830 byly majetkem Františka Lippa / 115/ a Jana Neugschwendera /116/ a po dvaceti letech Františka Kohouta a Adama Wörla. Roku 1913 patřil dům čp. 115 F antišku Lippovi a 116 barvíři Michalu Winternitzovi, roku 1923 patřily Františku Lippovi a Siegfriedu Mandlerovi.

Následuje pak dům čp. 92, který byl roku 1830 majetkem Leonarda Reinla a Anny Turbovy, kdežto kolem roku 1850 patřil již jen Leonardu Reinlovi.
Vpravo ulice stál již tendy o samotě dům čp. 113, který byl podle mapy z roku 1838 tehdy ještě dřevěný. Patřil roku 1830 Štěpánu Bauerovi a kolem roku 1850 Josefu Reitmeierovi, roku 1913 i 1923 Jiřímu Konopikovi. Za první republiky býval tu obchod střižním zbožím.

Vlevo stával dřevěný dům čp. 114 obrácený do ulice k Mnichovu svojí kratší stranou. Nestál ale ve frontě s ostatními domy, nýbrž byl odsunut asi d 10 m zpět, takže stál v pozdějším dvoře dnešního domu čp. 114. Patřil roku 1830 Michalo Wörlovi a kolem roku 1850 Josefu Wörlovi.

Dům čp. 114 patřil roku 1913 hostinskému Janu Neudeckerovi a stejně i roku 1923.

Dále stál o samotě dům čp. 112, majetek to roku 1830 Františka Lippa, kterému patřil zčásti i dům čp. 115 a kolem r. 1850 Matyáše Lippa. Roku 1913 patřil Anna Pechtlové a r. 1923 Jiřímu Schodererovi.

Rohový dům po pravé straně byl dům čp. 109, pozdější číslo 280, který patřil roku 1830 Adamau Fischerovi, jenž měl na starosti vodovod a kolem roku 1850 Janu Sandhöferovi. Dnešní dům čp. 109 roku 1838 ještě nestál, byla tam zahrada. Vidíme ho ale na mapě z roku 1896. Patřil roku 1913 zámečníku Jiřímu Stadickovi.

Za ním dále stála podle mapy z roku 1838 již jen jedna stavba a to dřevěný dům čp. 110, který stál na místě dnešní novější budovy, kde byla později umístěna autoopravna. Dům patřil roku 1830 vdově Dietlové a kolem roku 1850 Josefu Dietlovi. Po levé straně stál dům čp. 111, který byl roku 1830 majetkem Krištofa Turby a o dvacet let později Jana Turby. Bývala tu kovárna. Roku 1913 i 1923 patřil kováři Aloisu Turbovi.

Dále nebylo roku 1839 již žádných domů. Dnešní silnice k Drahotínu tehdy ještě nebyla. Byla tam jen polní cesta. Právě proti odbočení této silnice ze silnice k Mnichovu stála kaple Panny Marie Lourdské, kterou postavil majitelm domu čp. 111 Jiří Turba ze soukromých sbírek. Byla zbořena na podzim roku 1949.

Z dalších, novějších domů byla již zmínka u omístění jedné třídy české školy v prvním domě vlevo za odbočkou drahotínské silnice, dále stojí tu vpravo mezi jinými dům který patříval lékaři Dru Adolfu Tallerovi a ještě před ním dům který patřil staviteli Schröpfrovi.

Ještě o něco dále zřídil Erazim Gebl živcový mlýn. Ten se vypracoval za první republiky z malých začátků a významný podnik a to pak ještě stupňoval za doby okupace, kdy mu to umožnila malá činnost vnucených správ konkurujících podniků, které tehdy byly konfiskovaným židovským majetkem.

Ulice k Mnichovu se dříve nazývala Reichstrasse, v roce 1945 byla nazvána Třídou Rudé Armády.

H r a d b y a b r á n y .

Městské hradby vznikly za Dobrohosta z Ronšperka. Dobrohost, častokráte pomlouvaný a častokrát neprávem podezřívaný z germanizačních úmyslů a činů různými historiky amatéry, byl mužem nemalých schopností à zásluh a město Poběžovice. On teprve přeměnil městečko podřízeného významu na hrazené město a jeho obyvatele na měšťany.

Z jeho velkého přivilegia, které městu udělil roku 1502 a které je základní a nejdůležitější městskou listinou, vidíme, že Dobrohost praví, že se jeho lidé poběžovičtí k němu chovali vždy dobře a on že se jim chce za to odvděčiti. Již v úvodní partii praví, že mu pomáhali v pracích na stavbách okolo hradu a městských zdech.

Vidíme tedy, že hradby stavěl pán a měšťané na nich pracovali.

V odstavci, kterým mění jméno Poběžovice na Ronšperk, praví, že město ohradil městskou zdí a vzdělal brány.

Ke konci privilegia pak praví, že jim i jejich budoucím dává na věčnost bránu, která je proti zámku starému Heršteinu a na tu stranu k Němcům, aby oni ji k užívání svému měli a drželi a radnici na ní sobě učinili.

Byla tedy západní městská brána zároveň také první městskou radnicí.

Také pozdější majitel panství, Albrecht z Gutštejna, zmiňuje se ve své listině a městském opevnění a praví, že dává poběžovickým příkop, který oni si přidělali a rybníček z něho udělali u samé brány Týnské a že jim dává i druhý příkop vodní u Německé brány a dvě sádky u Samické brány, mezi nimiž jde cesta. Z rybničných důchodů z toho jdoucích mají pak opravovati městské zdi, brány a bašty.

Vidíme tu, že majitelem hradeb, bran i příkopů byl pán, ale nyní se však bude udržování hradeb věnovati samo město. Zároveň tu také vidíme trochu, jak to vypadalo u městkých bran Mluví se tu o příkopech a to u západní brány výslovně o vodním příkopu, u brány východní o rybníčku a u brány jižní / Samické/ o sádkách. Tato jižní brána se v privilegiu Jana Jiřího ze Švamberka nazývá i fortnou.

Jan Jiří ze Švamberka se zmiňuje o městských branách a zdech když přenechává městu Německou bránu, Týnskou bránu i hradby a bašty, při čemž si ale vymiňuje právo uskladňovati na Týnské bráně a baště u pivovaru obilí, začež bude ale tuto bránu a baštu sám udržovati. Tím se stalo městské opevnění majetkem města. Darování Německé brány městu Dobrohostem z Ronšperka je tedy asi třeba si vykládat nikoli jako darování do vlastnictví nýbrž darování k věčnému používání. Hradby a bašty kolem hradu si ovšem Jan Jiří ponechal. Soudíme, že jistě jako jinde byly i kolem městským Ronšperka při zdech příkopy. U brány východní a západní máme tedy o tom i přímé svědectví. Podíl jižní části hradeb bylo zajisté snadno napojiti příkop vodou z obou potoků.

Na mapě z roku 1838 vidíme ještě, že celou plochu pozdějších zahrad mezi domu čp. 67, 69 a 70 vyplňuje rybník a soudíme, že tu jde o pozůstatek příkopu, zejména když o něco jižněji mezi domy čp. 139 a 14 vidíme na mapě rybníček druhý. A snad nechybíme, když i úvoz mezi severní částí městské zdi a řadou stodol proti starému hřbitovu, do kterého vlastně byly vestavěny domu čp. 75 a 76, budeme považovati také za zbytek hradebního příkopu.

K městským hradbám byly později přistavěny i z venkovské strany domky. To se mohlo stát teprve tehdy, když hradby pozbyly již svého významu pro obranu města. Víme ze zprávy o stavbě školy, že tehdy, roku 1777, bylo použito ke stavbě i kamení z pobořených městských hradeb.

O obou hradních baštách byla již zmínka při domech čp. 15 a 21.

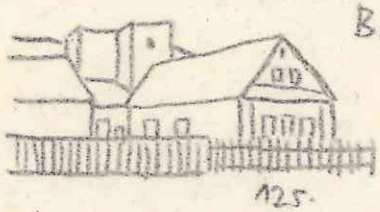

125.

Bašta za domem č. 125 (t.j. zadní zeď stodoly r. 1947). Zbořena i se stodolou r. 1958/9.

Domky přistavěné zvenčí k městským hradbám byly ovšem domky chudší a nejchudší a nebudeme se o nich proto šířeji zmiňovat. Na mapě z roku 1838 vidíme již tyto domky: čp. 126 /i 127/, 125, 124, 123, 122,

121, 120, 119, 117, 66, 71, 113, 112, 74 /dřevěný/. Stával ovšem již i dům čp. 129, o kterém ale nelze říci, že by byl domem chudým. Stály také domy čp. 75 a 76. Mezi domem čp. 74 a hřbitovem byla přistavěna zvenčí ke zdi hradební stodola učitelova. S tou sousedila, ale nebyla přistavěna těsně ke zdi, dřevěná stodola k domu čp. 62 a s tou a se hřbitovem sousedila další dřevěná stodola, patřící městu.

Uvedeme ještě majitele dům roku 1913 a 1923 / a některé obyvatele/:

1913: čp. 71a Josef Bauer, krejčí,
71b Josef Konopík c.k. oficiant,
Markéta Konopíková, švadlena,
74a Markéta Rudlofová, pradlena, majitelka
Anna Jankowetzová, švadlena, v nájmu
František Rudlof, metař,
74b Václav Vozrat, nádeník, majitel,

75 Antonín Mahal, kovář, majitel,
76 Jan Helgat, obchodník, majitel,
Karel Lipp, v nájmu, nádeník,
Matouš Lipp, v nájmu, soukromník,
126 František Schmied, obuvník,
125 Markéta Rothmeierová,
124 Jan Gaschnitz
123 František Fischer, sklenář,
122 Marie Rothmeierová
121 Tomáš Prix, mistr tesařský,
120 František Rothmeier, kolář,
119 Jiří Turba, hostinský
117 Josef Reiniger, cukrář,
113 Jiří Konopík,
112 Anna Pechtlová
129 Bedřich Teudecker, řezník a hostinský,

1923: čp. 71 František Bauer, majitel
74 Josef Jankowetz, krejčí, majitel
Josef Rudlof, metař,
75 Markéta Mahalová, majitelka,
76 Jan Helget, obchodník, majitel
Karel a Matouš Lippové, nádeníci, v nájmu
126 Jan Weissenberger
125 Stadick a Nemetz
124 Jan Gaschnitz
123 František Fischer
122 Marie Rothmeierová
121 František Prix
120 František Rotmeier
119 Jiří Turba
117 Josef Reiniger
113 Jiří Konopík
112 Václav Schoderer
129 Bedřich Teudecker.

H ř b i t o v y .

Vcelku bylo již o hřbitovech to hlavní řečeno vpředu.
O zaplnění hřbitova přičinila se hodně epidemie chlery v letech 1836 a 1837. Zemřelo na ni tehdy v Ronšperku přes 100 lidí. V domě čp. 65 vymřelo všecko. Denně musily prý být zaopatřovány 3 až 4 osoby. Lidé byli tak vyděšeni, že se báli i vynášet mrtvé na hřbitov a ošetřovat nemocné. Ve dvou domech onemocněli všichni lidé a nebylo nikoho již kdo by se o ně staral a proto tak musilo učinit město svým nákladem. Píše tak o tom Liebscher.

Již před tím, roku 1771 a 1772 zkosila tu mnoho lidí epidemie tyfová- obětí bylo tehdy 122.

Jsme-li nyní u těch o nemocních, podívejme se ještě blíže i na Ronšperské lékaře. Před druhou světovou válkou a za ní byli tu lékaři Dr Gruber a Dr. Taller. Dr. Gruber měl ordinaci na náměstí v domě p. 55, kde byla tehdy v přízemí pošta, v prvním patře záložna a ve druhém patře byt i ordinace Dra. Jindřicha Grabera. Dr. Adolf Taller měl vlastní svůj rozsáhlý dům v ulici k Mnichovu, jak již o tom bylo řečeno. Byl to zámožný člověk a věnoval se se zálibou novým pokusným léčebným metodám. Tak v ~~mm~~ prostřed let dvacátých, kdy bylo mnoho zájmu kolem léčebné metody Dra. Teilcise / myslím že z Lince/ zařídil se na tuto metodu i Dr. Adolf Taller a na čas dosahl velikých návštěv pacientů. Po čase zájem opadl a Dt. Taller se věnoval pak diagnostické metodě založené na zkoumání očí. Dělal s tím mnoho pokusů a vydal v Německu i pojednání. K nějakým závažnějším úspěchům však nedošel.

Před těmito lékaři byli zde Dr. Wurma a Dr. Ehm.

Dr. František Ehm působil tu v letech 1919 - 1930. Dr. Wurma zemřel v roce 1926. Ještě před Dr. Ehmem byl tu po dva roky Dr. Müller.

Ještě dříve bývyli tu ranhojiči a to H. Rindskopf a několik ranhojičů z rodiny Starkensteinů. Tak Mořic/1804-1885/, Zikmund /1842-1919/. Ti bydlívali v domě čp. 33 v ulici k Týnu. Poslední ranhojič Tikmund Starkenstein se roku 1919 neš%tastnou náhodou utopil v Pivo%nce u Zámčíče.

Jeho syn Emil Starkenstein byl univerzitním profesorem ve Vídni a to pro farmakologii a farmakognosii. K. Brunner, který toto vše o lékařích ve své městské kronice zaznamenal, praví o něm, že byl vynálezcem léků Veramonu a Nautisanu.

Na domě čp. 33 byla do druhé světové válce pamětní deska Starkensteinů.

Lékárna byla v Ronšperku již od roku 1901. První lékárník se jmenoval Hrubý, potom přišel J. Wüst. Tehdy byla lékárna v domě čp. 269 v ulici k Týnu. Pozdějšími lékárníky byli Walsch, F. Geppert a po něm Arnošt Sabathil.

Vraťme se ke hřbitovu. K tomu co bylo o něm pověděno již dříve připomeňme že byla již zmínka o některých kněžích, kteří tam byli pochováni. V hřbitovní kapli sv. Antonína byla uložena čtvercová deska s nápisem: Hier ruht Herr Johann Nicolaus Friedrich gevesener Camerdiener bey Sr. Excelentz Frey Herrn von Linker und Lutzenwich, Reichs Directorial-Gesanden und Herrn zu Romsberg etc. geb. den am 2.Julii 1703 gest. den 3. Nov. 1767.R.I.P.

Deska byla tam ještě roku 1945.

Vchod do hřbitova byl na západní straně. Po pravé straně vjezdu na hřbitov, ještě před zdí bylo postaveno roku 1764 sousoší Krista a apoštovlů na Hoře Olivetské.

Za kaplí hřbitovní na východní straně stávala velká panská stodola, která byla zbořena roku 1843, když tudy byla vedena nová silnice k Hostouni náhradou za zrušenou úvozovou spojovací cestu mezi parky.

Hřbitov byl po roce 1955 zcela odstraněn i se zdí a kaplí a přes místo kde býval běží nyní nově vybudovaná spojka od silnice Hostoušnské k Lidovému domu na silnici Mnichovskou.

Nový hřbitov byl zřízen roku 1902 při Hostoušnské silnici severně od města proti staré lípě, která byla zvána "Johannisbaum" a na níž byl také zavěšen obraz sv. Jana. Máme zato, že v těch místech asi bývala i někdejší kaple sv. Jana.

I o tomto novém hřbitově a jeho rozšíření roku 1925 bylo již jednáno. Pochováni jsou na něm i Dr. Jindřich Coudenhove a vikář Šanda, aby před hřbitovní kaplí.

Židovský hřbitov byl roku 1838 také ještě menší než v době bezprostředně před druhou světovou válkou. Sáhal k levé cestě,

ale mezi ním a pravou cestou byla mezera asi 12 m široká. V levém dolním rohu hřbitova byla jednokřídlová vrátka z hrubých prken a hřbitov byl ohražen jen nízkou zdí, 30 cm silnou a 90 až 120 m vysokou, která byla nahoře porostlá travou. Teprve při rozšíření hřbitova byla postavena nová pevná zeď a zřízen nový vjezd uptostřed jižní fronty hřbitova. Byla také zřízena studna s pumpou v jihovýchodním rohu.

V roce 1930 byla na hřbitově celkem na 600 hrobů, z nichž bylo 495 opatřeno náhrobními kameny a pomníky. Hroby byly v severní části sestaveny do 20 řad, v jižní části do 21 řad, kdežto ve střední části, která byla nejstarší, byly hroby bez jakéhokoli pořádku. Zde byly také hroby většinou bez náhrobních kamenů. Nejstarší náhrobní kameny byly jen 35 až 40 cm vysoké a také asi tak široké a nenesly žádných nápisů. Pozdější kameny byly již o něco vyšší a širší a trochu zdobené. Ještě později byly zase větší a širší, více nebo méně zdobené a nesly vytesané hebrejské nápisy. Dále s časem nabývaly kameny stále větších rozměrů, až posléze se celkem podobaly náhrobkům na křesťanských hřbitovech. Až do roku 1876 byly nápisy jen hebrejské, pak se ale objevovaly již i německé. /Vše čerpáno z K. Brunnera/.

Na starých kamenech nebyly letopočty a nedalo se podle nich určit stáří hřbitova. Brunner počítá roku 1930 : při úmrtnosti 0,8 až 1 % a průměrném počtu židů 150 osob mohl by být hřbitov asi 450 až 500 let starý.

Při hřbitovech připomínáme ještě pohřebiště vojáků z roku 1741 o němž bylo také již výše hovořeno.

S t a r ý š p i t á l.

Býval to dům čp. 89. Jednáno o jeho založení bylo již výše. Byla to jednopatrová budova zcela bez ozdob, která měla po celé délce svého průčelí dřevěnou pavlač. K její jihozápadní bočné straně se napojovala kaple Navštívění Panny Marie. To byla pěti-boká stavba, opatřená nahoře na střeše věžičkou. Jdnou svojí stě-nou přiléhala k budově špitálu a jednou z krátkách stěn tvořících okosení do pětiúhelníka zasahovala až k domu čp. 90, který byl proto rovněž okosen. Vchod do kaple byl v jihovýchodní stěně.

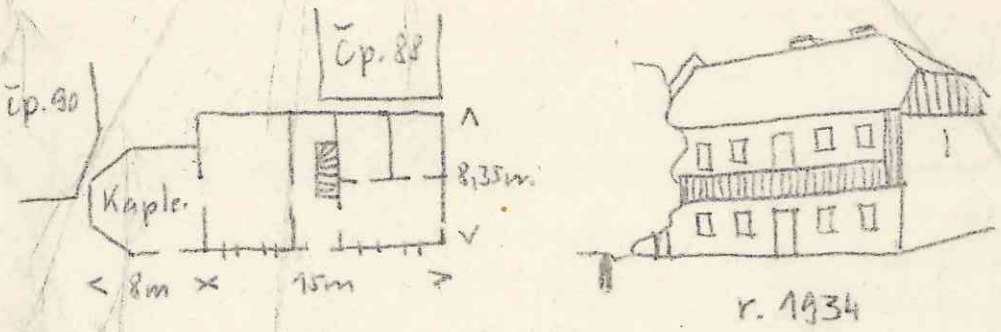

Špitál je popisován roku 1863 takto: dílka 7 sáhů, šířka 4,5 sáhu, výška 3 sáhy, 5 obytných prostor, 1 kuchyň 1 [illegible] komora, hliněná omítka, špitální kaple klenutá, dlouhá 6 sáhů, široká 4 sáhy, vysoká 2,5 sáhů, uvnitř nedělené.

Špitály byl majetkem panství - v roce 1913 uveden majitel Jan Coudenhove. [illegible] Zbořen byl za druhé světové války a na jeho místě postaven patrový dům který byl pak majetkem obce. Omítnut byl až v roce 1955.

Střecha špitálu byla až do jeho zboření šindelová.

S t o d o l y , c e s t a k H o s t o u n i a n o v á č t v r ť .

Protože uvnitř města nebylo dost místa pro všecky hospodářské budovy, mívala ode dávna řada domů stodoly mimo prostor hraženého města. Největší počet stodol byl soustředěn severně od města, totiž proti severní straně hřitova a dále při silnici k Hostouni, ale některé byly postaveny i jinde, jako při silnici na Mnichov a cestě na Drahotín.

Stodoly severně od hřbitova a při silnici na Hostouň bývaly původně ovšem dřevěné. Dne 2. března 1850 ve 3 hodiny v noci vypukl požár v jedné z prostředních stodol a za 3/4 hodiny bylo v plameni všech 14 stodol, jak nás o tom zpravuje farní kronika.

Po dalším velkém požáru byly postaveny stodoly zděné. Při tomto pořáru vyhořelo 11 stodol, 5 obytných stavení, lednice s kuželníkem u hostince Maaova a uhořel jeden slabomyslný člověk. Bylo to 20. listopadu 1891.

Podle mapy z roku 1838 a parcelního protokolu vidíme, že stodoly počínaje od západu patřily k těmto domům: čp. 59, 9, 70, 91, 8, 4, 22, pak společná pro čp. 66, 143 a 151, dále 20, 14, pak společná pro 125 a 132, dqlší pro 65 a 119 a konečně stodola k domu čp. 54 čili fáře. Vzadu za domem čp. 79 stály stodoly domů čp. 12 a 24.

V prostoru mězi starým špitálem a ulicí k Mnichovu stály stodoly patřící k domům čp. 10 a 141. Z mapy z roku 1848 je vidět, že stával tehdy i domek čp. 58 /dřevěný/, čp. 69 /zděný/ a čp. 70 /dřevěný/. Celá plocha mezi nimi a domem čp. 67 byla tehdy rybníkem.

V domě čp. 91 vypukl v noci z 21. na 22. listopad roku 1832 oheň a zasáhl dům, kálnu a dvě stodoly. /Farrní kronika/.

Za starým špitálem stál roku 1838 dům čp. 88 a v uličce po levé straně tři domky a po pravé straně 9 domků od čp. 77 do 85. Z nich byly tehdy domky čp. 78, 80 a 81 dřevěné. Tato ulička sě jmenovala v době první republiky a za posledních let Rakouska Mariengasse a to i s poračováním až k ulici na Mnichov.

Plocha proti domkům mm 77 až 85 byla za první republiky, za druhé světové války a ještě několik let po ní sportovním hřištěm. Před tím byla tu louka zvaná Strohhäuselwiese.

Uveďme nyní některé majitele domů a domků v této části města:

čp. 90 r. 1913: majitel Matyáš Purkholzer
čp. 77 r. 1913 Josef Neudecker, hrobník, majitel
1923 Josef Neudecker majitel
čp. 78 r. 1913 Josef Christoph, provazník, majitel
1923 Terezie Sieberová, majitelka
čp. 79 r. 1913 Josef Urban, klempíř, majitel
1923 Josef Rewitzer, majitel,
čp. 80 r. 1913 i 1923 Josef Stoffel, kočí, majitel,
čp. 68 r. 1913 Josef Landshut, obuvník, majitel
1923 dtto
čp. 81 r. 1913 Anna Fischerová, soukromnice, majitelka,
1923 Jan Bauer, majitel,
čp. 82 r. 1913 Petr Lipp, soustružník, majitel
1923 Antonín Weixelmann, majitel,
čp. 83 r. 1913 : 83 a - Josef Urban, nádeník, majitel
83 b - Václav Winter, tovární dělník, majitel
1923 : 83 - Josef Urban, majitel,
čp. 84 r. 1913 i 1923 František Neumann, obuvník, majitel,
čp. 85 r. 1913 i 1923 Marie Pretzlová, majitelka.

Zmíníme se nyní blíže o tom, kudy se dříve jezdilo z Rpnšperka směrem na Hostouň. Víme, že hrazené město nemělo žádnou bránu na severní straně. Vedla tam sice brána ze zámku, ale o té nevíme, zda existovala již v prvních dobách a také pán jistě nenechal ji používat jako normální průjezdé cesty z města zámkem ven směrem na Hostouň. Vylo proto nutno vyjížděti z města jinou branou. Od brány východní vedla úvozová cesta na nynější hostou%nskou silnici, jak o tom již výše bylo řečeno. Kdo vyjel branou západní, pro toho bylo nejpřirozenější, aby za branou zatočil doprava a jel pak přímo k severu. Takovou cestu také skutečně vidíme. Zabočit doprava mohl ovšem teprve za příkopem, čili v místech u dnešního lidové domu, dřívější to Svornosti a ještě dříve Hubertusu. Tam je ulice směrem k severu. Jejím pokračováním přímo k severu jeví se pak uliška u bývalého sportovního hřiště o které jsme právě v této kapitole již mluvili. Z té vede dále cesta pokračující i za železniční tratí stále dál k severu a překročující hřeben západně od dvora sv. Jičí úvozem, v jehož nejsevernější části ovšem dnes již cesta není.

Přímé spojení mezi prostorou u Lidového domu a uličkou u bývalého hřiště je ovšem narušeno domem čp. 90 a starým špitálem resp. domem postaveným pak na jeho místě. Víme ale, že špitál vznikl až za Anny Pelicinny, tedy poměrně pozdě a že dům čp. 90 - - jak ukazuje okosení jeho rohu provedené kvůli špitální kapli, byl postaven ještě později. Mohlo tedy po celou dobu před tím, tedy po dobu celých 200 let od založení haženého města přímé spojení tudy existovat a můžeme tedy v tomto směru vidět starou cestu na Hostouň. Dokonce není nemožno, že je to cesta ještě i z dob vsi a městečka Poběžovice, ještě před zřízením hraženého města.

V době po zřízení špitálu se této cesty jistě již pro jízdu na Hostouň přestalo používat a jezdilo se od Lidového domu kolem stodol proti hřbitovu / mezi nimi a hřbitovem/ na dnešní ulici k Hostouni, na kterou ostatně vedla také cesta od severní zámecké brány.

Ještě pozdější stav - odpovídající v podstatě stavu v roce 1950, když ve spojitosti se zrušením spojovací úvozové cesty mezi oběma zámeckými parky byla zřízena na Hostouň cesta přímo z náměstí. Stalo se to tím, že bylo na úkor části zámecké zahrady umožněno jeti dále k severu ze soutěsky mezi domem čp. 2 a nárožní zámeckou budovou dále k severu a to proražením hradební zdi mezi zámkem a hřbitovem a zbouráním panské stodoly za kaplí sv. Antonína.

Řada stodol po západní straně silnice na Hostouň a stodola k domu čp. 2 stojící na opačné straně silnice byly roku 1838 a ještě dlouho po nich posledními budovami, jimiž končilo město na této straně.

Nyní se rozprostírá ještě dále nová čtvrť. První změnu v těchto místech přinesla stavba trati na Tachov. Pro příjezd k nádraží byla zřízena ~~[illegible]~~ ovšem již dříve odbočka ze silnice ~~[illegible]~~ Meclov - Poběžovice. V letech 1925 - 1929 byla pak zřízena jako okresní silnice silnička spojující tuto ~~[illegible]~~ odbočku u nádraží s hostouňskou silnicí / roku 1945 byla nazvána Leninovou třídou/, aby se tak získalo spojení směrů na Týn a Hostouň, které by nevedlo klikatými uličkami města. Hospodářské družstvu které si u této spojky a u nádraží postavilo skladiště, zprvu nevelké dřevěné, později zděné, vlastnilo všecky pozemky mezi touto spojkou a dráhou. Rozprodávalo je pak na stavební místa, která byla pro

svoji polohu ráda kupována. Do druhé světové války byla již celá severní strana této spojky od nádraží až k hostouňské silnici zastavěna domky v zahradách. Jižní strana spojky zastavěna nebyla neboť celou tuto plochu zaujímal zámecký park. Před druhou světovou válkou byla tu podéle celé délky této spojky prkenná ohrada. Ta byla během války odstraněna a těsně po válce byl vykácen pruh podél silnice, aby se jí dostalo více světla, neboť pro stálý stín vysokých lesních stromů bývala stále nevyschlá a blátivá. Dnes je ovšem již asfaltována.

Po levé straně hostouňské silnice- mezi stodolami a železniční tratí získalo pozemku v pozemkové reformě město a prodávalo ji rovněž na stavební místa. Roku 1929 v červnu stálo tu již deset domů a tak vznikala i tady nová čtvrť. V části za tratí se stavěla většina domů až v posledním pětiletí před druhou světovou válkou.

Při tom se zmíníme ještě i o zvláštním neštěstí, ke kterému došlo při přípravách na stavbu domu čp. 349. Dříve než se stavbou domu bylo započato s hloubením studně. Dne 19. srpna 1932 konala se tam stavební komise. Členové komise se již na místě sešli a čekali již jen na to, až vystoupí ze studně zedník Ziegler, který studni kopal a byl také členem komise. Ziegler naplnil proto ještě poslední okov a dal ho vytahnout, chtěje pak již ze studně vystoupit. A stalo sem že při vytahování tohoto posledního okovu se přetrhlo lano a padající okov Zieglera zabil.

V rohovém domě Leninovy třídy a hostouňské silnice, která byla roku 1945 nazvána Americkou třídou, byla po druhé světové válce umístěna traťová stavební správa a později traťová distance ČSD. Poslední dům před tratí po levé straně hostouňské silnice býval majetkem stavitiel Holma, který si ho také sám postavul. V roce 1946 byla tam umístěna četnická stanice.

U l i c e o d m n i c h o v s k é u l i c e k s e v e r u p o d é l p o t ů č k u .

V roce 1945 byla nazvána Dobrohostovou ulicí. Protéká jí potůček, pramenící bezprostředně nad jejím severním koncem.

Je dnes bezvýznamnou postranní uličkou. Nebývalo tomu ale tak vždycky, neboť kdysi, před stavbou nynější silnice na Drahotín a dávno před tím, vedla tudy cesta z města směrem k Drahotínu. Vidíme to dobře i na mapě z roku 1838, kde ještě právě z této ulice vychází na jejím konci cesta přes pole a les k Drahotínu.

Tato mapa nám také ukazuje, že na rohu této ulice stál již tehdy zděný dům čp. 109. Mezi ním a dalším domem v této ulici, totiž domem čp. 108, byla zahrada. Dům čp. 108 byl tehdy dřevěný a jeho majitelem byl roku 1830 Krištof Rubei a o dvacet let později Ondřej Plechner. Dále pak stále po levé straně ulice řada dřevěných stodol, které patřily k domům čp. 7, 116, 21, 4 a 23. Následoval pak vjezd do usedlosti čp. 106 /[illegible] a za ním pak dům čp. 105 ' který zaujímal i místo nynějšího domu čp. 279/ a pak dům čp. 104, načež následovala usedlost čp. 103, kolem roku 1850 Tomáše Preywische, která byla po této straně ulice poslední.

Po pravé straně ulice stály jako první dvě dřevěné stodoly, které patřily k domům čp. 47 a 93, pak dřevěný dům čp. 93, roku 1850 pekaře Josefa Purkholzera, který stával tam, kde bylo později postaveno hospodářské stavení domu čp. 93, kdežto nynější dům čp. 93 měl tehdy číslo 94 a byl zděný. Dále stál dřevěný dům čp. 95 a ještě dále odsunut zpět od ulice stál zděný dům čp. 96. Tam také odbočovala úzká ulička v níž stály dřevěné domky čp. 98 a 99 a zcela na konci uličky zděný domek čp. 100, kdežto v Dobrohostově ulici stály ještě domky čp. 97, 101 a 102, kterýžto domek byl posledním na této straně ulice.

Dále vybíhala již jen cesta, která se asi po 100 metrech rozdělovala na cestu vedoucí k Drahotínu a druhou k židovskému hřbitovu.

Uvedeme nyní některé majitele domků:

čp.99 r. 1913 Jan Ossendorf, majitel
1923 Anna Ossendorfová, krajkářka, majitelka
čp.100 r.1913 i roku 1932 Václav Prokosch, majitel
1832 Jan Landshut
čp. 93 r. 1913 Josefa Turbová, majitelka
1832 Josef Purkholzer
čp. 94 r. 1832 Václav Dietl
1913 a 1923 Josef Prokosch, kovář,
čp. 95 r. 1913 Marketa Rubnerová, majitelka,
1923 František Schnobrich, majitel
čp. 96 r. 1913 Ondřej Rubey, cestář, majitel,
1923 dtto
čp. 97 r. 1913 i 1923 Alžběta Scharnbacherová, majitelka
čp. 98 r. 1913 Kateřina Schlöglová, majitelka
1923 Karel Nemetz, majitel.

Na místě, kde stávala stodola k číslu 7, byla později postavena patrová budova čp. 268 a to Šimonem Mandlerem, který tam zřídil továrnu na výrobu papučí. Tato výroba běžela již roku 1891. Měla roku 1913 denní výrobu 50 párů, které se vozily hlavně do Vídně a zaměstnávala tehdy asi 100 dělnic. Převratem v roce 1918 ztratila výroba toto své hlavní odbytiště a živořila pak, zaměstnávala roku 1923 již jen několik lidí, až byla posléze zcela zastavena. Budova byla pak po delší dobu celkem nevyužita, až v roce 1937, kdy byla v Poběžovicích zorganizována státní policie, byly tu její úřední místnosti, ubytování mužstva i byt velitele Vání, při čemž budova zůstávala majetkem rodiny Mandlerů. V roce 1945 byla tu učiněna zkouška se zavedením výroby dřevěných upomínkových předmětů, ale ta se neudržela ani přes počáteční údobí. Na katastrální mapě z roku 1896 je tato budova již zakreslena, jak tomu nasvědčuje i její sloh jednohuchého renezancismu.

Tato ulice se kdysi jmenovala Brunnengasse.

J i h o v ý c h o d n í č á s t p ř e d m ě s t í .

K městským hradbám byla tu přistavena řada domků. Na mapě z roku 1838 jsou to domky: čp. 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126 a 127. Jsou v ní zakresleny jako zděné.

Před domem čp. 116 stával dům čp. 139 a ten roku 1838 i 1850 patřil Anna Bruckbauerové. Prostora mezi ním a domem čp. 140, který patřil kolem roku 1850 Janu Neumannovi a roku 1830 Jiřímu Kohoutovi, byla roku 1838 rybníčkem.

Zcela o samotě, bez dvorka či zahrádky stál tehdy při potoce dům čp. 142, malý a dřevěný a za ním k západu stál zděný dům čp. 141.

Potok protékal tu stejně jako dnes rozsáhlou prostorou o níž se domníváme že je snad pozůstatkem původní návsi přes založením hrazeného města a která byla nazvána roku 1945 Spojeneckým náměstím a jmenovala se dříve Hütplatz. Již na tomto náměstí stály zděné domky čp. 143 a 144 a na konci jeho cípu zděný dům čp. 145. Domek čp. 144 býval obydlím městského pastýře, s čímž souvisí i dřívější název Hüzplatz.

V roce 1850 patřil tento domek Josefu Heltlovi. Patviny se tehdy tahly směrem k Šitboři, po obou stranách silnice na Mnichov, v polohách zvaných Krukof a Uterl, Tronatinergräben a Stillergräben. Husy se pásaly na stranu k Záměličí, Otovu a Vlkanovu./Brunner/.

Domky čp. 150 a 151 byly v roce 1838 dřevěné, čp. 152 a 153 zděné. Dům čp. 137 byl zděný a patřil roku 1830 i 1850 Karlu Schröpferovi. Měl v roce 1838 stodolu dřevěnou a jinak umístěnou nežli později. Také dům čp. 138 byl již zděný.

Z této prostory vybíhala roku 1838 stejně jako dnes ulice ke mlýnům směrem jižním. Ta byla roku 1945 nazvána Husovou ulicí. Roku 1838 bylo v ní domků málo. Byl to jen dřevěný dům čp. 154 a zděné domy čp. 155 a 156. Roh této ulice a Spojeneckého náměstí tvoří dům čp. 138, který má štít zdoběný velmi zajímavými kartušemi štukovými s obrazy. Slohem odpovídají době rokoka a prvního klasicismu.

V uličce spojující Husovu ulici a dalším pokračováním ulice na Mnichov stávaly roku 1838 kromě rohového domu čp. 148 protější dřevěný domek čp. 149 a dále v uličce zděný dům čp. 149, kdežto poblíže Husovy ulice stál zděný dům čp. 158 a dřevěný čp. 157.

V další části Husovy ulice stála pak již jen dřevěná stodola či hospodářská budova patřící ke mlýnu. U mlýna není na mapě z roku 1838 zakreslen žádný můstek přes Pivoňku. Před druhou světovou válkou bývala tu v domku čp. 250 česká mateřská školka.

Uvedeme nyní ještě majitele některých domků:

čp. 143 r. 1913 i 1923 František Knopp, pekař
144 r. 1913 i 1923 Michal Rothmeier,
150 1923 Jan Zangl,
151 1923 Ludvík Reinl
152 1913 Magdalena Rothmeierová
1923 Josef Rothmeier
153 1923 Josef Pechtl, kolář, r. 1913 dtto
dům
137 r. 1923 Václav Brunner
138 r. 1923Josef Kohout
148 r. 1913 i 1923 František Schürer truhlář,
147 r. 1913 i 1923 František Reitmeier zahradník
149 r. 1913 i 1923 Krištof Tauer, zahradník.

V prodloužení Spojeneckého náměstí podle potůčku k východu stávala v roce 1838 skupina dřevěných domků č. 132m 133 a 134, ještě dále pak zděné domky čp. 130, dům 135, 215 a posléze, již zcela u Pivoňky dřevěný domek čp. 131.

Celá partie od ulice k Mnichovu uličkou přes Spojenecké náměstí až sem k Pivoňce se kdysi jmenovala Wassergasse.

Tam kde byl později postaven dům čp. 223 a dům čp. 234, býval podle mapy z roku 1838 rybník a to dosti velký, rovnající se přibližně ploše náměstí pod kostelem. Jmenoval se Fabrikenteuch podle továrny o níž bude dále řeč.

V uličce vedoucí odtud zpět směrem k západu do ulice Husovy stívala totiž zajímavá budova čp. 159, zvaná "továrna". Dnešním V době první republiky zbývaly z ní již jen dva její krajší konce představované domy čp. 159 a 221. Ty bývaly spolu spojeny středním traktem, který byl později odbourán. Bývala tu manufaktura, kterou zřídil kolem roku 1750 Daniel Linker z Lutzenwichu. Vyráběl se tu cajk pentle a prýmky/ Ad. Zeman: O začátcích západočeské průmyslové výroby - 1961'.Na mapě z r. 1896 není již Fabrikenteuch ale jsou tam již domy čp. 225 a 224,

Této manufaktuře, kterou provozoval Samuel Ander z Erfurtu /viz Ad.Zeman: O začátcích západočeské průmyslové výroby, 1961 /, se ale valně nedařilo a když pak po létech byla budova majetkem Jiřího Urbana, o kterém jsme se již několikrát zmínili, dal tento zbořit střední trakt, aby tak získal volný prostor. Provozoval tam tkalcovnu, ale ani té se nedařilo a výroba byla posléze zastavena./Brunner/. V parcelním protokolu z doby kolem roku 1850 je zapsána jako majetek dědiců Winternitzových. Proti ní stávala přes ulici její vedlejší vudova, dnešní dům přízemní čp. 222, která k ní také náležela.

Krom toho stál na protější straně uličky ještě i dům čp. 136.

Husova ulice se dříve jmenovala Mühlgasse.

Mlýny bývaly na konci ulice Husovy dva. V parcelním protokole z roku asi 1850 nalézáme zapsány domy čp. 166-obytná budova, čp. 167 - obytná budova a Kupferhammer, čp. 168-obytná budova a mlýn, vše to v majetku Antonína Haase, kdežto dům čp. 169 - obytná budova a mlýn se dvěma hospodářskými budovami / z nich jedna je ta, o které jsme se již zmínili v Husově ulici/ byl majetkem Ignáce Maňky. Ten byl rodem Čech.

Podle mapy z roku 1838 se šlo ke mlýnům Husovou ulicí kolem již zmíněné hospodářské budovy patřící k čp. 169, načež se po překročení Pivoňky vešlo mezi hlavní budovu čp. 169 po levé straně a vedlejší budovu po straně pravé. Ta byla zděná s malým dřevěným přístavkem. Dále se přicházelo ke mlýnu čp. 167 resp. 166, který měl kromě hlavní budovy ještě jednu budovu zděnou a dvě dřevěné a na druhé straně potoka / vlastně náhonu/ stála budova zděná - to byl vlastní Kupferhammer, později lopatárna, a jedna dřevěná. Obě tyto posledně budovy již nestojí.

V roce 1830 byl majitelem čp. 167 Jiří Huber a 169 Ignác Maňka.

Roku 1913 byl majitelem čp. 166 Jan Christof, roku 1923 Kateřina Christofová. Čp. 167 měl roku 1913 Jiří Tauer a roku 1923 Ignác Gebl. Čp. 168 měl roku 1913 jako majitele Annu Langovou a roku 1923 Jiřího Tauera. Majitelem čp. 169 byl roku 1923 H. Ostreicher, kdežto roku 1913 synové Jana Antonína Zieglera.

Blíže mlýnů stojí zajímavý dům čp. 170. Stojí na podezdívce se starým sklepem s gotickým portálem. Ten sloužil po nějaký čas za sklad piva z pivoňského pivovaru / totiž ten sklep/.

J i ž n í p ř e d m ě s t í .

Nejprve ulice na ~~Můmm~~ Vlkanov. Vyjdeme-li z náměstí k jihu překročíme Pivo%nku po mostě. Zde býval dříve dřevěný most zvaný Färberbrücke nebo také Pfortenbrücke. V tom vidíme upomínku na jižní bránu, která tu stávala mezi domy čp. 27, 28 a 129. Most byl později nahražen kamenným, ale ten padl za oběť povodni, která následovala po průtrži mračen roku 1879. ~~Hand~~ Tehdy strhla Pivo%nka tři domy, poškodila zle tento most a různou měrou poškodila i 70 obytných budov. Při záchranných pracích se utopil mladý třicetiletý muž. Zpravuje nás o tom všem Liebscher.

Na mostě byla postavena kaple sv. Jana a v květnu 1880 vysvěcena. Ponévadž ale most byl tak poškozen, že musil být snesen, byla kaple roku 1881 postavena mimo vlastní most. /Brunner/.

Pivoňku nazývá Sommer roku 1839 Hammerbach.

Ve starých mapách a popisech se objevuje od roku 1569 v západních Čechách často řeka zvaná Watto. Různí autoři dávali toto jméno různým řekám či potokům. Tak Th. Zachriáš, autor popisu Čech v 17. století, tvrdí, že město Ronšperk leží na řece Watto a dává tedy toto jméno Pivo%nce.

Za mostem stál roku 1838 vpravo dům čp. 160, zděný, a ještě dále stál zděný rohový dům čp. 161. Roku 183[illegible] patřil dům čp. 160 Jindřichu Gerberobi a čp. 161 Janu Haberlovi, po dvaceti letech čp. 160 Josefu Gerberovi a čp. 161 Václavu Janouschkovi. Náhon byl veden pod ulicí již v roce 1838 stejně jako dnes.

Za náhonem stál roku 1838 dřevěný dům čp. 186, který patří ale již spíše do ulice k Otovu a pak zděný dům čp. 185. Byl to t. zv. Kastellitzer Haus a patřil roku 1830 i 1850 Josefu Kohautovi. Kdysi, buď roku 1887 nebo 1888 zřídil v Ronšperku Švéd Möller výrobu rukavic. Říkali tomu tehdy továrna./Dle školní kroniky německé chlapecké školy/. V této kronice se píše o tom dost mlhavě, jednou, že továrnu zřídil na počátku roku 1887, na jiném místě píše zase že to bylo koncem roku 1888. Pak se zmiňuje o tom, že továrna zaměstnávala roku 1890 přes 100 lidí a jinde zase vypravuje, že továrna zaměstnávala děvčata, jichž bylo prý umístěno až 70 v najatém domě pana Kastellitze, to je tedy v čp. 185 a později v domě Karlva Preywische. Továrna zdála se prý zprvu dosti výnosnou , ale již v roce 1891 skončila prý neslavně koncem července 1891.

Dům čp. 185 měl jižní průčelí opatřeno balkonem přes celou šířku průčelí a měl bohatou dřevěnou vyřezávanou výzdobu tohoto průčelí. V roce 1850 byl balkon snesen a zároveň odstraněna i tato výzdoba.

Dále stály roku 1838 v této ulici po levé straně domy čp. 184, 185, 182, 212, 213, 180 a 181, který byl poslední v ulici.

Po druhé straně ulice stál dům čp. 163, dále dřevěný dům čp. 162 a za odbočením do Příkopů ještě dřevěná stodola patřící k domu čp. 2, která byla posledním stavením v ulici po této straně.

Na rohu této ulice a Příkopů je malá Mariánská kaplička, která tu byla již za faráře Skuhry/ 1837-59/.

Tato ulice, vedoucí k Vlkanovu, se kdysi nazývala Landstrasse, v roce 1945 byla nazvána Slovanskou třídou.

Na západní stranu můžeme od této ulice zabočiti do části předměstí, které se nazývalo Příkopy. V jejich nejbližší části stávalo několik přízemních domků obyvklého typu. V další části pak stavěla své domky poběžovická chudina. Kdysi - v době než byla postavena silnice odbočující z Vlkanovské silnice jižně od města na Šitboř - vedla příkopy cesta do Šitboře.

V roce 1838 stály v Příkopech domy čp. 218, 217, 216, 179, 178, 177 a b, 175, 213, 211, 174, z nichž tento poslední a čp. 176 byly dřevěné, ostatní zděné.

Jméno Příkopy je odvozeno od výmolu, který se sem tahne od šitbořské silnice. V něm a po jeho stranách stavěli pak chudí lidé své malé domky. Právě proto, že tu bylo tolik chudoby a tolik smutných obrázků, překládali v době před druhou světovou válkou zdejší Češi německý název "Graben" nikoli "Příkopy", ale "Hroby" a všeobecně byla tato čtvrť jmenována Hroby.

Oné strži se německy říkalo "Rachel". Dne 22.8.1879 při průtrži mračen se tato strž ucpala kamením a hlinou a příval vody způsobil pak velké škody na šitbořských pozemcích nad ní. Následoval pak dlouhý spor tahnoucí se až do roku 1894 mezi městem a šitbořskými majiteli pozemků. Píše o tom kronika šitbořské školy.

Ve spojovací uličce mezi Příkopy a Husovou ulicí stály roku 1838 domy čp. 170, 171, 172 a 173, vesměs dřevěné a zděný dům čp. 165. Ten pak patřil roku 1830 Adamau Grossovi a o dvacet let později Kateřině Gerberové.

K západu odbočuje od ulice vlkanovské ulice k Otovu. V té stály roku 1838 dřevěné domy čp. 186, 187, 188, 191 a 195 a zděné domy čp. 189, 192, 193, 196 a 207. Ulice nebyla ale tak přímá jako dnešní silnice, která touto ulicí vede, nýbrž byla zakřivena a vedla těsně při domech čp. 195 a 196 a jen asi 10 metrů od domu čp. 207, kdežto dům čp. 197 byl již po levé její straně. Jako zbytek toho zůstala ještě pak malá ulička.
Z domu čp. 196 pocházel ronšpetský farář Josef Weber, který se narodil 25. listopadu 1837.

V místech, kde později byla zřízena dřevěná lávka přes Divoňku kvůli přechodu na hráz rybníka a po hrázi buď k mostu nebo ke škole, bývalo jednak odtud k západu až k domkům se prostírající prostranství, které bylo za první republiky po nějakou dobu / asi do roku 1933/ sportovním hřištěm a jinak dobytčím tržištěm /jmenovalo se Jaegerwiese/, jednak na jeho východním konci panská hájovna čp. 198, která byla zbořena za druhé světové války. Tato hájovna popisuje se roku 1864 takto: Bávalé obydlí myslivce, kamenné se šindelovou střechou, 3 světnice, kuchyň, komora.

Ulice k Otovu jmenovala se kdysi Johannesgasse, v roce 1945 byla nazvána ulicí Žižkovou.

V postranní lomené uličce mezi ulicí k Vlkanovu a ulicí k Otovu stály roku 1838 domy čp. 190 a 209. Dům čp. 209, t. zv. Grauppenmühle, měl roku 1830 Adam Küttner a o dvacet let později František Friede. Roku 1913 byl jeho majitelem mlynář Josef Kohlbek a roku 1923 Mořic Klauber, který tu měl pražírnu kávy.

Nyní se ještě zmíníme o některých majitelích domů na jižním předměstí :

roku 1913 patřily domy čp.160 Bedřichu Berberovi, 161 obchodníku Jiřímu Langovi,185 řezníku Karlu Völklovi,184 kominíku Antonínu Theyerlovi, 183 pekaři Josefu Theuerlovi, 163 obuvníku Josefu Steinbachovi, 162 zahradníku Josefu Reitmeierovi, 218 kloboučníku Josefu Schlöglovi, 179 řezníku Janu Zieglerovi, 186 Janu Sandhöfnerovi, 189 truhláři Janu Fröhlichovi, 207 kolářI Josefu Prokoschovi, 196 Anna Weberové.

roku 1923 byli majitelé těchto domů nezměněni až na dům čp.179, který patřil Marii Zieglerové, čp. 207 Jiřímu Prokoschovi a čp. 196 Antonínu Weberovi. Pekaři Josefu Theuerlovi, kterému patřil dům čp. 183 patřil i dům čp. 193.

Dvůr Sv. Jiří.

Tento dvůr stojí severně od města, v končinách, kde bývala kdysi ves Rokošín a později jako její zbytk kostel sv. Jiří.

Již roku 1586 byla ves Rokošín pustá a říkalo se tu tehdy "pustotiny u sv. Jiří.

Roku 1599 stálu tu nevelký dvůr. Byl tu také kostel. Z vizitační zprávy z roku 1613 je známo, že rokošínská fara byla tehdy bez kněze.

Kostel byl zrušen za Josefa II a posléze zbořen. Potom tu stávala kaple, kterou pozdější majitel Pivoňského panství Dr. Stöhr prodal ronšperským měšťanům To kapli zbořili a při tom prý nalézli kolem lidské kosti, takže se soudilo, že tam bývalo u kaple kdysi pohřebiště. Vypráví to farní kronika Poběžovická. Kaple snad ale stála více k Jihu, snad u nynějšího hřbitova.

Schaller ve svém popise Čech z roku 1789 uvádí mezi majetkem Pivoňského panství i dvůr sv. Jiří. Sommer píše ve svém popise z roku 1839, že sv. Jiří je dvůr a hájovna, dohromady 3 čísla s 8 obyvateli.

V parcelním protokole kolem roku 1850 shledáváme, že budovy u sv. Jiří byly tyto: čp. 1 dvůr, čp. 2 hájovna, která ale byla podle poznámky tam uvedené již před tím zbořena, takže tam byla v tu dobu již jen louka, čp. 3 obydlí lesníka a dvě stavení nečíslované a to cihlářská pec a cihlářský domek. Také obě tyto cihlářské budovy byly však tehdy již zbořeny, neboť je u nich poznámka : "nyní pole."Poznámka je psána sice rukou písaře protokolu, ale tužkou a je tedy awi přece jen dodatečná.

Mapa z roku 1838 ukazuje že hájovna byla dřevěná a že stála na opačné straně hostouňské cesty níže než dvůr ale výše než lesovna, čili asi v místech kde od silnice odbočuje cesta k lesu na t. zv. Henneberg.

Trochu pod lesovnou, ale také na západní straně od cesty hostouňské / silnice tehdy ještě nebyla / býval malý rybníček, zvaný Hofteich, jehož hráz je ještě dobře patrná. Před válkou bývala tam střelnice na střílení hliněných holubů.

Dole v údolí překročovala hostouňská cesta dřevěným mostkem

drahotínský potok a šla potom stejně jako nyní silnice kolem rybníka, který se tehdy jmenoval Ziegelteich, protože právě naproti němu v cípu dnešního lesa byla cihelna. Rozsah hliniště je dodnes dobře patrný. Tam stávala pec, jejíž místo je také stále ještě znatelné podle obdélníkové prohlubně naplněné po většinu roku vodou a zarostlé rákosím a o něco dále od silnice býval dřevěný cihlářský domek.

Les nedosahoval kdysi až k cestě - dnešní silnici, nýbrž byl od ní vzdálen a oddělen polem, jen asi 200 m dále vybíhal cíp lesa až k ní, jak je na mapě z roku 1838 patrno.

O rozloze bývalé vsi Rokošína tvrdí Brunner v městské kronice, že se rozprostírala od dvora sv. Jiří až ke kruhové cihelně která stojí při cestě k Sedlci, neboť poblíže ní byly prý shledány zbytky starého zdiva.

Na mapě z roku 1900 není již u Drahotínského potoka cihelna a les sahá až k silnici.

Cihelna na cestě k Sedlci rovněž existovala již roku 1838.

Podle popisu z roku 1864 byly u sv. Jiří stáje z kamene se šindelovou krytinou, klenuté. Byly to tři stáje po 4 kusech dobytka, 1 komora na píci, maenná stodola, dále hlavní budova, tehdy výrobna "Zündholzdrahtu" kamenná se šindelovou střechou, 2 provozní místnosti, byt dílovedoucího o 1 světnici 1 komoře, 1 kůlna, 1 chlév na vepře. Pak tu bylo stavení v němž bylo obydlí lesníka a hlídače telat, celkem 4 pokoje, 1 kuchyň, 1 komora, stáje na 70 telat. Stavení bylo klenuté, střecha šindelová.

K a t a s t r á l n í ú z e m í P o b ě ž o v i c .

Kolem města stojí při cestách kapličky a kříže.

Na silnici k Otovu je to kaple Prokopská, kterou postavila roku 1830 Anna Kittnerová. Pro procesí, konaná o proebných dnech, byla postavena z cihel Boží muka u cest k sv. Jiří, Mnichovu, Vlkanovu a Zámělíči. Píše o nich ve farní kronice farář Skuhra /1837-1846/. By - la majetkem města, stejně jako kamenný sloup u "Uterlbaumu". U tohoto sloupu zasadil lípy / nebo lípu/ roku 1839 učitel Jiří Krispin. I o tomto sloupu píše farář Skuhra.

Při cestě od železniční výtopny k "Uterlbaumu", která bývala nazývána "Grasiger Weg", postavil hrabě František Coudenhove kříž na místě, kde zabil roku 1865 blesk člověka.

Jednotlivé polohy v katastru měly různá jména. Zajímavé je jméno Uterl, patřící severovýchodní části katastru, kde nalézáme také výmol zvaný Utergraben. Je to prý pozůstatek z doby před poněmčením a sice vzniklé zkomolením slova údolí na Uterl. V těchto místech tahne se výmol - rokle - směrem k zámělíčské zastávce. Té se říkalo Uterlgraben a stromu / lípě/ na rozcestí cest ke hřbitovu, k Zámělíči a k výtopně, který tu stojí nedaleko začátku oné rokle, se říkalo Uterlbaum a kamennému sloupu pod ním Uterlkreuz.

Krajina v Uterlu je smutná a před odvodněním byla i bažinatá. Můžeme tu proto předpokládat v dřívějších dobých i objevování se bludiček a tím vznik pověsti, že tu straší. Strašil tu t. zv. Uterlmann a to časně ráno nebo večer. Rád lákal lidi světélky do bažinatých luk. Nese-li někdo na zádech nůši nebo něco z pole,nebo tahne-li nějaký vozík, skočí mu Uterlmann na ten náklad a běda, kdyby se ten člověk ohlédl. Tu by mu ukroutil krk./Farní kronika/.

Zajímavé jméno má také poloha pod lesem směrem k Hvožďanům, která se nazývala "Krukof" ale jmenovala se kdysi i "Bärenklauer".

Staršídla se prohání nejen v Uterlu, ale i u Prokopské kaple. Tam jezdí bezhlavý jezdec, aale to jen od května do podzimu a vždy jen za šera. Kdo ho potká onemocní, nebo dokonce zemře leknutím. Také tam byli pozorováni mužíci, kteří v noci přestavují mezníky. I toto vše nám zachytila farní kronika.

Straší také u kříže na cestě výše již zmíněné, zvané Grasiger Weg. Straší tam právě onen bleskem zabitý panský čeledín Josef Ratay z Drahotína.

Zdejší lidé byli jak se zdá vůbec hodně pověrčiví a viděli všude plno strašidel. Svědčí o tom i to, kolik různých výrazů měli ve svém nářečí pro pojem strašení. Bylo to: s´spukt, s´raigiert, s´geht um, es gespenstert, s´Farchti geht um, ès weizt.

Poloha západně od židovského hřbitova se nazývala "Obern Judenfriedhof", východně od něj "Untern Judenfriedhof", severně od něj "Am Berg", západně od nového hřbitova "In Hopfengarten", t.j. v chmelnici, což ukazuje na zdejší pěstování chmele, jižně od drahotínské silnice "Hinter den alten Spital", na pahorku jižně od města "Aud den Vogelherd", kde míval hrabě Coudenhove krásně vybavenou střelnici, severní od železniční tratě ve východní části katastru "Im grasigen Weg", severovýchodně od města "Hinter dem Schloss", severně od nového hřbitova "An Frauenhölzl", severně a hlavně severovýchodně od dvora sv. Jiří "Am Henneberg".

Místních názvů bývala v katasru celá řada. Především několik rybníků. Tak z Rent-Rechnung města z roku 1830 vidíme, že tu byl "Röstteuch", za který platil Adama Kittenr z čp. 209, byl tu "Schusterteuch", za který platil Josef Gross z čp. 12, "Pfortenteuch" z něhož platil Adam Reitmeier z čp. 162, "Gemeindeteuch" z něhož platil Tomáš Preywisch z čp. 7, kdežto Michal Schmidt z čp. 19 platil za "Froschlake".

Z názvů různých pozemků nalézáme v těchto účtech následující: Naierwiese, Galgenbergwiese, Tradl, Hutweid, Hutweidwiese, Stierwiese, Bittelwiese, Prokopiwiese, Tradlwiese, Treganzenwiese, Galgenbergakkerl, Bergwiesel, Spitzwiesel, Ludergrabenwiese, Uterlgrabenwiese.

Na panském byla mimo jiné i pole s těmtito názvy:

Hintern Weingarten, Mitl Pitl Fleck, Grosse Pitl Fleck, Kleine Pittel Fleck, Klingenstein, Schimanlackerl, Fünksche Feld, bei der Johannikapelle, Jägerfeld, Spindelacker, Hintern Burgeregarten, Frauengarten Ackerl, Obere Weyer Ackerl, Wiesenackerl, Kupferschmied feld, Grosse Wöhrackerl, Beim Brechhaus, Nachtwächter Ackerl.

Rybníky byly na panském tyto: Fabriken Teucht, Saliter Teucht, Schiketer Teucht, Frauen Teucht.

Louky na panském byly mimo jiné i tyto: Saliter-Wiese, Wöhrwiese, Uterlwiesen, Weyerwiese, Beim Kupferhammer, Hauptmannswiese, Schiketenweyerwiese, Meraste, Felebrwiese, Kühewiesen, Waschgarten. Ziegelwiese, Amtsdiener Wiese, Herrenwirts-Wiese.

A zahrady na panském byly: Kupferhammer Garten, Fabriken Bleiche, Meyerhofgarten, Schlossgarten a Weingerten.

Pastviny na panském byly mimo jiné: Frauenhölzel, An Kammernfeldern.

Ke dvoru sv. Jiří patřilo mimo jiné:

pole Neubruch, Höllacker, Mühlacker,
rybníky Hofteichtl, Georgen Teichtl,
pastviny Kirchlhutweid, Steinbruch.

Sloup Uterlkreuz byl vysoký [illegible] kamenný sloup. Při otovské silnici při vstupu do lesa již mimo katastr poběžovický, ale nedaleko hranic stával kamenný sloup 2,60 m vysoký, který měl na soklu tyto nápisy: "Gestieft durch uns Margarethe und Ioh.Portner Müller aus Wonischen im Jahr 1853 de 25 Juli"

"Sei gegrüsst Bruder odér Schwester bette für mich das ist unsere Pflicht".

"O Mensch wen du vorübergehst das deine Seele nicht zugrundegeht."

[illegible] Západně od města při silnici Michovské u odbočky cesty k severu proti domu čp. 361 stával kamenný sloup, na jeho soklu byla vytesána kartuše s nápisem již nečitelným ale letopočtem 1845. U tohoto sloupu zasadil lípy roku 1839 učitel Jiří Krispin. Sloup byl poražen vichřicí roku 1945.

V Rent-Rechnung z roku 1832 platí Josef Gross z čp. 12 za "[illegible] "Thorhäuselteuch", což je asi druhý název pro "Pfortenteuch". Téhož roku platil "Kruppenmüller" Adama Küttner zm z čp. 209 za "halben Röstteuch".